

**CONSILIUL PENTRU PREVENIREA ȘI ELIMINAREA DISCRIMINĂRII
ȘI ASIGURAREA EGALITĂȚII**

**СОВЕТ ПО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЮ И ЛИКВИДАЦИИ ДИСКРИМИНАЦИИ И ОБЕСПЕЧЕНИЮ РАВЕНСТВА
COUNCIL ON THE PREVENTION AND ELIMINATION OF DISCRIMINATION AND ENSURING EQUALITY**

Adresa: Republica Moldova, Chișinău, MD-2004
bd. Ștefan cel Mare și Sfint nr.180, bir.405
tel.: +373 (0) 22 21-28-17

Адрес: Республика Молдова, Кишинёв, MD-2004
бул. Штефан чел Маре, 180, каб. 405
тел.: +373 (0) 22 21-28-17

Nr. 01/ 475 din 12.03. 2020

Parlamentul Republicii Moldova

Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității, în conformitate cu art. 12 alin. (2) din Legea nr. 121/2012 cu privire la asigurarea egalității, vă remite pentru documentare Raportul general privind situația în domeniul prevenirii și combaterii discriminării în Republica Moldova pentru anul 2019.

Președinte

Ian Feldman

SECRETARIATUL PARLAMENTULUI REPUBLICII MOLDOVA	
D.D.P. Nr.	939
" 17 "	03 2020
Ora	

CONSILIUL PENTRU PREVENIREA ȘI ELIMINAREA
DISCRIMINĂRII ȘI ASIGURAREA EGALITĂȚII
СОВЕТ ПО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЮ И ЛИКВИДАЦИИ
ДИСКРИМИНАЦИИ И ОБЕСПЕЧЕНИЮ РАВЕНСТВА
COUNCIL FOR PREVENTING AND ELIMINATING
DISCRIMINATION AND ENSURING EQUALITY

RAPORT GENERAL

PRIVIND SITUAȚIA ÎN DOMENIUL
PREVENIRII ȘI COMBATERII DISCRIMINĂRII
ÎN REPUBLICA MOLDOVA

ANUL 2019

Chișinău, 2020

CUPRINS

INTRODUCERE	2
SUMAR EXECUTIV.....	3
CAPITOLUL I. PREVENIREA ȘI PROTECȚIA ÎMPOTRIVA DISCRIMINĂRII	7
1.1. Discriminarea pe criteriu de sex/gen	7
1.2. Discriminarea pe criteriu de limbă/etnie	13
1.3. Discriminarea pe criteriu de dizabilitate	16
1.4. Discriminarea pe criteriu vârstă/statut de pensionar pentru limită de vârstă.....	26
1.5. Discriminarea pe criteriu de religie sau convingeri	28
1.6. Discriminarea pe criteriu de naționalitate	31
1.7. Discriminare pe criteriu de opinie.....	33
1.8. Discriminare pe criteriu de statul HIV+.....	34
1.9. Alte criterii	35
1.10. Monitorizarea fenomenului discriminării reflectat în mass-media.....	39
CAPITOLUL II. NIVELUL DE IMPLEMENTARE A RECOMANDĂRIILOR EMISE DE CĂTRE CONSILIU ÎN ANUL 2018 – 2019.....	42
2.1. Informația generală privind statistica recomandărilor	42
2.2. Implementarea recomandărilor cu impact colectiv	44
2.3. Implementarea recomandărilor de ordin individual.....	46
CAPITOLUL III. PROMOVAREA EGALITĂȚII.....	47
3.1. Activități de încurajare a persoanelor/entităților în promovarea principiului egalității și nediscriminării. Gala premiilor pentru Egalitate.....	47
3.2. Activități de informare și sensibilizare privind fenomenul discriminării	48
3.3. Activități de instruire în domeniul prevenirii discriminării.....	52
3.4. Reflectarea activității Consiliului în spațiu on-line și mass-media.....	52
CAPITOLUL IV. ASPECTE SPECIFICE ÎN ACTIVITATEA CONSILIULUI	56
4.1. Gestionarea plângerilor	56
4.2. Interferența Consiliului cu instanțele de judecată.....	61
4.3. Capacitatea instituțională.....	62
4.4. Resurse financiare	65
CAPITOLUL V. RECOMANDĂRI PRIVIND ÎMBUNĂTĂȚIREA SITUAȚIEI ÎN DOMENIUL PREVENIRII ȘI ELIMINĂRII DISCRIMINĂRII ȘI ASIGURĂRII EGALITĂȚII	66

INTRODUCERE

Creat în anul 2012, în baza Legii nr.121/2012 cu privire la asigurarea egalității, Consiliul are misiunea de prevenire și combatere a discriminării, asigurare a egalității și promovarea diversității. Viziunea instituției este o societate incluzivă, unde oamenii se bucură de oportunități egale și își realizează drepturile și libertățile indiferent de sex, rasă, culoare, origine etnică, limbă, naționalitate, dizabilitate, orientare sexuală, vârstă, religie sau convingeri, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar.

Acționând în condiții de imparțialitate și independență față de autoritățile publice, Consiliul este constituit din 5 membri, care nu au apartenență politică, aceștia fiind numiți de Parlament pentru o perioadă de 5 ani.

Din anul 2018 în calitate de membri ai Consiliului sunt: Ian Feldman, Svetlana Doltu, Andrei Brighidin, Victorina Luca și Evghenii Alexandrovici Goloșceapov.

Raportul prezintă într-o descriere amplă situația privind fenomenul discriminării în Republica Moldova, prin prisma activității desfășurate de Consiliu, pe parcursul anului 2019. În baza jurisprudenței Consiliului și a informației prezentate de organizațiile societății civile¹, în raport sunt reflectate problemele care constituie bariere în asigurarea efectivă a egalității și, respectiv, sunt formulate o serie de recomandări a căror implementare ar îmbunătăți situația pe segmentul de prevenire și combaterii a discriminării, precum și asigurare a egalității.

Raportul este structurat în cinci capitole. Capitolul I reflectă situația privind prevenirea și combaterea discriminării. Acest compartiment identifică problemele care au favorizat, într-o măsură sau alta, producerea faptelor de discriminare, grupate pe criteriile protejate de Legea nr. 121/2012 cu privire la asigurarea egalității.

Capitolul II prezintă o analiză a nivelului de implementare a recomandărilor emise de către Consiliu în 2018-2019. În această secțiune sunt elucidate provocările majore cu care s-a confruntat Consiliul în responsabilizarea celor care au comis fapte de discriminare.

Capitolul III oferă sumarul activităților de promovare a egalității desfășurate în perioada de referință, cu scop de informare și sensibilizare a populației asupra fenomenului discriminării și necesității de contracarare a acestuia.

În capitolul IV sunt redată anumite aspecte specifice din activitatea Consiliului, în special cel de gestionare a plângerilor, de interferență a Consiliului cu instanțele de judecată, dar și cel de asigurare a condițiilor necesare pentru desfășurarea eficientă a procesului de lucru.

Recomandările principale formulate către autoritățile naționale sunt prezentate în ultimul capitol. Recomandările se referă atât la modificarea legislației și practicilor care perpetuează discriminarea, cât și la intensificarea eforturilor comune pentru stoparea acestui fenomen.

Raportul general privind situația în domeniul prevenirii și combaterii discriminării în Republica Moldova pentru anul 2019 a fost elaborat în temeiul art. 12 alin. (2) al Legii nr. 121/2012 cu privire la asigurarea egalității și a fost aprobat în cadrul ședinței membrilor Consiliului din 11 martie 2020.

¹ Asociația Obștească „Motivație”, Asociația Surzilor din Republica Moldova

SUMAR EXECUTIV

Raportul sintetizează datele pe segmentul de prevenire și combatere a discriminării în Republica Moldova pe anul 2019, în baza constatărilor făcute de către Consiliu. Totodată, acesta reflectă comprehensiv setul de recomandări menite să reducă din amploarea fenomenului de discriminare din țară.

În anul 2019, s-a constatat o creștere a plângerilor privind faptele de discriminare pe criteriu de sex și/sau gen. Astfel, în 25% din totalul deciziilor de constatare, Consiliul a reținut că faptele de discriminare au fost determinate de acest criteriu. Printre problemele identificate la acest capitol sunt: lipsa măsurilor adecvate care ar permite și încuraja îmbinarea armonioasă a obligațiilor de serviciu cu cele familiale; refuzul de angajare a persoanei cu responsabilități familiale; limitarea aplicării garanțiilor pentru persoanele care aveau raporturile de muncă suspendate la data intrării în vigoare a Legii nr. 270/2018; producerea și difuzarea publicității sexiste; hărțuirea pe criteriu de sex în relațiile de muncă din partea superiorilor; discursurile instigatoare la discriminarea femeilor în legătură cu activitatea desfășurată; prevederile discriminatorii în regulamentele instituțiilor de învățământ.

Criteriul de limbă a stat la baza a 22,5% din totalul deciziilor de constatare emise de către Consiliu în anul 2019. Problemele identificate aici țin de: imposibilitatea persoanelor care aparțin minorităților naționale de a utiliza limba rusă în fața instanțelor de judecată; nerespectarea dreptului reprezentanților minorităților naționale de a primi răspuns în limba în care au formulat adresarea; evidențierea nejustificată a etniei în articolele de presă; accesul discriminator la informația privind instrucțiunile de folosire a medicamentelor; comportamentele diferențiate generate de necunoașterea limbii de stat.

Alte 13,75% dintre deciziile de constatare emise de Consiliu, în 2019, au fost în baza criteriului de dizabilitate, 54,5% dintre cazurile de discriminare având loc în accesul la bunuri și servicii disponibile publicului. Examinând plângerile parvenite, legislația în vigoare, precum și proiectele de acte normative, Consiliul a identificat următoarele probleme: insuficiența politicilor efective de încadrare în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități; limitarea accesului la bilete de recuperare balneosanatorială; îngrădirea accesului la facilități fiscale și vamale pentru persoanele cu dizabilități locomotorii; menținerea unei formule de calcul a venitului lunar minim garantat per familie la accesarea ajutorului social care face imposibilă eligibilitatea persoanelor cu dizabilități severe; impedimente de acces în unitățile de comercializare a produselor alimentare pentru persoanele cu dizabilități de vedere însoțite de câinele ghid; inaccesibilitatea instituțiilor de învățământ pentru elevii cu dizabilități; neasigurarea accesului la învățământ liceal pentru elevii cu dizabilități auditive și, problemă comună pentru toate domeniile, neconștientizarea necesității de a recurge la măsuri de acomodare rezonabilă a necesităților specifice persoanelor cu dizabilități.

Referindu-ne la faptele de discriminare pe criteriu de vârstă/statut de pensionar pentru limită de vârstă, acestea au fost constatate în 10% din totalul deciziilor emise de către Consiliu. În relațiile de muncă se păstrează, la fel ca și în anul 2018, atitudinea discriminatorie față de persoanele vârstnice, problema concedierii arbitrare a persoanelor care dețin statutul de pensionar pentru limita de vârstă fiind reținută în 50% din totalul deciziilor de constatare pe acest criteriu. Alte două probleme

identificate la acest capitol țin de refuzul la închirierea bunurilor imobile pentru persoanele sub vârsta de 30 ani și prestarea serviciului diferențiat, în dependență de vârsta clientului.

În anul 2019, 6,25% din totalul deciziilor de constatare au fost în baza criteriului de religie sau convingeri, fiind scoase în evidență o serie de probleme ca: refuzul în adaptarea procedurii de depunere a declarației de avere și interese, potrivit convingerilor religioase; folosirea materialelor educaționale îndoctrinate și cu accent în favoarea unei religii; construcția edificiilor de cult pe teritoriul instituțiilor de învățământ și nerespectarea neutralității serviciului public și a principiului secularismului, prin amplasarea simbolisticii religioase în instituțiile publice.

Criteriul de naționalitate a stat la baza discriminării la etapa de integrare a străinilor în țara noastră, probleme la acest capitol fiind identificate atât în prevederile actelor normative în vigoare, cât și în propunerile de modificare a Legii. Acestea se referă la: limitarea accesului la măsurile de ocupare a forței de muncă; aplicarea unui tratament diferențiat străinilor în procesul de angajare în câmpul muncii și aplicarea prevederilor discriminatorii care limitează accesul non cetățenilor la tratamentul cu analogi de insulină umană.

Criteriul de opinie a fost reținut în 3,75% din totalul deciziilor emise, iar problema care s-a evidențiat în toate cauzele examinate a constat în crearea situațiilor intimidante în activitatea persoanelor care și-au expus public poziția referitoare la anumite aspecte pe care le-au considerat ilegale.

Referitor la persoanele care trăiesc cu HIV, problema de discriminare pe care a constatat-o Consiliul în anul 2019 a constituit vulnerabilizarea și stigmatizarea acestora.

Alte criterii care au stat la baza discriminării în 2019 au scos în evidență următoarele probleme: limitarea accesului la anumite funcții pe criteriu de apartenență politică; nerespectarea principiului de plată egală pentru munca de valoare egală pentru persoanele restabilite; nerecunoașterea drepturilor persoanelor represate, dacă acestea s-au născut în locurile de represie în familii care au încheiat căsătoria după represie, sau ai căror părinți au fost în concubinaj; limitarea accesului la prestații sociale pentru persoanele care nu primesc pensia din Republica Moldova; aprobarea unor prestații sociale care vor fi acordate selectiv pe criteriul statutului matrimonial; stabilirea diferențiată a cuantumului compensației pentru transport în dependență de locul de trai.

Activitățile de monitorizare a mass-mediei, desfășurate de către Consiliu în anul 2019, de asemenea au scos în evidență o serie de probleme care sunt în măsură să influențeze semnificativ tendințele fenomenului de discriminare. Astfel, sub pretextul libertății de exprimare, în spațiul public au apărut, în nenumărate rânduri, exprimări cu un conținut ofensator, instigator la ură și discriminare. De cele mai multe ori, acestea au avut la bază anumite stereotipuri și prejudecăți legate de limba vorbită, etnie, sex și orientare sexuală.

Pentru că anul 2019 a fost unul electoral, monitorizarea presei scrise și on-line a fost o activitate primordială care a urmărit gradul de respectare de către concurenții electorali în spațiul mediatic a standardelor de egalitate și nediscriminare. Consiliul a constatat că au fost folosite pe larg discursuri electorale instigatoare la ură și discriminare, comportamente generate de stereotipuri și prejudecăți legate de sex, de cele mai multe ori. În vederea asigurării unui climat electoral în spiritul toleranței și al respectului reciproc, Consiliul, împreună cu Oficiul Avocatului Poporului și Agenția Relații

Interetnice, au semnat o declarație prin care condamnă discursul de ură, venind, totodată, și cu o serie de recomandări pentru fiecare dintre actorii implicați.

După o clasificare a recomandărilor reieșind din impactul pe care acestea îl au, fie cu caracter colectiv, fie cu caracter individual, Consiliul notează că, din rândul celor formulate în anul 2018, aproximativ 41% au fost implementate. Dintre recomandările formulate în anul 2019, peste 30% au fost deja implementate. Când privește deciziile neexecutate, observăm că 52% din cele neimplementate vizează inacțiunile autorităților publice centrale în partea ce ține de ajustarea legislației în corespundere cu standardele privind nediscriminarea; 14% vizează inacțiunile autorităților publice locale privind întreprinderea măsurilor individuale recomandate. O altă categorie de subiecți care nu au executat recomandările Consiliului vizează persoanele publice, care urmau să aducă scuze publice pentru comportamentul și/sau declarațiile discriminatorii făcute (14%). De asemenea, în 20% din recomandările neimplementate sunt vizate persoanele juridice de drept privat care nu au implementat în totalitate recomandările formulate.

În anul 2019 Consiliul a organizat pentru prima dată „Gala Premiilor pentru Egalitate” – eveniment de încurajare a persoanelor și entităților în acțiuni concrete de promovare și integrare a principiului egalității și nediscriminării. Printre activitățile de informare și sensibilizare, un accent aparte a fost pus pe desfășurarea ședințelor cu participarea persoanelor în etate, dar și pe lecțiile publice destinate elevilor și studenților. Cele 29 sesiuni au cuprins 8 localități din țară. La sesiunile de informare au participat în jur de 600 persoane (elevi, persoane în etate, părinți, reprezentanți din grupuri minoritare, persoane cu dizabilități), iar la sesiunile de instruire în domeniul prevenirii discriminării – peste 300 persoane (cadre didactice, angajați ai ministerului sănătății, angajatori, asistenți sociali, polițiști, etc).

Marcarea evenimentelor în domeniul drepturilor omului au fost un motiv în plus pentru discuțiile cu trecătorii, organizarea de concursuri, campanii pe social-media, elaborare de spoturi video și chestionare on-line – toate menite să informeze și să sensibilizeze populația asupra necesității de implicare pentru a avea o societate incluzivă și tolerantă.

Analizând nivelul de reflectare a activității Consiliului în sursele mass-media, putem menționa interesul sporit al surselor de informare în masă față de cazurile de discriminare, dar și față de recomandările Consiliului privind modificarea și completarea unor acte legislative. În anul 2019 activitatea Consiliului a fost reflectată de către 67 canale media, cu un total de 201 apariții în presă.

Ca și în anul 2018, s-a menținut tendința de creștere a cazurilor de discriminare raportate la Consiliu. Din totalul celor 257 de plângeri examinate, 33% au fost de constatare, 19% - de neconstatare, iar 48% de inadmisibilitate. Domeniile cel mai des raportate sunt accesul la bunuri și servicii disponibile publicului, câmpul muncii, lezarea demnității umane, accesul la justiție și educațional. În topul criteriilor invocate în plângerile adresate Consiliului se află sexul/genul, limba vorbită, dizabilitatea/starea de sănătate, convingerile/religia, statutul de pensionar, tabloul fiind similar și în 2018.

Cele mai importante recomandări formulate în vederea prevenirii și combaterii discriminării pe criteriu de sex/gen ar fi ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, reglementarea eficientă a mecanismului de sancționare a

hărțuirii sexuale. Pentru a preveni și combate discriminarea persoanelor cu dizabilități și a asigura incluziunea acestora ar fi necesară ratificarea Protocolului Opțional la Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, instituirea măsurilor pozitive orientate spre facilitarea accesului persoanelor cu dizabilități auditive la învățământul liceal și învățământul superior; asigurarea accesibilității și a măsurilor de acomodare rezonabilă conform nevoilor persoanelor cu dizabilități; asigurarea accesului în localurile publice și în mijloacele de transport public a persoanelor cu dizabilități însoțite de câinii ghizi; garantarea dreptului de a beneficia de asigurare medicală gratuită din partea statului, indiferent de prestatorul pensiei și de schimbările ce pot surveni în partea ce vizează prestațiile sociale oferite acestora. Cât privește asigurarea minorităților naționale a dreptului la informație Consiliul a recomandat ca instrucțiunile de folosire a medicamentelor, cât și informația de pe ambalajele medicamentelor autorizate pentru uz în Republica Moldova (în special cele care sunt comercializate în farmacii) să fie disponibile în limba română română, limba rusă și după caz, în alte limbi minoritare vorbite pe teritoriul Republicii Moldova. Referitor la domeniul educației s-a recomandat asigurarea caracterului laic al învățământului prin neadmiterea edificării și amplasării locașelor de cult în incinta sau pe teritoriul instituțiilor de învățământ și neadmiterea desfășurării ceremoniilor cu un caracter religios în incinta sau pe teritoriul instituțiilor de învățământ.

CAPITOLUL I. PREVENIREA ȘI PROTECȚIA ÎMPOTRIVA DISCRIMINĂRII

1.1. Discriminarea pe criteriu de sex/gen

În anul 2019 s-a atestat o creștere a plângerilor privind faptele de discriminare pe criteriu de sex și/sau gen. În 25% din totalul deciziilor de constatare, Consiliul a reținut că faptele de discriminare au fost determinate de acest criteriu.

Urmare a activității Consiliului de examinare a plângerilor parvenite, precum și de analizare, prin prisma respectării standardelor nediscriminării, a actelor normative sau a proiectelor de acte normative, au fost identificate mai multe probleme care împiedică asigurarea de facto a egalității și nediscriminării. Printre problemele constatate care, direct sau indirect, au drept consecință discriminarea pe criteriu de sex/gen sunt următoarele:

- lipsa măsurilor adecvate care ar permite și încuraja îmbinarea armonioasă a obligațiilor de serviciu cu cele familiale;
- refuz de angajare a persoanei cu responsabilități familiale;
- limitarea aplicării garanțiilor pentru persoanele care aveau raporturile de muncă suspendate la data intrării în vigoare a Legii nr. 270/2018;
- producerea și difuzarea publicității sexiste;
- hărțuirea pe criteriu de sex în relațiile de muncă din partea superiorilor;
- reglementarea ineficientă a mecanismului de sancționare a hărțuirii sexuale;
- discursurile instigatoare la discriminare a femeilor în legătură cu activitatea desfășurată;
- comportamente diferențiate generate de poziția vulnerabilă a femeii;
- prevederi discriminatorii în regulamentele instituțiilor de învățământ.

Îmbinarea obligațiilor de serviciu cu cele familiale

Codul muncii nr. 154/2003 prevede că una din obligațiile angajatorului este să asigure condiții egale, pentru femei și bărbați, ce ar permite îmbinarea obligațiilor de serviciu cu cele familiale. Evidențiem că rata de ocupare a femeilor cu vârsta cuprinsă între 15-24 ani înregistrează valori de 15,5%, iar rata de șomaj 13,5%. Totodată, se observă o tendință crescătoare a numărului femeilor inactive în vârstă de 25-34 ani, pentru că acestea îndeplinesc lucrări casnice neremunerate și responsabilități familiale, iar accesul lor la muncă remunerată, în condiții echitabile, este limitat. Acest lucru este cauzat de cadrul normativ incomplet și lipsa condițiilor ce ar permite femeilor tinere să concilieze responsabilitățile familiale, creșterea copiilor și viața profesională (insuficiența unităților de îngrijire: creșe, grădinițe etc.), în special în mediul rural.

Consiliul a recomandat MSMPs revizuirea Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei naționale de ocupare a forței de muncă pentru anul 2017-2021 și introducerea măsurilor de stimulare în vederea agreării unui concept asupra dezvoltării instituțiilor de creșă și asigurarea implementării

prevederilor Codului de educație nr. 152/2014, privind încadrarea în instituții preșcolare a copiilor de la 2 ani, pentru ca părinții să aibă posibilitatea să se integreze mai ușor în câmpul muncii.

În [cauza nr. 216/18](#)² petiționara a susținut că, într-un interviu de recrutare, angajatorul i-ar fi comunicat că nu se potrivește funcției, pentru că are doi copii mici, iar programul de lucru de la 09:00-21:00 necesită implicare deplină.

Consiliul a notat că întrebările adresate, precum și informațiile solicitate, în cadrul interviului de recrutare, trebuie să rămână în contextul profesional și să aibă o legătură directă și necesară cu natura specifică a activității sau cu condițiile în care aceasta va fi desfășurată. Orice întrebare cu privire la situația sau responsabilitățile familiale este interzisă, întrucât prezența acestora diminuează drastic șansele integrării pe piața muncii a persoanei cu copii de vârstă fragedă aflate în căutarea unui loc de muncă. Necesitatea adresării întrebărilor despre aceste detalii nu poate fi justificată, deoarece răspunsurile pot fi foarte ușor găsite în CV-urile depuse de candidați. Consiliul, de asemenea, a notat că îngrijirea copiilor nu este în exclusivitate responsabilitatea mamei, astfel precum și programul târziu nu este destinat în exclusivitate bărbaților. Fiecare persoană este liberă să aleagă condițiile în care va presta munca, iar prezența copiilor mici nu trebuie să influențeze decizia angajatorului. Consiliul a constatat că faptele invocate constituie discriminare pe criteriu de maternitate și gen în procesul de angajare.

Consiliul a recomandat SRL „Tarol-DD” (i) să instruiască în domeniul egalității și nediscriminării tot personalul responsabil de recrutare și (ii) să elaboreze un regulament intern privind procedurile de angajare și promovare în funcție, în conformitate cu prevederile Legii cu privire la asigurarea egalității.

Limitarea aplicării unor garanții în caz de suspendare a relațiilor de muncă

La data de 29 noiembrie 2019, în adresa Consiliului a parvenit solicitarea Curții Constituționale în vederea emiterii unui aviz referitor la excepția de neconstituționalitate a alin. (5) al art. 27 din Legea nr. 270/2018. Din prevederile sus citate, Consiliul a observat că garanțiile de menținere a salariilor care după intrarea în vigoare a legii s-au micșorat, nu se aplică persoanelor care la acea dată aveau contractele individuale de muncă/raporturile de serviciu suspendate, astfel fiind afectate nejustificat anumite categorii de subiecți. Consiliul a constatat că situația creată de legiuitor la alin. (5), art. 27 din lege constituie discriminare indirectă în câmpul muncii pentru următoarele categorii de persoane care, la 1 decembrie 2018, aveau contractele individuale de muncă/raporturile de serviciu suspendate: (i) pe criteriu de sex a femeilor care se aflau în concediu de maternitate; (ii) pe criteriu de gen a femeilor care se aflau în concediu pentru îngrijirea copilului în vârstă de până la 4 ani; (iii) pe criteriu de stare a sănătății a persoanelor care aveau contractul de muncă suspendat pe motiv de boală sau

² http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_216_2018.pdf

traumatism; (iv) discriminare prin asociere pe criteriu de dizabilitate/stare a sănătății a persoanelor care îngrijesc un copil cu dizabilități sau un membru bolnav al familiei.

Producerea și difuzarea publicității sexiste

Una din problemele de discriminare reținute pe acest criteriu vizează producerea și difuzarea publicității sexiste. Consiliul, în 50% din deciziile de constatare pe criteriu de sex și/sau gen emise în 2019³, a reținut caracterul sexist al materialelor publicitare deduse examinării. În toate cazurile raportate, Consiliul a stabilit că corpul femeii este folosit pe scară largă în industria publicitară, chiar și atunci când produsul sau serviciul promovat nu are o legătură directă cu rolul și caracteristicile femeii. Mai mult, Consiliul a reținut că, în mare parte, imaginea femeii este redată într-un mod provocator, drept un obiect sexual. Consiliul a subliniat că, ținând cont de faptul că publicitatea este produsă cu scopul de a ne influența să optăm pentru un produs sau altul, este indubitabil că ceea ce este redat prin publicitate, se reflectă asupra modului în care se percep acele imagini, mesaje sau roluri conturate. Astfel, faptul că femeia sau părțile corpului acesteia sunt folosite drept instrumente în industria publicitară, lezează demnitatea umană și contribuie la perpetuarea stereotipurilor de gen în societate.

Hărțuirea pe criteriu de sex în relațiile de muncă din partea superiorilor;

În [cauza nr. 221/18](#)⁴, petiționara a susținut că șeful o hărțuiește de cauza atitudinii discriminatorie față de femeile care ocupă funcții de conducere în profesiile masculinizate (poliție).

Consiliul a stabilit că reclamatul a creat pentru petiționară un mediu ostil și intimidant la locul de muncă, manifestat prin: instigarea subalternilor petiționarei de a nu se supune indicațiilor acesteia; răspândirea informației ofensatoare despre statutul matrimonial și viața privată; neimplicarea ei în ședințele operative; neincluderea în graficul de serviciu drept responsabil coordonator în grupa operativă.

Consiliul a constatat că faptele invocate constituie hărțuire pe criteriile de statut matrimonial și sex în câmpul muncii și a întocmit un proces-verbal pe care l-a expediat instanței de judecată pentru aplicarea sancțiunii. Astfel, instanța de judecată i-a aplicat reclamatului, conform de art.54² alin. (2) Cod contravențional, o amendă în mărime de 200 unități convenționale, ceea ce constituie 10.000 lei, și privarea dreptului de a ocupa funcții pe un termen de 6 luni în cadrul Inspectoratului General de Poliție al Republicii Moldova sau în cadrul subdiviziunilor acestuia.

Consiliul a solicitat reclamatului să-și stopeze comportamentul intimidant față de petiționară și să-și prezinte scuzele.

³ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_06_2019.pdf
http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_149_2019.pdf

⁴ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_221_2018.pdf

Consiliul a recomandat Inspectoratului General de Poliție să desfășoare un studiu prin care să fie analizate aspectele de gender în activitatea polițienească cu implicarea Asociației Femeilor din Poliție.

Hărțuirea în câmpul muncii a fost invocată și în [cauza nr. 234/18⁵](#), în care petiționara a susținut că, pe parcursul ultimilor șapte ani, este supusă unor acțiuni de hărțuire și denigrare a personalității sale din partea șefului catedrei care, concomitent, este și conducătorul științific al tezei sale de doctorat.

Consiliul a stabilit că, în luna iunie 2018, petiționara a comunicat rectorului Universității de Stat de medicină și farmacie „Nicolae Testemițanu” că este hărțuită la locul de muncă și a solicitat să fie luate măsuri potrivite. Consiliul a constatat că investigarea înfăptuită de către comisia de anchetă, instituită în acest sens, a fost compromisă, deoarece nu a examinat detaliat alegațiile petiționarei referitoare la comportamentul șefului față de aceasta.

Consiliul, examinând toate circumstanțele cauzei, a constatat că faptele reprezintă hărțuire pe criteriu de sex în câmpul muncii.

Consiliul a recomandat reclamatului să-și stopeze comportamentul intimidant față de petiționară și să-și prezinte scuzele în cadrul ședinței catedrei.

Consiliul a recomandat Universității de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” (i) să realizeze un sondaj anonim printre studenți, rezidenți, doctoranzi și colaboratorii catedrelor privind climatul psiho-emoțional și discriminarea pe criteriile protejate de Legea nr. 121/2012; (ii) în baza rezultatelor sondajului să elaboreze un Plan de acțiuni și să realizeze o serie de instruirii privind nediscriminarea și asigurarea egalității pentru angajați și studenți; (iii) să elaboreze un regulament intern privind investigarea cazurilor de discriminare și mecanisme de redresare, inclusiv proceduri de protecție contra represaliilor.

Reglementarea ineficientă a mecanismului de sancționare a hărțuirii sexuale

Consiliul a examinat un proiect de modificare a unor acte legislative în vederea prevenirii și combaterii hărțuirii sexuale, înaintat de Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, iar, în urma constatărilor, a elaborat o serie de recomandări menite să eficientizeze acest proces.

În legislația națională, hărțuirea sexuală are o înțelegere mult mai îngustă comparativ cu standardele internaționale, fiind „o manifestare a unui comportament fizic, verbal sau non-verbal care lezează demnitatea unei persoane, ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă și degradantă, umilitoare sau insultătoare în scopul de a determina o persoană la raporturi sexuale ori la alte acțiuni cu caracter sexual nedorite, săvârșite prin amenințare, constrângere, șantaj”. Or, conform Convenției de la Istanbul, hărțuirea sexuală este „orice formă de conduită verbală, non-verbală sau fizică, de natură

⁵ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_234_2018.pdf

sexuală, cu scopul sau efectul violării demnității unei persoane, în special atunci când se creează un mediu intimidant, ostil, degradant umilitor sau jignitor”. Consiliul propune Ministerului racordarea cadrului legislativ din Republica Moldova la standardele internaționale, pentru că legislația națională nu prevede sancționarea tuturor formelor de manifestare a hărțuirii sexuale în toate domeniile, în special când acestea nu se încadrează în rândul celor penale. Consiliul propune introducerea în Codul contravențional a contravenției de „Hărțuire” care ar sancționa faptele de hărțuire morală, dar și faptele de hărțuire sexuală cu gravitate redusă.

De asemenea, Consiliul propune completarea Codului Contravențional cu contravenția „Victimizare”, reieșind din faptul că acțiunile de persecutare pentru depunerea plângerii privind discriminarea sau hărțuirea sexuală se încadrează în noțiunea de „victimizare”, conform art. 2 din Legea nr. 121/2012 cu privire la asigurarea egalității. În această ordine de idei, este oportună atribuirea competenței de constatare a contravențiilor de hărțuire și victimizare Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității.

În rândul modificărilor pe care și le-a propus Ministerul se regăsește și atribuirea comisiilor de etică a competențelor de examinare și sancționare disciplinară a cazurilor de hărțuire sexuală în cadrul instituțiilor de învățământ și profesiilor liberale. Consiliul notează că aceste comisii de etică nu au pregătirea necesară și nici competența legală de a face acest lucru, lor revenindu-le doar rolul de prevenire a cazurilor de hărțuire.

În condițiile în care statul și-a propus să combată efectiv hărțuirea sexuală, este absolut necesar să adapteze cadrul normativ la standardele în domeniu, asigurând că obligația de prevenire a cazurilor de hărțuire sexuală să fie atribuită angajatorilor, comisiilor de etică sau organelor de autoadministrare, iar atribuția de examinare și sancționare să revină organelor de urmărire penală sau Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității, în dependență de gravitatea faptei⁶.

Consiliul a recomandat ca, la aprobarea actului normativ vizat, să se ia în considerație obiecțiile formulate pentru a se crea un sistem care protejează efectiv împotriva hărțuirii sexuale.

Discursurile instigatoare la discriminare a femeilor, în legătură cu activitatea desfășurată

În 10 la sută din deciziile de constatare, Consiliul a stabilit că petiționarele au fost victime ale discriminării, fiind ofensate în legătură cu activitatea desfășurată.

Ofensa publică generată de președintele unui partid la adresa unei femei, în cadrul unei emisiuni televizate, insinuând că locul ei este la bucătărie și la mașina de cusut, a constituit obiectul [cauzei nr. 181/19](#)⁷.

Consiliul a stabilit că, în discursul său, reclamatul s-a referit, preponderent, la aparența fizică. Consiliul a subliniat că, prin astfel de declarații, reclamatul a redus femeia doar la aspectul ei fizic, ignorând

⁶ <http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Aviz-MSMPS-20.09.pdf>

⁷ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_181_-2019.pdf

inteligența acesteia, personalitatea și capacitățile ei profesionale. Consiliul a punctat că astfel de declarații promovează abordările patriarhale în societate, cu tendința de a diminua egalitatea de gen și fac să perpetueze discursurile sexiste.

Într-o altă [cauză, nr. 245/18](#)⁸, petiționara a susținut că un politician ar fi instigat la discriminare prin intermediul mesajelor și comentariilor aduse drept reacție la un articol de investigație postat de aceasta în calitate de jurnalistă.

Consiliul, analizând conținutul comentariilor și al mesajelor, a reținut că acestea conțin expresii xenofobe. Autorul îndemna cititorii să analizeze articolul prin prisma faptului că autoarea nu ar fi competentă să scrie în Republica Moldova. De asemenea, Consiliul a stabilit prezența expresiilor ofensatoare la adresa genului feminin, încercând astfel să discrediteze activitatea jurnalistică de investigație, deoarece ar fi fost făcută de o femeie. De asemenea, Consiliul a reținut expresii caracteristice statutului profesional, subliniind că acestea pot fi considerate drept presiuni asupra cititorilor aplicate cu scopul de a prezenta breasla jurnalistică într-o lumină nefavorabilă. Astfel, totalitatea acestor expresii au ca efect lezarea demnității persoanelor care practică această meserie.

Consiliul a recomandat reclamatului (i) să-și aducă scuze publice pentru afirmațiile instigatoare la discriminare, prin intermediul rețelei de socializare în care au fost postate enunțurile discriminatorii și (ii) să depună toată diligența pentru a da dovadă de mai multă responsabilitate în comunicarea pe rețele de socializare, cât și în pozițiile sale publice și să se abțină pe viitor de la declarații, afirmații instigatoare la discriminare.

Comportamente diferențiate generate de poziția vulnerabilă a femeii

Pe parcursul anului 2019, Consiliul a constatat că femeile sunt intimidat sau tratate defavorabil nu doar în domenii precum câmpul muncii sau lezarea demnității umane, dar și în protecție egală din partea legii, servicii disponibile publicului ș.a. Situația unei femei care a fost forțată să părăsească transportul public, din cauză că a făcut o remarcă în adresa șoferului care fuma în mijlocul de transport, a constituit obiectul [cauzei nr.222/18](#)⁹. Consiliul a reținut că, în cazul în care observația ar fi venit de la un bărbat, comportamentul șoferului ar fi fost diferit.

Într-o altă [cauză, nr. 130/19](#)¹⁰ Consiliul a constatat incoerența acțiunilor unui polițist de sector la examinarea plângerii parvenite de la o femeie în etate. Consiliul a stabilit că petiționara nu a beneficiat de protecție egală din partea legii, odată ce, în toate cazurile, angajații poliției căutau motiv de a se eschiva de la o examinare minuțioasă a situației acesteia.

Prevederi discriminatorii în regulamentele instituțiilor de învățământ

⁸ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_245_2018.pdf

⁹ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_222_2018.pdf

¹⁰ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_130_2019.pdf

În anul 2019, Consiliul a examinat corespunderea cu standardele privind nediscriminarea a prevederilor prin care instituțiile de învățământ reglementează lungimea părului la băieți și interzic ca aceștia să poarte cercei. Consiliul a explicat că lungimea și culoarea părului nu afectează reușita școlară, iar portul cerceilor de către băieți nu echivalează cu o ținută indecentă sau provocatoare. Consiliul a menționat că cerințele față de vestimentația și exteriorul elevului trebuie să aibă în vedere doar aspectele legate de igienă, apartenența la instituția de învățământ după caz și nicidecum de personalitate¹¹.

Consiliul a recomandat să se aducă la cunoștința corpului didactic și a elevilor din instituție constatările formulate în decizie și să se ia măsuri corespunzătoare pentru a preveni situații de hărțuire și/sau victimizare a elevilor.

Consiliul a recomandat Ministerului Educației, Culturii și Cercetării să revizuiască Regulamentul–tip de organizare și funcționare a instituțiilor de învățământ primar și secundar, ciclul I și II, pentru a explicita noțiunea „ținută decentă”, prin prisma constatărilor din decizie și va informa Consiliul despre măsurile întreprinse sau cele planificate în vederea implementării recomandării formulate.

1.2. Discriminarea pe criteriu de limbă/etnie

Consiliul, pe parcursul anului 2019, a constatat fapte de discriminare în baza criteriilor de limbă și etnie în 22,5 % din totalul deciziilor de constatare emise. Astfel, printre problemele identificate care împiedică asigurarea egalității putem enumera următoarele:

- imposibilitatea persoanelor aparținând minorităților naționale de a utiliza limba rusă în fața instanțelor de judecată;
- nerespectarea dreptului persoanelor aparținând minorităților naționale de a primi răspuns în limba în care au formulat adresarea;
- evidențierea etniei în articolele de presă;
- acces discriminator la informația privind instrucțiunile de folosire a medicamentelor;
- comportamente diferențiate generate de necunoașterea limbii de stat.

Imposibilitatea utilizării limbii ruse de către minoritățile naționale în fața instanțelor de judecată

În anul 2019, Consiliul a continuat să fie sesizat pe marginea problemelor referitoare la nerespectarea dreptului persoanelor aparținând minorităților naționale de a utiliza limba rusă, limbă care în Republica Moldova are statut de limbă de comunicare interetnică, în fața instanțelor de judecată.

¹¹ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_23_2019-1.pdf

Astfel, din totalul de plângeri în care s-a constatat discriminarea pe criteriul de limbă, în 63,6% au fost vizate instanțele de judecată.

În pofida eforturilor depuse și deciziilor emise în perioada 2013-2019, Consiliul constată, cu regret, că problema discriminării pe criteriu de limbă în acces la justiție persistă. Cazuistica Consiliului arată că cererile de chemare în judecată care sunt întocmite în limba rusă se restituie fără examinare, doar din considerentul că acestea nu sunt însoțite de o traducere în limba de stat.

Consiliul este de opinia că, pentru a îmbunătăți situația pe acest segment de referință, este necesar de a se interveni atât la nivel legislativ (completarea Codul de procedură civilă prin care să fie specificat expres că limba rusă nu este o limbă străină în Republica Moldova și că depunerea cererii în limba rusă nu constituie temei de restituire a cererii), cât și la nivel administrativ (capacitatea instanțelor de judecată cu unități de traducători, inclusiv asigurarea unui nivel adecvat de salarizare al acestora.

Nerespectarea dreptului persoanelor aparținând minorităților naționale de a primi răspuns în limba în care au formulat adresarea

Consiliul notează că, deși potrivit art. 12 alin. (1) din Legea nr. 382/2001 cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale și statutul juridic al organizațiilor lor, persoanele aparținând minorităților naționale au dreptul de a se adresa în instituțiile publice, oral și în scris, în limba moldovenească sau rusă și de a primi răspuns în limba în care au formulat adresarea, în practică aceste reglementări nu se respectă. Cazuistica Consiliului arată că, din totalul deciziilor de constatare a discriminării pe criteriul de limbă, 13% s-a constatat încălcarea dreptului persoanelor aparținând minorităților naționale de a primi răspuns în limba în care au formulat adresarea. Consiliul a observat că autoritățile justifică această încălcare invocând lipsa personalului care posedă limba rusă, lipsa unităților de traducător și constrângerea bugetară care nu le permite contractarea externă a serviciilor de traducere.

Consiliul este de opinia că, pentru a îmbunătăți situația, este necesar de un complex de măsuri sistemice care să anihileze cauzele eminente ale problemei constatate, precum alocații bugetare planificate nemijlocit pentru contractarea serviciilor de traducere, inclusiv angajarea personalului din rândul minorităților naționale.

Evidențierea etniei în comunicatele de presă

Problema evidențierii etniei în comunicatele de presă a fost identificată în 9% din deciziile de constatare a discriminării pe criteriu de etnie. Consiliul a accentuat că, atunci când este pusă la dispoziția publicului o informație despre un anumit eveniment, aceasta trebuie să evite exprimările care ar putea duce, direct sau indirect, la perpetuarea stereotipurilor, stigmatizarea sau marginalizarea unor persoane sau grupuri de persoane. Consiliul a notat că utilizarea etniei în contextul descrierii

unor evenimente negative nu este altceva decât evidențierea statutului de minoritar în baza originii etnice și servește drept temei pentru luarea deciziilor cu impact disproporționat asupra membrilor comunității minoritare vizate, care nu au nici o legătură cu activitatea infracțională¹².

Consiliul a recomandat administrației portalului vizat să excludă din articol sintagmele care fac referire la originea etnică și să evite pe viitor situațiile similare¹³.

Inaccesibilitate la informația privind instrucțiunile de folosire a medicamentelor pentru minorități

Consiliul a examinat, din perspectiva nediscriminării, situația persoanelor care nu cunosc limba de stat în acces la informația privind instrucțiunile de utilizare a medicamentelor. Potrivit standardelor internaționale în materie,¹⁴ unul din elementele de bază a dreptului la sănătate constituie accesibilitatea informațiilor. Acest fapt presupune ca toate persoanele să aibă acces și să poată înțelege orice informație care se referă la sănătatea acestuia, inclusiv la informațiile privind denumirea medicamentelor și modalitatea de utilizare a acestora.

Prin decizia emisă pe [cauza nr. 104/19](#)¹⁵ din 09 august 2019, Consiliul a stabilit că persoanele care nu cunosc limba de stat sunt puse într-o situație de inegalitate atunci când accesează informația privind instrucțiunile de utilizare a medicamentului, astfel fiindu-le lezat dreptul la ocrotirea vieții și sănătății.

Consiliul a recomandat Guvernului să inițieze procedura de modificare a prevederilor art. 4 alin. (4) și alin. (5) din Legea cu privire la medicamente nr. 1409/1997, astfel încât atât instrucțiunile de folosire a medicamentelor, cât și informația de pe ambalajele medicamentelor autorizate pentru uz în Republica Moldova (în special cele care sunt comercializate în farmacii) să fie disponibile în limba română și în limba rusă.

Comportamente diferențiate generate de necunoașterea limbii de stat

Aplicarea unui tratament diferențiat din cauza limbii de comunicare a constituit obiectul [cauzei nr. 39/19](#)¹⁶. Consiliul a examinat circumstanțele invocate de petiționară (în interesul copilului minor) care a susținut că fiul ei a fost tratat umilitor de către angajații unei frizerii din cauza necunoașterii corecte a limbii române.

Consiliul a stabilit că, în timpul pestării serviciului, frizerul și-a permis să facă glume pe seama necunoașterii de către client a limbii române. Totodată, în timpul procedurii de spălare și uscare a părului, minorul a fost tratat diferențiat, fiind impus să stea în picioare, deși în toate frizeriile această

¹² http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_02_2019.pdf

¹³ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_08_2019.pdf

¹⁴ Pct. 12 din Comentariul general al Comitetului ONU pentru drepturile economice, sociale și culturale nr. 14 (2000) privind dreptul la cel mai înalt standard de sănătate

¹⁵ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_104_2019.pdf

¹⁶ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_39_2019.pdf

procedură are loc în poziția așezată, într-un fotoliu, astfel încât să asigure clientului un mediu confortabil.

Consiliul a stabilit că faptele constatate au reprezentat discriminare pe criteriu de limbă și vârstă în acces la servicii disponibile publicului.

Consiliul a recomandat frizerului să-și ceară scuze în formă scrisă de la client, iar administrației frizeriei să instruiască personalul în vederea prestării serviciilor în mod nediscriminatoriu și să asigure comunicarea eficientă dintre personalul frizeriei și clienții care sunt deserviți.

1.3. Discriminarea pe criteriu de dizabilitate

În anul 2019, dintre deciziile de constatare a discriminării, în 13,75 % a figurat criteriu de dizabilitate, inclusiv stare a sănătății. Cele mai multe cazuri de discriminare pe criteriu de dizabilitate au fost stabilite în acces la bunuri și servicii disponibile publicului, ceea ce constituie 54,5 %, în domeniul educației - 27,2%, iar 18,1 % dintre acestea s-au manifestat în câmpul muncii. Printre problemele identificate de Consiliu urmare a examinării plângerilor parvenite, dar și a analizei legislației în vigoare sau a proiectelor de acte normative, pot fi enumerate următoarele:

- insuficiența politicilor efective de încadrare în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități;
- limitarea accesului la bilete de recuperare balneosanatorială pe criteriu de angajat în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități;
- impedimente în revendicarea dreptului persoanelor eligibile să beneficieze de facilități fiscale și vamale;
- limitarea dreptului la vot a persoanelor cu dizabilități;
- menținerea unei formule de calcul a venitului lunar minim garantat per familie la accesarea ajutorului social care face imposibilă eligibilitatea persoanelor cu dizabilități severe, cu toate că această categorie are nevoie mai mare;
- impedimente de acces a persoanelor cu dizabilități de vedere împreună cu câinele ghid în unitățile de comercializare a produselor alimentare;
- inaccesibilitatea instituțiilor de învățământ pentru elevii cu dizabilități;
- neasigurarea accesului la învățământ liceal pentru elevii cu dizabilități auditive;
- neconștientizarea necesității de a recurge la măsuri de acomodare rezonabilă a persoanelor cu dizabilități - problemă comună pentru toate domeniile.

Insuficiența politicilor efective de încadrare în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități

Criteriul de dizabilitate este unul expres prevăzut în art. 1 al Legii nr. 121/2012 cu privire la asigurarea egalității, dar și în alte acte juridice adoptate în Republica Moldova. În același timp, Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități în calitate de instrument internațional impulsionează

protecția persoanelor cu dizabilități, aceasta înseamnă că guvernele trebuie să ia în considerație nevoile persoanelor cu dizabilități în toate politicile, programele și acțiunile lor.

Dreptul la muncă și încadrarea în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități este garantat într-un șir de instrumente internaționale ale drepturilor omului. Conform raportului privind măsurile de ocupare și protecție socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, realizate de către agențiile pentru ocuparea forței de muncă ale Republicii Moldova, în ianuarie-septembrie 2019 au fost înregistrate 407 persoane cu dizabilități, dintre care 155 au fost plasați în câmpul muncii, inclusiv 72 de femei. La moment, susținerea încadrării persoanelor cu dizabilități în câmpul muncii se realizează de către stat prin intermediul întreprinderilor specializate și al subvențiilor. Această politică a statului, în opinia Consiliului, este defectuoasă, dat fiind faptul că în 7 întreprinderi specializate sunt încadrate în câmpul muncii circa 150 persoane cu dizabilități, ceea ce constituie doar 60% din toți salariații acestora, deși statul subvenționează, anual, destul de substanțial aceste întreprinderi. Consiliul a examinat proiectul Planului de acțiuni pentru anul 2019 pentru implementarea Strategiei naționale privind ocuparea forței de muncă pentru anii 2017-2021, prin care se propune drept obiectiv majorarea numărului persoanelor cu dizabilități încadrate în câmpul muncii prin subvenționarea a 25 de angajatori pentru crearea a 25 de locuri de muncă pentru persoanele cu dizabilități. Având în vedere faptul că numărul persoanelor cu dizabilități care urmăresc încadrarea în câmpul muncii crește, iar piața muncii nu oferă locuri suficiente pentru echilibrarea situației, Consiliul a notificat insuficiența măsurilor de subvenționare a creării locurilor noi de muncă, aprobate.

Ținând cont de necesitățile cu care se confruntă persoanele cu dizabilități și veniturile joase, Consiliul a recomandat revizuirea numărului de subvenții destinate angajatorilor, pentru a asigura incluziunea efectivă în câmpul muncii a acestora.

Limitarea accesului la bilete de recuperare balneosanatorială

O altă problemă sesizată de către Consiliul, încă în anul 2015, ține de accesul din punct de vedere economic la tratament de reabilitare/recuperare a persoanelor cu dizabilități și a persoanelor care au atins vârsta de pensionare și beneficiază de pensie, angajate în câmpul muncii. În acest sens, pct. 30-32 din Hotărârea Guvernului nr. 372/2010 mențin tratamentul discriminatoriu privind costul biletului de reabilitare/recuperare aplicat persoanelor cu dizabilități severe și accentuate angajate în câmpul muncii, care la moment achită 30% din costul biletului, precum și persoanelor în vârstă și celor cu dizabilități medii angajate în câmpul muncii, care achită 70% din cost, comparativ cu persoanele angajate în câmpul muncii care nu au grad de dizabilitate, care achită doar 20%.

Consiliul a recomandat modificarea Hotărârii Guvernului nr. 372/2010 în vederea ajustării prevederilor ce țin de asigurarea cu bilete de tratament balneosanatorial în mod egal tuturor, adică perceperea a 20% din costul biletelor de la persoanele angajate în câmpul muncii, inclusiv de la persoanele cu dizabilități.

Limitarea persoanelor cu dizabilități în acces la servicii de sănătate

Convenția ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități obligă statele semnatare să recunoască dreptul persoanelor cu dizabilități la servicii medicale, de cel mai înalt standard, fără discriminare în temeiul dizabilității și vor oferi servicii medicale cât mai aproape de locul de trai al persoanelor cu dizabilități, inclusiv în localitățile rurale. Analizând prevederile pct.6 din Regulamentul sanitar privind condițiile de igienă pentru instituțiile medico-sanitare aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 665/2010, prin care se impune cerința de distanță de cel puțin 500 metri de zona locativă pentru amplasarea instituțiilor medico-curative, s-a constatat că acestea nu sunt în concordanță cu standardele internaționale. Consiliul a subliniat că aceste servicii trebuie să fie orientate spre integrarea în comunitate a persoanelor cu dizabilități, iar tendința de a ține la distanță și a izola instituțiile medico-curative pentru persoanele ce suferă de boli mintale au la bază idei precum că aceste persoane sunt considerate „pericol social”, ceea ce constituie un stereotip și trebuie evitat.

Consiliul a recomandat excluderea cerinței privind amplasarea instituțiilor medico-sanitare la o distanță de cel puțin 500 de metri, pentru că este contrară scopurilor de incluziune a persoanelor cu dizabilități în societate.

Lipsa reglementărilor ce ar asigura cu spațiu locativ persoanele cu dizabilități

Consiliul reține că, potrivit art. 22 alin. (1) din Legea nr. 60/2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități asigurarea cu spațiu locativ și îmbunătățirea condițiilor locative ale persoanelor cu dizabilități se face conform legislației în vigoare, iar evidența acestor persoane trebuie să fie asigurată de către autoritățile publice locale de la locul de trai al persoanei cu dizabilități. Totodată, alin (6) al aceluiași articol prevede că, în schimbul spațiului locativ constând dintr-un apartament, persoana cu dizabilități poate solicita autorităților publice locale de la locul de trai atribuirea unui lot de teren pentru construcția unei locuințe individuale. Cu toate acestea, proiectul noului Cod Funciar nu conține reglementări care ar asigura aplicarea acestor prevederi.

Consiliul a menționat că noul Cod Funciar nu trebuie să limiteze drepturile instituite anterior, dar să creeze condiții optime deținătorilor de drepturi de a și le revendica și prin aceasta să sporească nivelul de respectare a drepturilor omului în general.

Impedimente în revendicarea dreptului persoanelor eligibile să beneficieze de facilități fiscale și vamale

Articolul 50 din Legea nr. 60/2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități prevede că persoanele cu dizabilități beneficiază de diverse facilități sub formă de scutiri și reduceri în conformitate cu prevederile legislației în vigoare. Consiliul atrage atenția că dreptul prevăzut la art. 49 alin. (3) din Legea nr. 60/2012 este acordat tuturor persoanelor cu dizabilități locomotorii în schimbul renunțării la compensația pentru serviciile de transport, nu doar celor cu dizabilități locomotorii severe. Astfel, având în vedere că toate persoanele cu dizabilități locomotorii au același

drept, este firesc ca alternativa în ceea ce privește beneficiul facilităților vamale și fiscale să fie acordată tuturor.

Consiliul a recomandat Executivului să modifice prevederile Hotărârii Guvernului nr. 474/2016 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de aplicare a facilităților fiscale și vamale la importul mijloacelor de transport cu destinație specială, astfel încât să înlăture discrepanța referitoare la categoria persoanelor eligibile de a beneficia de facilități fiscale și vamale la importul unui mijloc de transport.

Formalismul excesiv în procedura de importare a mijloacelor de transport pentru persoanele cu dizabilități locomotorii a constituit obiectul [cauzei nr. 120/19](#)¹⁷. Un grup de petiționari s-a adresat Consiliului pentru a examina, din perspectiva respectării standardelor nediscriminării, procedura de aplicare a facilităților fiscale și vamale de către persoanele cu dizabilități locomotorii.

Consiliul, analizând prevederile incidente circumstanțelor, a stabilit un formalism excesiv în procedura de aplicare a facilităților fiscale și vamale la importul mijloacelor de transport cu destinație specială, afectând interesele celor în favoarea cărora au fost instituite aceste facilități. Consiliul a constatat că termenul documentului care confirmă dizabilitatea, utilizat în actul normativ de punere în aplicare a acestor facilități fiscale și vamale (Certificat de dizabilitate și capacitate de muncă), nu este uniform cu termenul utilizat în actul normativ cu privire la determinarea dizabilității (Certificat de încadrare în grad de dizabilitate). Consiliul a reținut că această neuniformitate dezavantajează persoanele a căror documente confirmative au o altă denumire (Certificat de vitalitate), decât cea stipulată în actul normativ incident, creându-le impedimente în accesarea facilităților fiscale și vamale. Totodată, Consiliul a observat că solicitarea documentului care confirmă dizabilitatea nu este absolut necesară, în situația în care nu toate persoanele cu dizabilități sunt eligibile pentru aceste facilități, ci doar cele cu dizabilitate a aparatului locomotor, fapt ce poate fi confirmat prin Concluzia privind necesitatea servirii cu transport. De asemenea, Consiliul a reținut inutilitatea prezentării organului vamal a certificatului privind solicitarea beneficiarului de a renunța la compensația pentru serviciile de transport în schimbul facilităților fiscale și vamale. Consiliul a menționat că verificarea respectării acestei condiții ține de competența structurii teritoriale de asistență socială de la locul de trai, nu de competența organului vamal.

Consiliul a constatat că obligativitatea prezentării unui anumit set de documente organului vamal nu își are justificarea obiectivă și rezonabilă. Din cauza complexității unor circuite administrative inutile se îngreunează nejustificat posibilitatea persoanelor cu dizabilități ale aparatului locomotor de a beneficia de facilitățile fiscale și vamale la care sunt eligibile.

Consiliul a recomandat Guvernului să reexamineze setul de documente ce urmează a fi prezentat de solicitantul facilităților fiscale și vamale la importul mijloacelor de transport cu destinație specială, în lumina constatărilor formulate

¹⁷ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_120_2019.pdf

în decizie. De asemenea, a recomandat Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale să inițieze modificarea cadrului normativ în vederea înlăturării impedimentelor sesizate de către Ministerul Finanțelor.

Limitarea accesului la ajutor social, din cauza modalității de calcul a venitului minim lunar

Refuzul în acordarea ajutorului social unei persoane cu dizabilități severe, pentru perioada rece a anului, a constituit obiectul [cauzei nr. 70/19](#)¹⁸ din 10 iulie 2019.

Consiliul a subliniat că formula de calcul a venitului lunar minim garantat per familie trebuie să fie diferită pentru familiile în componența cărora sunt persoane cu dizabilități severe. Consiliul a specificat că această diferență trebuie să fie interdependentă de gradul de dizabilitate al persoanei și capacitatea acestuia de muncă. Consiliul a statuat că aceste circumstanțe (gradul de dizabilitate și capacitatea de muncă) plasează persoanele în situații diferite, respectiv, apare necesitatea abordării diferențiate a modalității de calcul a venitului lunar minim garantat per familie. Consiliul a reamintit că, pentru dizabilitatea medie, capacitatea de muncă este păstrată într-un interval procentual de 45–60%, pentru dizabilitatea accentuată este păstrată într-un interval procentual de 25–40%, iar pentru dizabilitatea severă este păstrată într-un interval procentual de 0–20%. Prin urmare, persoanele care și-au păstrat capacitatea de muncă și ar putea să se încadreze în câmpul muncii, dar nu o fac sunt avantajate la obținerea ajutorului social. Pe de altă parte, persoanele a căror capacitate de muncă este net inferioară și se află în imposibilitatea de a munci, nu trec testul venitului lunar minim garantat, fiind dezavantajate la obținerea ajutorului social.

Consiliul a recomandat Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale să demareze procesul de modificare a prevederilor art. 7 alin. (2) lit. d) din Legea cu privire la ajutorul social nr. 133/2008, astfel încât să prevadă o formulă de calcul a venitului lunar minim garantat per familie diferențiată, în dependență de gradul de dizabilitate și capacitatea de muncă a membrilor familiei solicitante. De asemenea, Consiliul a recomandat ministerului să propună revizuirea indicatorilor de apreciere a bunăstării familiei prevăzuți în anexa nr. 5 a Hotărârii Guvernului nr. 1167 din 16.10.2008.

Limitarea accesului în unitățile de comercializare a produselor alimentare pentru persoanele însoțite de câinele-ghid

Prin decizia emisă pe [cauza nr. 148/19](#)¹⁹ din 18 octombrie 2019, Consiliul a constatat discriminarea indirectă a persoanelor cu dizabilități de vedere în acces la bunuri și servicii disponibile publicului, manifestată prin interdicția unei persoane cu dizabilități de a avea acces într-un magazin din Chișinău, fiind însoțit de câinele-ghid.

¹⁸ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_70_2019.pdf

¹⁹ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_148_2019.pdf

Consiliul a reamintit prevederile art. 9 al Convenției privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități care obligă statele participante să asigure persoanelor cu dizabilități accesul la mediul fizic, circulație, respectiv alte posibilități și servicii care le stau la dispoziție, atât în mediul urban, cât și în mediul rural. Totodată, examinând prevederile actelor normative aferente cauzei, a stabilit că legislația permite accesul liber și gratuit al câinelui-ghid care însoțește persoana cu dizabilități în mijloacele de transport și în toate locurile publice, inclusiv unde sunt depozitate produse alimentare. Iar motivarea reclamatului, precum că ceilalți cumpărători s-ar putea arăta nemulțumiți de prezența unui câine în unitatea de comercializare a produselor alimentare nu este un criteriu obiectiv care ar justifica acțiunile acestuia de a interzice petiționarului accesul în încăpere.

Societatea trebuie să înțeleagă că aceste măsuri de suport sunt absolut necesare persoanelor cu mobilitate redusă, pentru a le permite să ducă o viață independentă și să participe deplin la toate aspectele vieții cotidiene. Prin urmare, accesul animalului însoțitor, care este special pregătit pentru a acorda ajutor stăpânului, trebuie acceptat drept mijloc de suport, dar nu văzut drept un simplu animal de companie sau de protecție.

Consiliul a recomandat Guvernului să propună completarea art. 20 din Legea privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități nr. 60/2012, prin reglementarea obligativității proprietarilor localurilor publice și/sau managerilor, administratorilor mijloacelor de transport public, de afișare a unui simbol pentru a indica că, în spațiul respectiv, este permis accesul câinilor-ghizi. De asemenea, a recomandat administratorilor de supermarketuri să afișeze la intrare un simbol ce indică accesul permis pentru câinele-ghid.

Inaccesibilitatea instituțiilor de învățământ pentru elevii cu dizabilități

Lipsa acomodării rezonabile în instituțiile de învățământ pentru o elevă cu dizabilități locomotorii a constituit obiectul [cauzei nr. 88/19](#)²⁰.

Deși Consiliul a luat act de măsurile întreprinse de administrația liceului în vederea facilitării accesului fizic al elevei cu necesități speciale, totuși constată faptul că administrația are o viziune eronată a ceea ce înseamnă accesibilitate și acomodare rezonabilă, or măsurile întreprinse nu corespundea necesităților specifice persoanelor cu dizabilități locomotorii care utilizează fotoliul rulant.

Consiliul a notat că, în conformitate cu explicațiile conținute în pct. 25-26 din Comentariul General cu privire la accesibilitate nr. 2 din 2014 adoptat de Comitetul ONU pentru drepturile persoanelor cu dizabilități, accesibilitatea vizează un grup de persoane, în timp ce acomodarea rezonabilă vizează persoanele individuale. Accesibilitatea trebuie asigurată necondiționat, înainte de a primi o solicitare individuală pentru a avea acces într-o încăpere și a utiliza un serviciu.

Consiliul, în pofida eforturilor depuse (instalarea chiuvetei și a barei de suport), nu a putut considera instituția de învățământ vizată a fi accesibilă, din cauza prezenței treptelor în blocul sanitar și lipsei

²⁰ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_88_2019.pdf

rampei de acces în instituție, care sunt bariere pentru persoanele cu dizabilități locomotorii care se deplasează cu ajutorul fotoliului rulant. În astfel de condiții, elevilor cu deficiențe locomotorii le este afectată exercitarea dreptului la educație. Lipsa resurselor financiare, în opinia Consiliului, nu poate fi reținută drept justificare a neexecutării obligației de asigurare a accesibilității.

Pe de altă parte, instituția de învățământ are obligația de a asigura acomodarea rezonabilă, din momentul în care o persoană care suferă de o deficiență are nevoie de o adaptare necesară într-o anumită situație, pentru a se bucura de drepturile sale în condiții de egalitate. Astfel, o persoană cu o deficiență particulară ar putea solicita acel tip de acomodare rezonabilă care nu se încadrează în niciunul dintre standardele de accesibilitate.

Consiliul a recomandat administrației să întocmească un plan de acțiuni îndreptate spre accesibilizarea instituției de învățământ.

Neasigurarea accesului la învățământ liceal pentru elevii cu dizabilități auditive

Nivelul de integrare a principiului egalității în politicile naționale privind educația copiilor cu dizabilități auditive a constituit obiectul [cauzei nr. 147/19²¹](#).

Consiliul, consultând Planul-cadru pentru instituțiile de învățământ special pentru elevii cu dizabilități auditive, a reținut că, potrivit acestuia, copiii sunt instruiți doar pentru ciclul primar și gimnazial, necuprinzând ciclul liceal, deși și acesta face parte din învățământul obligatoriu.

Predarea limbii străine, în instituțiile de învățământ special pentru elevii cu dizabilități auditive, este asigurată doar în clasele II-V, deși în schema de învățământ general această disciplină este predată începând cu clasa II-a până la finalizarea învățământului liceal. Consiliul a notat că aceste circumstanțe constituie bariere care încetinesc procesul de incluziune a elevilor cu dizabilități auditive, subliniind că, din cauza că aceștia nu sunt asigurați cu instruire continuă la disciplina limba străină, în aceeași cantitate precum cei din instituțiile generale, șansele acestor elevi de a fi competitivi în a-și continua studiile (atât la nivel liceal, cât și superior) se diminuează, deoarece nivelul lor de competență lingvistică va fi inferior față de alți elevi.

Totodată, analizând Instrucțiunea privind procedurile specifice de examinare a elevilor cu CES și Regulamentul cu privire la examenul național de bacalaureat aprobat prin ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 47/2018, Consiliul a stabilit că măsurile de acomodare rezonabilă prevăzute (mărirea timpului destinat pentru proba la limba străină) vizează elevii cu deficiențe motorii, neuro-motorii sau vizuale grave, pe când elevii cu dizabilitate auditivă nu sunt listați în aceste reglementări.

Consiliul a recomandat Ministerului Educației, Culturii și Cercetării să întreprinde acțiuni prin care:

²¹ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_147_2019.pdf

- să instituie măsuri pozitive orientate spre facilitarea accesului persoanelor cu dizabilități auditive la învățământul liceal și învățământul superior;
- să asigure ca disciplina limba străină, în instituțiile de învățământ special pentru elevii cu deficiențe auditive, să fie predată până la finalizarea ciclului gimnazial;
- să revizuiască Instrucțiunea privind procedurile specifice de examinare a elevilor cu CES și Regulamentul cu privire la examenul național de bacalaureat aprobat prin ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 47/2018, din perspectiva reflectării măsurilor pozitive pentru elevii cu deficiențe auditive.

Limitarea accesului în secțiile de votare pentru persoanele cu dizabilități

Având în vedere că anul 2019 a fost unul electoral cu două scrutine naționale, Consiliul ține să atragă atenția asupra unei probleme identificate care se referă la îngrădirea dreptului la vot pentru persoanele cu dizabilități, prin limitarea accesului fizic la secțiile de votare. [Studiile publicate](#)²² de Comisia Electorală Centrală în acest sens descriu o situație nesatisfăcătoare a accesibilității fizice, în unele cazuri, chiar inaccesibilitate completă.

Consiliul recomandă statului să ia măsuri urgente de accesibilizare a sediilor entităților publice care servesc nu doar pentru exercitarea dreptului la vot, dar și ca prestatori de servicii publice, pentru a face posibilă exercitarea tuturor drepturilor de către persoanele cu dizabilități.

Neconștientizarea necesității de a recurge la măsuri de acomodare rezonabilă adaptate nevoilor persoanelor cu dizabilități

Din jurisprudența Consiliului se constată, cu regret, că societatea nu este suficient de conștientă de faptul că, pentru persoanele cu nevoi speciale, trebuie să fie aplicate măsuri de acomodare rezonabilă potrivite cu necesitățile acestora. Din cauza barierelor cu care se confruntă persoanele cu dizabilități create din lipsa unei acomodări rezonabile, aceștia ajung să fie victime ale discriminării în mai multe domenii, cum ar fi acces la bunuri și servicii disponibile publicului, câmpul muncii, educație.

Discriminarea sub formă de refuz în acomodarea rezonabilă a modalității de exercitare a dreptului la informație a persoanei cu deficiențe de vorbire a fost constatată prin decizia Consiliului din 22 februarie 2019 pe marginea [cauzei 14/19](#)²³. Petiționarul este persoană cu deficiențe de vorbire, care folosește drept metodă de comunicare scrierea solicitărilor pe o coală de hârtie. Acesta susține că s-a confruntat cu bariere în acces la informație, în interacțiunea cu președintele unei Asociații a

²² https://a.cec.md/ro/mai-putin-de-1-din-cele-612-sectii-de-2781_94215.html
[https://a.cec.md/storage/ckfinder/files/Studiul%20accesibilit%C4%83%C8%9Bii\(1\).pdf](https://a.cec.md/storage/ckfinder/files/Studiul%20accesibilit%C4%83%C8%9Bii(1).pdf)

²³ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_14_2019-1.pdf

Proprietarilor de Locuințe Privatizate, din motiv că reclamatul a refuzat să accepte mențiunile scrise de petiționat, respectiv, astfel, i-a îngădit dreptul de a avea acces la informații de interes public. Totodată, s-a constatat că reclamatul utiliza expresii ofensatoare care aveau legătură cu deficiența de vorbire a petiționarului și, față de acesta, avea un comportament insultător care, în opinia Consiliului, poate fi calificat drept act de hărțuire.

Consiliul a recomandat oferirea petiționarului a răspunsului într-o formă accesibilă, clară și ușor de înțeles și evitarea utilizării în comunicarea cu petiționarul a expresiilor care lezează demnitatea persoanei.

În [cauza nr. 229/18](#)²⁴, Consiliu a examinat situația unei persoane cu dizabilități care a fost concediată din câmpul muncii după 17 zile de activitate, din motiv că ar avea probleme de sănătate incompatibile cu activitatea pe care urma să o desfășoare. Deși aceasta a prezentat un certificat medical privind capacitatea de lucru, care ar fi confirmat că este aptă pentru muncă (în calitate de legător filoane și cabluri), reclamatul nu l-a angajat. Pe parcursul examinării cauzei, angajatorul nu a justificat obiectiv faptul că starea de sănătatea a petiționarului este în incompatibilitate totală cu natura specifică a activității sau a condițiilor în care această activitate este realizată, fără a putea fi aplicate măsuri de acomodare rezonabilă. Consiliul a decis că faptele constatate reprezintă discriminare prin refuz în acomodare rezonabilă și refuz nejustificat de angajare.

Refuzul în acces la servicii de transport public a constituit obiectul [cauzei nr. 34/19](#)²⁵. Unei persoane cu dizabilități locomotorii i s-a interzis de către șofer îmbarcarea în troleibuz, din motiv că mijlocul de transport nu era accesibil persoanelor care se deplasează cu ajutorul scaunului rulant și nu are însoțitor. Consiliul, examinând toate circumstanțele cauzei, a decis că faptele constatate reprezintă discriminare pe criteriu de dizabilitate în acces la servicii de transport, manifestată prin refuz în acomodare rezonabilă.

Consiliul a recomandat Î.M. „Direcția troleibuze” mun. Bălți să întreprindă măsuri corespunzătoare pentru a preveni producerea situațiilor similare în viitor, inclusiv prin instruirea sistematică a șoferilor privind deservirea nediscriminatorie a călătorilor.

Lipsa acomodării rezonabile a procesului educațional pentru un copil cu tulburări comportamentale a fost constatarea Consiliului pe marginea [cauzei nr. 33/19](#)²⁶. Părinții unui copil au invocat că directoarea școlii pe care acesta o frecventează refuză să accepte elevul la programul prelungit, din cauză că are un comportament dificil de gestionat.

Consiliul a notat că incapacitatea instituției de învățământ de a răspunde necesităților specifice ale unui elev nu constituie o justificare obiectivă și rezonabilă pentru refuzul instituției de a acorda

²⁴ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_229_2018.pdf

²⁵ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_34_2019.pdf

²⁶ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_33_2019.pdf

condiții similare precum celorlalți pentru realizarea dreptului la educație. Consiliul a subliniat că, în prezența acestor circumstanțe, instituția de învățământ trebuie să intervină cu măsuri de acomodare rezonabilă pentru a asigura elevului cu hiperactivitate acces la educație în condiții de egalitate cu ceilalți. Dreptul la educație nu poate fi îngădit pe motivul dificultăților de învățare sau al altor dificultăți cu care copilul sau instituția de învățământ se confruntă.

Consiliul a recomandat administrației instituției vizate să depună eforturile necesare pentru a dispune la maxim de personalul specializat în procesul educațional.

În vederea reflectării cât mai ample a situației privind problemele de discriminare cu care se ciocnesc grupurile vulnerabile, Consiliul a intervenit pe lângă organizațiile societății civile de profil pentru a identifica barierele cu care se confruntă persoanele. Astfel, Asociația "Motivație" a punctat următoarele probleme sesizate:

- ineficiența politicilor sociale, dezvoltate fără analiza situației și fără a fi bazate pe necesitățile reale ale persoanelor cu dizabilități;
- măsuri insuficiente în vederea asigurării accesibilității mediului fizic, informațional, inclusiv a transportului public;
- lipsa materialelor educaționale adaptate necesităților copiilor cu dizabilități, nepregătirea cadrelor didactice și celor de sprijin de a acorda asistență calificată copiilor în mediul educațional;
- rată redusă de încadrare în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități.

Drept soluții de remediere a problemelor sesizate, Asociația „Motivație” propune:

- informarea persoanelor cu dizabilități și a familiilor acestora despre posibilitatea de a participa și de a fi activi social și profesional;
- crearea unei echipe de monitorizare a respectării și aplicării corecte a standardelor privind accesibilitatea (informațională, fizică și a transportului public);
- dotarea instituțiilor de învățământ cu echipament și materiale informative necesare pentru asigurarea educației incluzive și pregătirea cadrelor didactice și celor de sprijin pentru a lucra eficient cu copii cu dizabilități;
- informarea angajatorilor în vederea adaptării locurilor de muncă pentru persoanele cu dizabilități și monitorizarea respectării cotei de angajare a persoanelor cu dizabilități.

Asociația Surzilor din Republica Moldova a accentuat următoarele probleme:

- lipsa pedagogilor care ar cunoaște limbajul mimico-gestual;
- nerespectarea obligației de a interpreta sincron în limbaj mimico-gestual programele TV.

Consiliul observă că problemele sesizate de aceste organizații de profil se înscriu în lista aspectelor abordate an de an, însă acțiunile întreprinse de autorități rămân a fi insuficiente pentru a vorbi despre o integrare efectivă a persoanelor cu dizabilități în societate.

1.4. Discriminarea pe criteriu vârstă/statut de pensionar pentru limită de vârstă

Discriminare pe criteriul de vârstă/statut pe pensionar pentru limită de vârstă, în 2019 a fost reținută în 10% din totalul deciziilor de constatare. La fel ca și în anul precedent, vârstnicii au constituit ținta principală a discriminării în relațiile de muncă. Astfel, și pe parcursul anului 2019, Consiliul a stabilit că persistă problema concedierii arbitrare a persoanelor care dețin statutul de pensionar pentru limita de vârstă, fiind reținută în 50% din totalul deciziilor de constatare pe acest criteriu.

Analiza faptelor constatate de Consiliu pe criteriul de vârstă/statut de pensionar pentru limită de vârstă scot în evidență următoarele probleme:

- concedierea arbitrară a persoanelor care dețin statutul de pensionar pentru limita de vârstă;
- refuz la închirierea bunurilor imobile a persoanelor sub vârsta de 30 ani;
- prestarea serviciului diferențiat în dependență de vârsta clientului.

Concedierea arbitrară a persoanelor care dețin statutul de pensionar pentru limita de vârstă

Consiliul constată date alarmante privind discriminarea bazată pe statutul de pensionar, una din cauze fiind prevederile Codului Muncii care legiferează concedierea în temeiul deținerii statutului de pensionar a angajatului. Discriminarea persoanelor vârstnice are la bază o gamă largă de stereotipuri, care vizează în special legătura între eficacitate și vârsta salariaților.

Din 2018, Consiliul a constatat o creștere semnificativă a cazurilor de discriminare în câmpul muncii. Una dintre cauzele acestei creșteri este aplicarea arbitrară de către angajatori a prevederilor art. 86 alin. (1) lit.y¹) Codul muncii privind concedierea pentru deținerea de către salariat a statutului de pensionar pentru limită de vârstă. Consiliul a constatat că angajatorii aplică în mod abuziv respectivele prevederi, evitând aplicarea normelor privind reducerea numărului sau a statelor de personal, care oferă garanții în cazul concedierii, acționând astfel în detrimentul salariaților. Mai mult ca atât, prevederile art. 86 alin. (1) lit. y¹) Codul muncii vin în contradicție cu documentele de politici naționale, care și-au trasat drept obiectiv prelungirea vieții profesionale și menținerea demnității și autonomiei persoanelor în etate.

În deciziile emise pe cauzele [nr. 19/19](#)²⁷ din 19 martie 2019, [nr. 64/19](#)²⁸ din 20 mai 2019 și [nr. 175/19](#)²⁹ din 18 noiembrie 2019, Consiliu a constatat că desfacerea contractului de muncă cu angajații, exclusiv pe motivul deținerii de către angajat a statutului de pensionar/ă pentru limită de vârstă, constituie discriminare.

Consiliul a recomandat modificarea art. 86 alin. (1) lit. y¹) Codul muncii, ținând cont de jurisprudența relevantă a Curții de Justiție a Uniunii Europene, care

²⁷ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_19_2019.pdf

²⁸ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_64_2019.pdf

²⁹ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_175_2019.pdf

menționează că aplicarea acestor prevederi trebuie să fie precedată de o justificare obiectivă și rezonabilă, potrivită scopului urmărit, iar măsurile întreprinse trebuie să fie necesare și adecvate.

Refuz la închirierea bunurilor imobile pentru persoanele sub vârsta de 30 ani

Prin decizia din 5 martie 2019 pe [cauza nr. 03/19](#)³⁰, Consiliul a constatat că refuzul unei companii imobiliare de a oferi în locațiune un apartament persoanelor cu vârstă mai mică de 30 ani constituie discriminare pe criteriu de vârstă în acces la servicii de închiriere a bunurilor imobile.

Consiliul a notat că cerința de vârstă, înaintată de proprietar, nu constituie un argument obiectiv și rezonabil pentru a justifica fapta de discriminare. Consiliul a menționat că poziția proprietarului, precum că locatarii cu vârsta de până la 30 ani nu ar fi suficient de serioși în onorarea angajamentelor financiare, este o apreciere subiectivă bazată pe o experiență personală dintr-un caz particular, subliniind că în astfel de proceduri, prioritate trebuie acordată criteriilor și garanțiilor obiective care să protejeze proprietarul împotriva posibilelor riscuri.

Consiliul a notat că agențiile imobiliare trebuie să aplice un sistem nediscriminatoriu de selecție a locatarilor și trebuie să evalueze doleanțele clienților și să obiecteze atunci când acestea sunt pasibile să conducă la un refuz nejustificat a persoanelor în accesarea serviciilor de închiriere a bunurilor imobile.

Consiliul a recomandat companiei imobiliare vizate să (i) elaboreze o instrucțiune metodologică de evaluare a cerințelor clienților din perspectiva nediscriminării în vederea prevenirii situațiilor similare pe viitor și (ii) să instruiască agenții imobiliari în domeniul egalității și nediscriminării.

Prestarea serviciului diferențiat, în dependență de vârsta clientului

În [cauza nr. 39/19](#)³¹ Consiliul a examinat circumstanțele invocate de petiționară care a susținut că fiul ei a fost tratat umilitor de către angajații unei frizerii din cauza vârstei și necunoașterii limbii române.

Consiliul a subliniat că, în situația în care minorul era să fie însoțit de un adult sau în cazul în care clientul era un adult, un astfel de comportament nu ar fi fost creat, or pentru aceștia din urmă probabilitatea de a riposta este mai mare decât în cazul unui minor. Consiliul a concluzionat că prestarea serviciilor de tunsoare trebuie să se realizeze în condiții similare pentru toți clienții potrivit solicitării lor, indiferent de vârsta acestora și limba vorbită.

Consiliul a recomandat administrației frizeriei să instruiască personalul în vederea prestării serviciilor în mod nediscriminatoriu și să asigure comunicarea eficientă dintre personalul frizeriei și clienții care sunt deserviți.

³⁰ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_03_2019.pdf

³¹ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_39_2019.pdf

1.5. Discriminarea pe criteriu de religie sau convingeri

Discriminarea pe criteriu de religie sau convingeri a fost reținută în 6,25% din totalul deciziilor de constatare.

Printre problemele constatate se pot enumera următoarele:

- refuz în adaptarea procedurii de depunere a declarației de avere și interese, potrivit convingerilor religioase;
- folosirea materialelor educaționale îndoctrinate și cu accent în favoarea unei religii;
- construcția edificiilor de cult pe teritoriul instituțiilor de învățământ;
- nerespectarea neutralității serviciului public și a principiului secularismului, prin amplasarea simbolisticii religioase în instituții publice.

Neadaptarea procedurii de depunere a declarației de avere și interese, potrivit convingerilor religioase

Consiliul a examinat situația invocată atât în [cauza nr. 223/18](#)³², cât și în [cauza nr. 67/19](#)³³, în care petiționarii au susținut că nu-și pot onora obligația de a depune declarația de avere și interese personale, din motiv că procedura impune anumite cerințe care sunt contrare convingerilor religioase. Mai exact, modalitatea de depunere a declarației este doar în formă electronică, fiind necesară autentificarea prin cheița electronică, respectiv – datele de identificare a utilizatorului semnăturii electronice (IDNP), or, din motivul convingerilor religioase, persoanele au renunțat la IDNP. Iar prezentarea declarației în formă scrisă pe suport de hârtie nu este acceptată de autoritate.

În aceste circumstanțe, Consiliul a explicat că autoritățile statului, luând în considerație că renunțarea la IDNP are la bază convingerile religioase, le revine obligația să intervină cu măsuri de acomodare rezonabilă.

Consiliul a recomandat Parlamentului și Ministerului Justiției să demareze procesul de modificare a Legii privind declararea averii și a intereselor personale nr. 133/2016 pentru a institui alternativă declarării, exclusiv, în formă electronică a averii și intereselor personale pentru subiecții care au renunțat la IDNP în baza convingerilor religioase.

Folosirea materialelor educaționale îndoctrinate și cu accent în favoarea unei religii

Prin [cauza nr. 172/19](#)³⁴ Consiliul a fost sesizat de un grup de persoane pentru a examina, din perspectiva standardelor nediscriminării, conținutul unui manual de suport auxiliar la disciplina „Educația moral-spirituală”. În plângere se susține că predarea tematicii referitoare la credință, în procesul educațional, doar din perspectiva religiei creștine, prejudiciază libertatea conștiinței copiilor de alte religii și a celor cu convingeri ateiste.

³² http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_par--ial_constatare_223_2018.pdf

³³ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_67_2019.pdf

³⁴ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_172_2019-1.pdf

Consiliul a luat act de poziția Ministerului Educației, Culturii și Cercetării care a susținut că nu a aprobat nici un manual pentru „Educația moral-spirituală”, lăsând cadrul didactic să fie cel care decide sursele pentru conținutul respectivei ore. În opinia Consiliului, acest fapt are drept consecință admiterea în procesul educațional a materialelor didactice care nu se aliniază conceptelor de promovare a diversității și toleranței.

Misiunea disciplinei „Educația moral-spirituală” este de a aduce la cunoștința copiilor varietatea de valori existente în societate, cu scopul de a dezvolta o generație tolerantă și deschisă să accepte diversitatea, inclusiv cea religioasă. Utilizarea materialelor didactice (manuale, auxiliare, orice alte tipuri de informații) care prezintă exclusiv o religie, prezentând-o drept caracteristică a poporului român, nu contribuie la formarea copiilor în spiritul diversității de valori.

În procesul educațional, pentru a nu leza dreptul la libera opțiune și la manifestarea credinței adeptilor diferitelor confesiuni, trebuie dezvoltate concepte specifice valorilor moral-spirituale pentru cunoașterea și respectarea tuturor tradițiilor, a experienței religioase și a normelor de conviețuire în societate.

Consiliul a recomandat Ministerului Educației, Culturii și Cercetării să elaboreze un Ghid metodologic prin care să stabilească criteriile de evaluare a corespunderii materialelor didactice alternative standardelor de calitate pentru disciplina „Educația moral-spirituală”, iar instituțiilor de învățământ să revadă materialele auxiliare folosite de către profesori, în lumina constatărilor și explicațiilor formulate în decizie.

Edificarea clădirilor de cult pe teritoriul instituțiilor de învățământ

Consiliul a examinat circumstanțele [cauzei nr. 177/19](#)³⁵ în care se invoca faptul că, pe teritoriul unei instituții de învățământ, se ridică un locaș de cult, care ar prejudicia libertatea conștiinței copiilor de alte religii sau a celor cu convingeri ateiste.

În condițiile în care învățământul de stat în Republica Moldova este laic, educația trebuie să se întemeieze pe principiul libertății de gândire și al independenței față de ideologii, dogme religioase și doctrine politice. Edificarea locașelor de cult pe teritoriul sau în incinta instituțiilor de învățământ nu se aliniază acestui principiu și nu ar trebui admise. Existența acestora ar putea sugera atașarea instituției publice la o anumită religie, ceea ce ar veni în contradicție cu obligația statului de a asigura o neutralitate religioasă în învățământul de stat. Instituțiile de învățământ trebuie să urmeze scopul de a educa copiii în „pluralism” și „gândire critică”, fără a le impune un anumit set de valori ca fiind prioritar față de altele.

Prin decizia emisă în data de 6 noiembrie 2019, Consiliul a constatat că faptele invocate reprezintă discriminare indirectă pe criteriu de convingeri în procesul educațional, iar autoritățile responsabile trebuie să întreprindă toate măsurile corespunzătoare, astfel încât să mențină neutralitatea sistemului

³⁵ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_177_-2019.pdf

educațional în afara oricărei influențe religioase și să se axeze pe acțiuni menite să asigure calitatea educației.

Urmare a celor constate, Consiliul a formulat următoarele recomandări:

- ***Direcția Generală Educație, Tineret și Sport a Consiliului municipal Chișinău va întreprinde măsurile necesare, în vederea garantării faptului că pe teritoriul instituției preșcolare nr. 150 str. Matei Basarab nr. 4 nu se vor desfășura activități religioase contrare principiului învățământului laic. Direcția nu va admite situații similare pe viitor.***
- ***Administrația instituției preșcolare nr. 150 va întreprinde măsurile necesare pentru a nu admite influențarea religioasă a copiilor în incinta instituției preșcolare, inclusiv de a nu expune copiii la ceremonii religioase pe parcursul programului educațional.***
- ***Direcția de poliție a mun. Chișinău va întreprinde măsurile necesare în vederea executării dispoziției viceprimarului mun. Chișinău nr. 733-d din 01.10.2018 cu privire la sistarea lucrărilor de construcție neautorizate din str. Matei Basarab nr. 4, prin limitarea accesului neautorizat al persoanelor străine în curtea instituției de învățământ, cât și în incinta construcției.***
- ***Pretura sectorului Râșcani va întreprinde măsurile necesare în vederea executării dispoziției viceprimarului mun. Chișinău nr. 733-d din 01.10.2018 cu privire la sistarea lucrărilor de construcție neautorizate din str. Matei Basarab nr. 4, prin inițierea procedurii de demolare a construcției neautorizate și readucerea terenului la starea inițială.***
- ***Ministerul Educației, Culturii și Cercetării va emite o circulară către organele locale de specialitate în domeniul învățământului și instituțiile de învățământ la toate nivelurile, pentru asigurarea caracterului laic al educației, inclusiv (i) neadmiterea edificării și amplasării locașelor de cult în incinta sau pe teritoriul instituțiilor de învățământ, (ii) neadmiterea desfășurării ceremoniilor cu un caracter religios în incinta sau pe teritoriul instituțiilor de învățământ.***

Nerespectarea neutralității serviciului public și a principiului secularismului în instituții publice

Consiliul a fost sesizat în legătură cu instalarea unui crucifix într-o instituție publică, astfel fiind încălcat principiul neutralității și secularismului în instituția publică.

Expunerea simbolurilor religioase în instituțiile publice, în opinia Consiliului, transmite indirect mesajul precum că toți angajații instituției împărtășesc o anumită religie, ceea ce ar putea deranja din punct de vedere spiritual/emoțional alți angajați ai ministerului care împărtășesc alte religii, inclusiv pe cei atei. Astfel, prezența simbolurilor religioase în instituțiile publice în care interacționează persoane cu viziuni diferite nu ar trebui să fie acceptată. Absența simbolurilor religioase ar contribui la menținerea neutralității serviciului public și a principiului secularismului, asigurând coabitarea armonioasă a

persoanelor cu diferite viziuni și confesiuni, ceea ce ar menține gradul de toleranță necesar într-o societate democratică.

Astfel, prin decizia emisă pe [cauza nr. 184/19](#)³⁶ din 16 decembrie 2019, Consiliul a constatat că faptele reprezintă instigare la discriminare pe criteriu de convingeri, manifestată prin instalarea crucifixului, precum și prin discursul rostit de ministru la eveniment.

Consiliul a recomandat Ministerului Afacerilor Interne de a înlătura simbolistica religioasă din holul instituției și de a asigura protecția/salvgardarea neutralității serviciului public și a principiului secularismului.

1.6. Discriminarea pe criteriu de naționalitate

Problemele privind integrarea străinilor în Republica Moldova au fost identificate de Consiliu atât în prevederile actelor normative în vigoare, cât și în propunerile de modificare a Legii cu privire la integrarea străinilor. Printre acestea se enumeră:

- limitarea accesului la măsurile de ocupare a forței de muncă;
- aplicarea unui tratament diferențiat străinilor la angajare în câmpul muncii;
- prevederi discriminatorii care limitează accesul non--cetățenilor la tratamentul cu analogi de insulină umană.

Consiliul a examinat, dacă se justifică obiectiv și rezonabil, excluderea solicitanților de azil în Republica Moldova de la posibilitatea de a se asigura medical în mod individual.

Examinând circumstanțele cauzei, Consiliul a reținut, în primul rând, că tratamentul diferențiat aplicat față de solicitanții de azil nu afectează substanța unui drept recunoscut de lege, ci mai degrabă a unei obligații. Or, participarea la sistemul asigurării obligatorii de asistență medicală nu este o opțiune a persoanei, ci o obligație a acesteia să contribuie prin cotizații la bugetul asigurărilor medicale, în formă fixă ori cotă procentuală din salariu. În al doilea rând, Consiliul a stabilit că solicitanții de azil sunt asigurați, în conformitate cu legislația în vigoare, cu asistență medicală urgentă la etapa prespitalicească în caz de stări acute care pun în pericol viața. Cu alte cuvinte, solicitanții de azil, deși nu sunt subiecți ai sistemului asigurării obligatorii de asistență medicală, pot beneficia de asistență medicală de urgență sau pot solicita prestarea contra plată a unui serviciu medical de care au nevoie, ori pot să se asigure în mod facultativ la asigurătorii privați din Republica Moldova. În al treilea rând, Consiliul a luat act de faptul că solicitantul de azil își păstrează acest statut doar pe perioada de examinare a cererii de acordare a azilului (maxim 6 luni). Astfel, în cazul respingerii cererii de azil, printr-o decizie irevocabilă, persoanele vor fi expulzate de pe teritoriul țării. Respectiv, obligarea solicitanților de azil de a se asigura în mod individual, în cazul când aceștia nu sunt încadrați în câmpul muncii în Republica Moldova, ar înrăutăți situația acestora. Statul le-ar impune sarcina pecuniară de

³⁶ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_184_2019-1.pdf

a contribui, din contul propriu, la sistemul asigurării obligatorii de asistență medicală, chiar dacă există riscul să nu poată beneficia de asistență medicală pentru care au achitat.

Deși, în urma examinării cauzei, nu s-a constatat un tratament discriminatoriu aplicat solicitanților de azil, pentru că poate fi justificat obiectiv și rezonabil, Consiliu atrage atenția că, potrivit reglementărilor art. 21 și 22 ale Directivei UE 2013/33, statul trebuie să ia măsuri speciale pentru respectarea dreptului la sănătate a solicitanților de azil care fac parte din categoria grupurilor vulnerabile, inclusiv pentru persoanele cu dizabilități, femeile însărcinate, persoanele în vârstă, părinții singuri cu copii minori, victimele traficului de persoane, persoanele care suferă de afecțiuni grave, victimele torturii.

Consiliul a recomandat Guvernului armonizarea legislației aferente azilului și a asigurării medicale obligatorii prin raportarea la cadrul normativ european, și anume completarea listei beneficiarilor de asigurare medicală din partea statului cu persoanele din grupurile vulnerabile enumerate în Directiva UE 2013/33, solicitante de azil.

Limitarea accesului la măsurile de ocupare a forței de muncă

Consiliul a examinat modificările propuse pentru Legea cu privire la integrarea străinilor nr. 274/2011, conform căreia străinii urmează să beneficieze de acces la piața forței de muncă în aceleași condiții ca și cetățenii Republicii Moldova, inclusiv, la sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimulare a ocupării forței de muncă. Acordarea ajutorului de șomaj se efectuează atât pentru cetățenii RM, cât și pentru străini, în condițiile Legii nr. 105/2018. Cu toate acestea, art. 12 alin. (8) din proiectul de lege prevede că străinii NU pot refuza nemotivat locul de muncă propus. Cu referire la prevederile Legii nr. 105/2018 în principal, art. 21, observăm că cetățenii Republicii Moldova, înregistrați în calitate de șomeri, sunt în drept să refuze locul de muncă propus de subdiviziunea ANOFM, iar refuzul nemotivat, repetat a unui loc de muncă corespunzător are drept consecință scoaterea persoanei de sub evidența șomerilor. În aceste condiții, observăm că străinii sunt tratați mai puțin favorabil în ceea ce privește asigurarea libertății muncii. Mai exact, proiectul de lege, deși își propune asigurarea drepturilor cetățenilor străini în condiții similare cetățenilor RM, interzice refuzul nemotivat a locului de muncă propus.

Consiliul a recomandat modificarea proiectului de lege prin oferirea condițiilor egale de acces și facilitarea accesului pe piața muncii a străinilor.

Aplicarea unui tratament diferențiat străinilor la angajare în câmpul muncii

Examinând art. 55 alin. (1) Codul muncii, prin care se instituie obligația de a încheia cu cetățenii străini contracte de muncă pe perioadă determinantă, Consiliul a observat că aceasta duce la discriminarea pe criteriu de naționalitate la angajare în câmpul muncii a străinilor cu drept de ședere provizorie pentru reintegrarea familiei, precum și a străinilor titulari ai dreptului de ședere permanentă. Consiliul a constatat că legislația privind regimul străinilor în Republica Moldova recunoaște mai multe tipuri de drepturi de ședere pe teritoriul republicii. Astfel, pe teritoriul Republicii Moldova, pot exista străini

titulari ai dreptului de ședere provizorie în scop de muncă, cărora li se aplică prevederile Legii nr. 180 din 10 iulie 2008 cu privire la migrația în muncă, străini cu drept de ședere provizorie pentru reintegrarea familiei, precum și străini titulari ai dreptului de ședere permanentă. Statutul străinilor cu drepturi de ședere provizorie în scop de muncă este diferit de cel al străinilor cu drept de ședere permanentă sau provizorie pentru reintegrarea familiei.

Consiliul a recomandat expunerea literei c¹) alin. (1) art. 55 Codul muncii în următoarea redacție: „c¹) cu lucrătorii imigranți”.

Limitarea accesului la tratamentul cu analogi de insulină umană a persoanelor fără cetățenia RM

Consiliul a examinat corespunderea cu standardele privind nediscriminarea a prevederii pct. 19 alin. (3) Regulamentul privind organizarea accesului populației la tratament cu analogi de insulină și vasopresină aprobat prin Ordinul nr. 610 din 25 iulie 2016. Prin decizia din 22 februarie 2019 emisă pe [cauza nr. 04/19](#)³⁷ Consiliul a subliniat că reglementarea cerinței de a prezenta actul de identitate a cetățeanului RM exclude direct pe acei participanți la sistemul de asigurare obligatorie de asistență medicală, care nu au cetățenia Republicii Moldova. Această formulare creează premise de respingere a solicitării pe motiv că lipsește dovada cetățeniei Republicii Moldova.

Consiliul a recomandat Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale să modifice prevederile pct. 19 alin. (3) din Regulamentul privind organizarea accesului populației la tratament cu analogi de insulină umană și vasopresină, aprobat prin Ordinul MS nr. 610 din 25 iulie 2016, astfel încât să excludă cerința discriminatorie.

1.7. Discriminare pe criteriu de opinie

În anul 2019, criteriul de opinie a fost reținut în 3,8% din totalul deciziilor emise în care a fost constatat faptul discriminării. În toate cauzele examinate, Consiliul a constatat că persoanelor li s-au creat situații intimidante în activitate, din cauza că, anterior, și-au expus public poziția referitoare la anumite aspecte pe care le-au considerat ilegale.

În [cauza nr. 49/19](#)³⁸ Consiliul a stabilit că petiționarul a fost exclus din lista persoanelor delegate pentru a participa la seminar în vederea formării profesionale în Republica Populară Chineză, din cauză că s-a revoltat referitor la salarizarea neconformă a unor colegi din cadrul proiectelor internaționale.

Într-o altă [cauză, nr. 50/19](#)³⁹ Consiliul a reținut că petiționara a fost intimidată și ofensată de către vicedirectorul instituției în care activa, pentru faptul că a criticat public acțiunile reclamatului și a sesizat CNA.

³⁷ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_14_2019.pdf

³⁸ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_par-ial--_49_2019.pdf

³⁹ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_50_2019.pdf

În [cauza nr. 201/19](#)⁴⁰ Consiliul a constatat că o consilieră locală a fost hărțuită și intimidată de către primarul localității pentru faptul că a votat împotriva unei decizii care viza un interes patrimonial al acestuia.

1.8. Discriminare pe criteriu de statul HIV+

Vulnerabilizarea și stigmatizarea persoanelor care trăiesc cu HIV a constituit principala problemă de discriminare constatată în anul 2019.

Consiliul, în decizia emisă la 10 iulie 2019 pe [cauza nr. 61/19](#)⁴¹ a constatat că înscrierea în certificatul de încadrare în grad de dizabilitate a codului fiecărei deficiențe funcționale are drept efect dezavantajarea persoanelor care trăiesc cu HIV.

Urmare a examinării poziției reclamatului, Consiliul a notat că prelucrarea datelor cu caracter medical în scopuri statistice, de cercetare istorică, științifică, sociologică, medicală, de documentare juridică, constituie un scop legitim, însă a menționat că mijloacele utilizate pentru atingerea acestui scop nu sunt proporționale. Consiliul a subliniat că, pentru a colecta și opera cu astfel de date, este suficient ca acestea să rămână în sistemul operațional, nefiind absolut necesar a fi indicate pe certificatele eliberate persoanelor. Legislația internă, în opinia Consiliului, trebuie să cuprindă garanții adecvate pentru a împiedica orice comunicare sau divulgare a datelor cu caracter personal care fac referire la sănătatea persoanei, or, indicarea în certificate a codului maladiei, descifrarea căreia poate fi obținută prin simpla accesare a internetului, nu poate fi considerată drept o garanție adecvată. Consiliul a menționat că nerespectarea confidențialității, cu precădere a statutului serologic, poate determina sau agrava problemele economice sau sociale ale persoanelor care trăiesc cu HIV, în special la angajare, în accesarea serviciilor medicale, în domeniul învățământului, precum și în accesarea altor bunuri și servicii disponibile publicului.

De asemenea, în [cauza nr. 179/19](#)⁴² Consiliul a constatat că indicarea statutului seropozitiv în adeverința medicală a elevului care pleacă la tabără de odihnă (formularul nr. 079/e) constituie discriminare față de persoanele care trăiesc cu HIV, deoarece expune copilul la riscul de a fi respins de colectivitate.

Consiliul a reținut că scopul solicitării adeverinței medicale, în cazul copiilor care urmează să participe la o tabără de odihnă, este protecția sănătății copiilor, prevenind infectarea acestora în colectivitatea în care se vor afla. Cu toate că măsura a fost considerată necesară, Consiliul o catalogat-o neadecvată din perspectiva scopului urmărit. Consiliul a explicat că, copiii cu acest statut nu prezintă un pericol pentru alți copii cu care vor socializa la tabără, fapt care ar condiționa divulgarea diagnosticului. Indicarea diagnozei privind statul HIV+ în adeverința medicală nu este adecvată scopului protejării

⁴⁰ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_201_-2019.pdf

⁴¹ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_61_2019.pdf

⁴² http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_179_-2019.pdf

sănătății publice, dar poate genera o atitudine stigmatizatoare față de acest copil, determinându-i pe alți copii să se distanțeze de el.

1.9. Alte criterii

Lista criteriilor stipulate în Legea cu privire la asigurarea egalității este una deschisă, astfel, în deciziile sale, Consiliul a mai reținut criterii precum: statutul de persoană restabilită; copiii victimelor represiunilor politice născuți în afara căsătoriei; statut matrimonial; statut de beneficiar de pensii, domiciliu, etc. Printre problemele identificate în care drept criterii care au generat tratament diferențiat au fost cele enunțate mai sus, sunt următoarele:

- limitarea accesului la anumite funcții pe criteriu de apartenență politică;
- nerespectarea principiului de plată egală pentru muncă de valoare egală pentru persoanele restabilite;
- nerecunoașterea drepturilor persoanelor represate, dacă acestea s-au născut în locurile de represie în familii care au încheiat căsătoria după represie sau părinții cărora au fost în concubinaj;
- limitarea accesului la prestații socială pentru persoanele care nu primesc pensia din Republica Moldova;
- aprobarea unor prestații sociale ce vor fi acordate selectiv pe criteriul statutului matrimonial;
- stabilirea diferențiată a cuantumului compensației pentru transport în dependență de locul de trai.

Limitarea accesului la funcția de rector pentru candidații care sunt sau au fost în ultimii cinci ani membri a vreunui partid politic

Legea cu privire la asigurarea egalității protejează persoanele aflate pe teritoriul țării și împotriva discriminării pe criteriul apartenenței politice. Consiliul a examinat condițiile de desfășurare a procedurii de concurs pentru funcția de rector al USMF „Nicolae Testemițanu”. Pe lângă condițiile generale de eligibilitate reglementate de Codul de educație nr. 152/2014 și Regulamentului-cadru privind modul de alegere a rectorului instituției de învățământ superior din Republica Moldova aprobat prin Ordinul nr. 9/2014, lista a fost suplinită cu o condiția care prevede că pretendenții: „nu sunt și nu au fost membri ai vreunui partid politic în ultimii 5 ani”. Examinând sub aspectul cerințelor profesionale esențiale, Consiliul a ajuns la concluzia că limitarea accesului candidaților care sunt sau au fost în ultimii cinci ani membri a vreunui partid politic nu are o justificare obiectivă și rezonabilă.

Consiliul a stabilit că cerința de a nu fi, în ultimii cinci ani, membru al vreunui partid politic pentru funcția de rector este contrară standardelor privind nediscriminarea⁴³.

⁴³ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/10_09-2019-Aviz-consultativ.pdf

Nerespectarea principiului de plată egală pentru muncă de valoare egală pentru persoanele restabilite

Pe parcursul anului 2019, Consiliul a constatat că persoanele restabilite la locul de muncă devin ținta discriminării.

Consiliul, atât în [cauza nr. 42/19](#)⁴⁴, cât și în [cauza nr. 116/19](#)⁴⁵ a constatat că, urmare a restabilirii persoanei la locul de muncă, acesteia i-a fost stabilit un salariu diferit față de cel al colegilor care prestau același tip de muncă. Potrivit jurisprudenței CJUE⁴⁶, pentru a evalua dacă munca prestată într-un caz este comparabilă cu alt caz, trebuie să se ia în considerație o serie de factori, precum: natura muncii (activităților) derulate; condițiile de formare profesională necesare; condițiile de muncă, gradul de responsabilitate. Consiliul a notat că situația particulară a petiționarilor (restabiliți în câmpul muncii) și incertitudinea referitoare la durata raporturilor de muncă (nefiind dată o soluție irevocabilă) nu constituie o circumstanță relevantă și justificativă pentru a stabili remunerarea diferențiată, atât timp cât aceștia prestau același tip de muncă pentru care colegii erau remunerați mai bine.

De asemenea, într-un alt caz, Consiliul a constatat că, după ce instanța de judecată a dispus restabilirea la locul de muncă a petiționarului ca urmare a concedierii nelegitime, directorul teatrului în care activa a început să-l hărțuiască. În acest sens, Consiliul a reținut că prin stabilirea unui grafic de lucru diferit de programul celorlalți angajați ai teatrului; neinclusiunea în lista persoanelor angajate pentru a-i permite să beneficieze de polița de asigurare medicală pentru operația planificată; neacceptarea petiționarului în calitate de actor pentru a juca în spectacolele care se montau la teatru; excluderea, din repertoriul teatrului, a tuturor spectacolelor care au fost montate de petiționar, directorul ar fi urmărit doar un singur scop, cel de a se „răzbuna” pentru contestarea ordinului de concediere. Consiliul, analizând caracterul comportamentului directorului față de petiționar, l-a apreciat ca fiind unul ostil, menit să creeze disconfort petiționarului, prin toate pârghiile posibile.

Consiliul a notat că angajatorul este obligat să asigure respectarea demnității în muncă pentru toți salariații, promovând un climat psihoemoțional confortabil în raporturile de muncă, care ar exclude orice formă de comportament verbal sau nonverbal nedorit din partea angajatorului sau al altor salariați, care poate aduce atingerea integrității morale și psihice a salariatului.

Nerecunoașterea drepturilor copiilor victimelor represiunilor politice născuți în afara căsătoriei

Consiliul a reținut că statul a recunoscut statutul de victimă a represiunilor politice pentru mai multe categorii de persoane, inclusiv pentru copiii persoanelor supuse represiunilor care s-au născut în locurile de represiune sau în drum spre ele. Totodată, conform Legii nr. 296/1994, prin copil al victimelor represiunilor politice se înțelege copiii care s-au născut în locurile de represiune sau în drum spre ele proveniți din căsătorii încheiate până la represiune. În viziunea Consiliului, indiferent de faptul că respectivii copii provin din căsătoria încheiată până la represiune ori din căsătoria încheiată în

⁴⁴ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_42_2019-1.pdf

⁴⁵ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_116_2019.pdf

⁴⁶ CEJ, [C-237/85 Rummler](#) [1986], [C-309/97 WGKK and others](#) [1999], [C-427/11 Kenny](#) [2013]

timpul represiunilor ori copiii proveniți din afara căsătoriei, toți se află în aceeași situație - ei sunt copii ai persoanelor care au fost private de libertate, exilate, deportate, trimise la muncă silnică.

Consiliul a constatat că prevederile Legii nr. 296/1994 de interpretare a noțiunii de copil născut în locuri de represiune sau în drum spre ele doar în cazul copiilor născuți din căsătorii încheiate până la represiune ca fiind necorespunzătoare standardelor privind nediscriminarea.

Limitarea accesului la prestații sociale pentru persoanele care nu primesc pensia din Republica Moldova

Aspectele invocate în plângerile examinate de către Consiliu, în 2019, scot în evidență faptul că anumite categorii de persoane, care nu sunt beneficiari de pensii sau alocații sociale de stat în sistemul național, nu pot beneficia de alte prestații sociale de care sunt eligibili. Ținta acestei probleme, în mare parte, sunt cetățenii Republicii Moldova care au domiciliul în țară, dar și-au stabilit pensia în Federația Rusă. Această categorie de persoane, din considerentul că NU primesc pensia din Republica Moldova, nu se află la evidența nici a unei instituții, prin urmare sunt excluși din gama serviciilor și prestațiilor de care beneficiază semenii lor care primesc pensia din Republica Moldova.

Astfel, prin deciziile emise pe [cauzele nr. 30/2019](#)⁴⁷ și [nr. 180/2019](#)⁴⁸, Consiliul a constatat: (i) discriminare în acces la prestații sociale a victimelor represiunilor politice care nu sunt beneficiari de pensii sau alocații sociale de stat în sistemul național, precum și (ii) discriminare directă în acces la asistență medicală gratuită a cetățenilor cu dizabilități cu domiciliul în Republica Moldova care au optat pentru stabilirea pensiei pentru limită de vârstă pe teritoriul altui stat.

Consiliul a stabilit că victimele reabilite ale represiunilor politice din perioada anilor 1917–1990 au dreptul la o alocație lunară, constatând că, în practică, de această alocație beneficiază doar acele persoane (victime reabilite ale represiunilor politice) care sunt beneficiari de pensii ori alocații sociale de stat. Consiliul a reținut că această prestație are scopul de a compensa oarecum suferințele, dar și de a susține material toate persoanele care au fost supuse represiunilor politice, admitând că această condiționalitate a fost introdusă cu scopul de a facilita evidența beneficiarilor de prestații sociale. Consiliul a subliniat că atunci când se pune în balanță interesul statului de a stabili anumite condiții de exercitare a drepturilor sociale în scopul facilitării procesului de evidență, pe de o parte, și dreptul persoanelor de a primi în condiții de egalitate prestațiile la care sunt eligibili în baza unui anumit statut, pe de altă parte, interesul persoanei trebuie să prevaleze.

În partea ce ține de accesul la asistență medicală gratuită din partea statului, Consiliul a reiterat poziția sa expusă anterior, precum că toți cetățenii cu dizabilități cu domiciliul în Republica Moldova, indiferent de faptul dacă beneficiază de o prestație socială dintr-un alt stat, se găsesc într-o situație similară, în partea ce vizează acest beneficiu. Faptul că și-au stabilit pensia într-un alt stat, nu determină pierderea statutului de persoană cu dizabilități cu domiciliul în Republica Moldova și nu

⁴⁷ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_30_2019.pdf

⁴⁸ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_180_-2019.pdf

diminuează din vulnerabilitatea acestora. Consiliul a subliniat că realizarea dreptului de opțiune de a-și stabili pensia pentru limită de vârstă pe teritoriul altui stat nu poate constitui o justificare rezonabilă pentru neincluderea acestora în lista beneficiarilor (cetățeni cu dizabilități cu domiciliul în Republica Moldova) de asigurare obligatorie de asistență medicală gratuită din partea statului.

Condiționarea acordării indemnizației în caz de deces a partenerului, de faptul existenței unei relații de căsătorie

Consiliul a examinat proiectul de lege a cărui scop este instituirea unei prestații de protecție socială acordată soțului supraviețuitor în cazul decesului celuilalt soț și a constatat că unele condiții de eligibilitate pentru obținerea acestei prestații prin raportare la legislația din domeniul prevenirii și combaterii discriminării creează premise pentru legiferarea situațiilor discriminatorii. Consiliul atrage atenția că această condiționare de acordare a indemnizației va exclude de la posibilitatea de a beneficia de această prestație categoria de supraviețuitori care au conviețuit în concubinaj.

Consiliul a recomandat reformularea termenului „căsătorie” din proiect, astfel încât să se asigure conformitatea cu standardele privind nediscriminarea. În acest sens, Consiliul sugerează instituirea unui termen care să integreze în sine și drepturile persoanelor care sunt în concubinaj, de vreme ce legislația reglementează această instituție și impune anumite obligații legate de membru al familiei cu care se află în concubinaj.

Stabilirea diferențiată a cuantumului compensației pentru transport, în dependență de locul de trai

În acest sens, Consiliul a examinat corespunderea prevederilor pct. 9 din Regulamentul cu privire la modul de stabilire și de plată a compensației pentru serviciile de transport aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 1413/2016 cu standardele privind nediscriminarea. Astfel, Consiliul a constatat că, în conformitate cu art. 1, 2, 3, art. 8 lit. c) și lit. e) din Legea nr. 121/2012 cu privire la asigurarea egalității, prevederile analizate creează o situație de discriminare a beneficiarilor, în dependență de locul de trai al acestora.

Consiliul a stabilit că reglementările pct. 9 din Regulamentul analizat, dezavantajează persoanele cu dizabilități severe și copiii cu dizabilități în vârstă de până la 18 ani, precum și persoanele cu dizabilități accentuate care locuiesc în alte localități decât mun. Chișinău și mun. Bălți, în partea ce ține de cuantumul compensației trimestriale pentru serviciile de transport. Consiliul a reținut că, spre exemplu, persoanele cu dizabilități severe care domiciliază în Chișinău primesc o compensație în mărime de 360 lei, cele domiciliate în Bălți 270 de lei, iar ceilalți de 138 de lei.

Consiliul a notat că argumentul ministerului precum că, potrivit datelor Biroului Național de Statistică, cheltuielile de consum ale gospodăriilor casnice din mediul urban, inclusiv pentru transport, ar fi mai mari decât în mediul rural, ceea ce a și determinat stabilirea diferențiată a cuantumului compensației, nu este judicios. Consiliul a subliniat că prestația respectivă vine să compenseze nu doar cheltuielile transportului urban, ci și cel suburban și interurban, precum și alte cheltuieli de deservire cu transport.

Respectiv, Consiliul a menționat că, actualmente, transportul rutier de persoane care se efectuează în interiorul unității administrativ-teritoriale a unei localități, există nu doar în municipiile Chișinău și Bălți, ci și în alte localități, spre exemplu Orhei, Cahul, care, de altfel, tot au statut de municipii. De asemenea transport public, la momentul actual, există și în multe localități orășenești. Consiliul a punctat și faptul că, în localitățile rurale, unde nu sunt dislocate instituțiile de menire socială (medic familie, magazin, farmacie, oficiu poștal), situația acestor beneficiari este comparabilă cu cea a beneficiarilor din localitățile urbane, or aceștia, pentru a accesa aceste servicii, au cheltuieli de transport.

Consiliul a subliniat că aceste circumstanțe indică clar că cheltuielile pentru transport ale beneficiarilor din municipiile Chișinău și Bălți sunt comparabile cu cele ale beneficiarilor din celelalte localități ale țării, ceea ce presupune că, la stabilirea cuantumului compensației pentru serviciile de transport, autoritățile trebuie să opteze pentru o abordare bazată pe necesitățile reale ale tuturor beneficiarilor.

1.10. Monitorizarea fenomenului discriminării reflectat în mass-media

Activitatea de monitorizare a presei, sub aspectul reflectării fenomenului discriminării, permite Consiliului să-și creeze o imagine de ansamblu asupra tendințelor, în rândul mass-mediei, de abordare a subiectelor în care sunt vizate unele persoane din grupurile vulnerabile și contextul în care acestea apar.

Din rezultatele monitorizării publicațiilor apărute în mass-media, precum și a comentariilor furnizate de cititori, Consiliul observă că, sub pretextul libertății de exprimare sunt depășite anumite limite, astfel se generează exprimări cu un conținut ofensator, instigator la ură sau discriminare. Preponderent, reacțiile respective au la bază anumite prejudecăți și stereotipuri legate de limbă, etnie, religie, sex, orientare sexuală.

Dacă e să ne referim la mesajele și comentariile instigatoare la discriminare pe criteriul de limbă, Consiliul observă că acestea, adesea, pornesc de la discuții cu tentă politică, istorică sau culturală și sunt îndreptate în adresa minorităților naționale, care nu cunosc limba de stat.

Cât privește etnia, cu regret, și în anul 2019, Consiliul constată menținerea tendinței de a include **etnia**⁴⁹ persoanei în comunicate de presă, în special, pentru a generaliza sau a pune în lumină negativă persoanele care aparțin unei sau altei etnii.

Evidențierea etniei, pentru un subtext negativ, în articolele sau titlurile de presă care aduc la cunoștința publicului anumite fapte, evenimente, contribuie la perpetuarea unor percepții negative față de anumite grupuri. Consiliul reiterează că publicarea și difuzarea materialelor în care se

⁴⁹ <https://anticoruptie.md/ro/dosare-de-coruptie/video-o-familie-de-romi-acuza-institutiile-statului-au-luat-bani-si-i-au-eliberat-pe-cei-care-l-au-ucis-pe-baiatul-nostru>

menționează etnia într-un context negativ, nu poate fi justificată prin nici un scop legitim într-o societate democratică.

Regretabilă este situația când autoritățile sunt cele care emit către presă materiale în conținutul cărora se face referință la etnia unei persoane vizate într-o faptă de încălcare a legii. De un asemenea caz Consiliu a luat act, în anul 2019, datorită jurnaliștilor, care, prompt, au identificat și au reacționat la această eroare comisă de autoritatea emițătoare. La recomandarea Consiliului, în sursele mass-media a apărut articolul într-o formă editată, fără a se evidenția etnia. Consiliu a apreciat profesionalismul jurnaliștilor și îi încurajează să nu admită și pe viitor astfel de incidente sau formulări care ar stigmatiza anumite persoane pe criteriul de etnie.

Consiliul notează că utilizarea etniei în contextul descrierii unor evenimente cu o conotație negativă nu este altceva decât evidențierea statutului de minoritar în baza originii etnice și servește drept temei pentru luarea deciziilor cu impact disproporționat asupra membrilor comunității minoritare vizate, care nu au nici o legătură cu evenimentele relatate.

Per ansamblu, Consiliu observă că sursele mass-media încearcă să prezinte într-o manieră pozitivă informațiile despre femei, persoanele cu dizabilități și persoanele în etate. Cu toate acestea, de multe ori, aceste grupuri sunt prezentate în contexte sociale, evidențiindu-se vulnerabilitatea acestora. De exemplu persoanele în etate – neajutorate și singuratice, persoanele cu dizabilități – izolate, care cer milă și compasiune, iar femeile sunt cele care au grijă de familie, copii și se ocupă de treburile casnice. În acest context, Consiliu recomandă mass-mediei să reflecte persoanele din aceste grupuri, astfel încât să nu se pună accent pe vulnerabilitatea acestora, ci dimpotrivă să ofere o imagine echilibrată care nu ar perpetua anumite prejudecăți.

Monitorizarea aparițiilor de presă, prin prisma respectării standardelor de egalitate și nediscriminare, în ani electorali, așa cum a fost 2019, este o necesitate imperioasă! Din cauza concurenței electorale, unii candidați ajung să adopte un discurs instigator la ură și discriminare. Din datele statistice ale Consiliului, constatăm că, de cele mai multe ori, aceste comportamente sunt generate de stereotipurile și prejudecățile, care au la bază criteriul de sex, în special sunt vulnerabile [candidatele femei](#)⁵⁰, care în percepția contracandidaților bărbați, acestea nu ar trebui să ocupe funcții decizionale. Așa cum dezbaterile publice, de cele mai multe ori au loc într-un spațiu mediatic, astfel de abordări exprimate în cadrul unor emisiuni sau dezbateri TV perpetuează comportamente discriminatorii. Cu atât mai gravă este situația, cu cât discursul este susținut de politicieni, persoane cu funcții de răspundere sau influente, care, pentru societate, în loc să fie exemplu de persoană care respectă egalitatea, toleranța și diversitatea, aceștia, prin atitudinea lor, încurajează comportamentele instigatoare la ură și discriminare.

Pentru a atrage atenția actorilor cheie implicați în procesul electoral asupra impactului negativ al adoptării unui discurs discriminator, ofensator și instigator la ură, Consiliul, împreună cu Oficiul Avocatului Poporului și Agenția Relații Interetnice, au semnat o declarație comună ce conținea o serie de recomandări în vederea asigurării unui climat electoral în care să fie respectate standardele

⁵⁰ <https://agora.md/stiri/62517/insulte-la-adresa-unei-candidate-de-la-straseni--lipite-pe-stalpi--promo-lex-e-o-instigare-la-discriminare-si-promovarea-prejudecatilor-de-gen>

nediscriminării și a drepturilor omului. Declarația a fost susținută și de Consiliul Audiovizualului, iar, ulterior, publicată și diseminată în rândul tuturor prestatorilor de servicii audio vizuale și jurnaliștilor, dar și expediată în adresa tuturor partidelor politice.

Cât privește mesajele discriminatorii și ofensatoare la adresa persoanelor LGBT, Consiliul observă că acestea se intensifică în perioada în care se organizează evenimente de promovare a drepturilor lor și aceste evenimente sunt reflectate în presă. Reacțiile homofobe și discursul împotriva grupului LGBT este în mare parte cauzat de prejudecățile și de ura față de persoanele homosexuale, catalizat de retorica **religioasă**⁵¹ conservativă, despre familia și valorile tradiționale, păcat și amoralitate. Această retorică este promovată pe două dimensiuni, cea religioasă, dar și cea politică, ca instrument de manipulare, creare de probleme și pericole false și consolidare a unor grupuri sociale împotriva altora, pentru obținerea dividendelor politice⁵². Portalurile religioase continuă să publice materiale agresive și discriminatorii la adresa grupului LGBT, asociindu-l cu cele mai negative evenimente și fenomene.

Deși **raportul PROMO-Lex**⁵³ arată că ura și discriminarea bazate pe orientarea sexuală și identitatea de gen au scăzut cu circa 30% comparativ cu anul 2018, grupul LGBT rămâne în topul celor mai afectate grupuri, la adresa căruia au fost exprimate unele dintre cele mai agresive și mai violente discursuri, cu mult mai agresive decât cele care au afectat femeile.

⁵¹ <https://www.timpul.md/articol/controversatul--popa-ghenadie-valua-va-plati-12-mii-lei-comunitatii-lgbt-141304.html>

⁵² http://gdm.md/files/untitled%20folder/Raport-GENDERDOC-M-2019_romana.pdf?fbclid=IwAR1Vy6Ek13Qt7ONZt4NnrSMvNBSGFmbuip22XBRzFR8OmK1E6b9VmTN0Z_c

⁵³ https://promolex.md/wp-content/uploads/2019/07/A4_hate_ro_web.pdf

CAPITOLUL II. NIVELUL DE IMPLEMENTARE A RECOMANDĂRILOR EMISE DE CĂTRE CONSILIU ÎN ANUL 2018 – 2019

2.1. Informația generală privind statistica recomandărilor

Pe parcursul anului 2019, Consiliul a monitorizat gradul de implementare a recomandărilor formulate prin deciziile emise în anul precedent.

Reflectând situația statistic, notăm că, în anul 2018, Consiliul a emis 84 decizii de constatare, în baza acestora fiind formulate 110 recomandări, dintre care: 10 au vizat domeniul educației; 8 domeniul justiției; 6 au fost aferente lezării demnității; 45 câmpul muncii; 38 accesul la bunuri și servicii disponibile publicului; 3 au vizat alte domenii care nu pot fi raportate la unul dintre cele indicate. Din totalul recomandărilor formulate, 72,8% au caracter general, implementarea cărora ar îmbunătăți situația, din perspectiva egalității, a unui grup de persoane. Alte 27,2% au un caracter individual și sunt îndreptate spre remedierea situației particulare a victimelor discriminării.

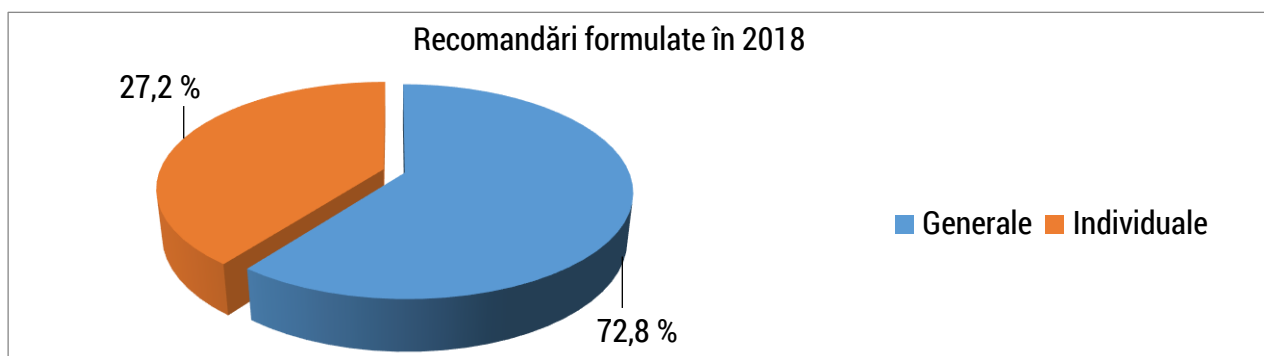

Diagrama nr.1 Repartizarea recomandărilor în dependență de caracterul acestora

Pe parcursul anului, din totalul celor 110 recomandări formulate, 88 au fost monitorizate, celelalte au fost suspendate până la pronunțare soluției irevocabile a instanței de judecată urmare a verificării legalității deciziilor prin care au fost formulate. Astfel, analiza nivelului de implementare a recomandărilor arată că 40,9% au fost implementate, 46,5% au statut de monitorizare continuă, dat fiind faptul că acestea sunt de prevenire a faptelor de discriminare, incluzând obligația subiecților vizați de a depune diligența întru neadmiterea faptelor similare pe viitor, iar 12,5% au rămas neimplementate.

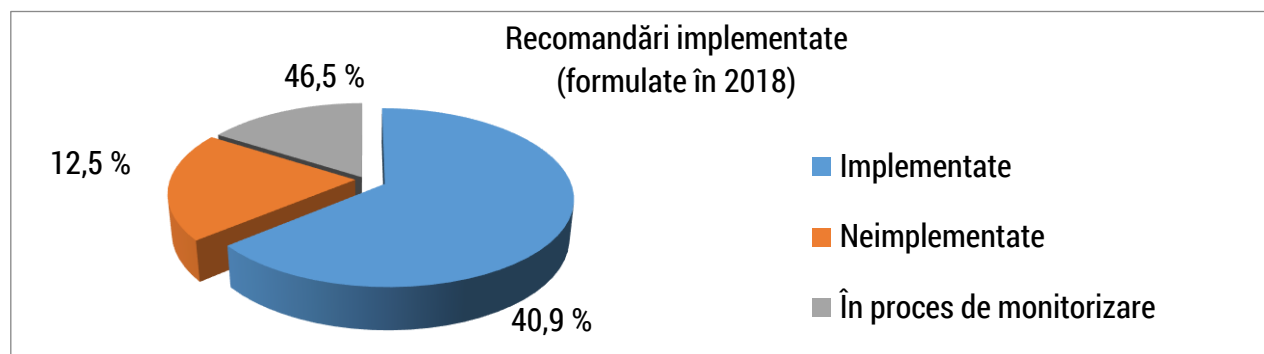

Diagrama nr.2 Gradul de implementare a recomandărilor

Concomitent, Consiliul a monitorizat, nivelul/cursul de implementare a recomandărilor formulate prin deciziile emise pe parcursul anului 2019.

Tabloul statistic al recomandărilor formulate prin deciziile emise în anul 2019 reflectă că au fost formulate 122 recomandări, dintre care: 40 au vizat accesul la bunuri și servicii disponibile publicului; 29 au fost aferente lezării demnității; 24 au vizat domeniul educației; 21 câmpul muncii; 7 domeniul justiției. Din totalul recomandărilor formulate, 66,3% au caracter general⁵⁴, respectiv 33,7% au un caracter individual⁵⁵. Din totalul recomandărilor formulate, 24 au fost contestate în instanță.

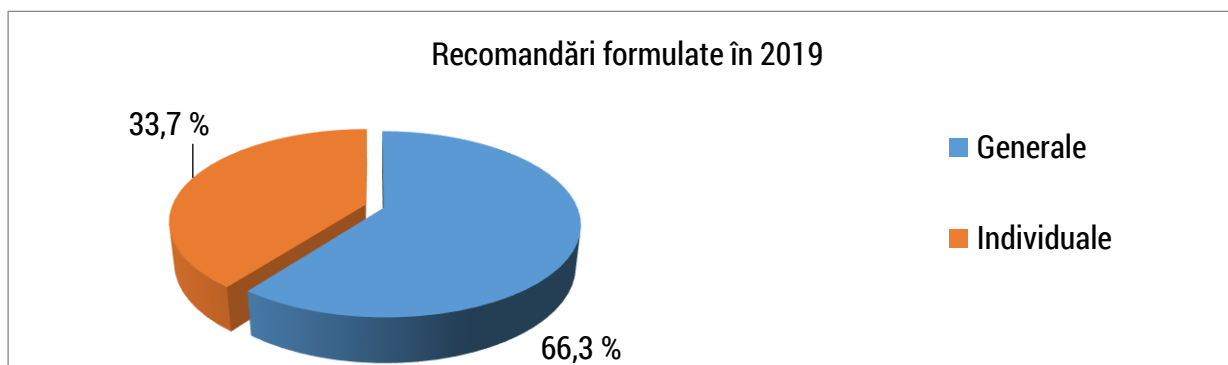

Diagrama nr.3 Repartizarea recomandărilor în dependență de caracterul acestora

Din analiza situației privind nivelul de implementare a recomandărilor formulate prin deciziile emise în anul 2019, reiese că 30,6% au fost implementate, 11,2% sunt neimplementate, iar 57,1% sunt în proces de monitorizare, dat fiind faptul că procesul a demarat recent sau termenul acordat pentru implementare a fost extins.

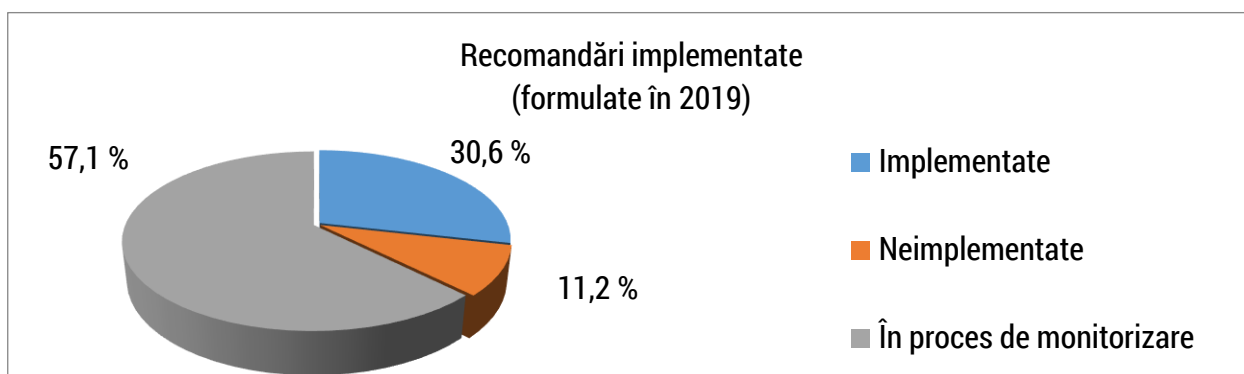

Diagrama nr.4 Gradul de implementare a recomandărilor

Totodată, în anul 2018, au fost analizate din punct de vedere al respectării standardelor de nediscriminare 15 acte normative în vigoare și au fost formulate 10 recomandări de modificare a cadrului normativ pentru a preveni fenomenul de discriminare. Din totalul recomandărilor formulate, 20% au fost executate, altele 80%, din cauză că nu au fost implementate, sunt în continuare un potențial generator de tratament discriminatoriu.

⁵⁴ menite să îmbunătățească situația, din perspectiva egalității, a unui grup de persoane

⁵⁵ vizând remedierea situației particulare a victimelor discriminării

Pentru a nu admite aprobarea prevederilor care ar trata diferențiat și nejustificat, anumite categorii de persoane, în 2018, au fost analizate 26 de proiecte de acte normative. În acest sens au fost formulate 15 avize consultative cu recomandări de ajustare a proiectelor de acte normative la standardele internaționale de respectare a drepturilor omului. Din totalul avizelor formulate, doar în 6 cazuri au fost luate în considerare recomandările Consiliului, fiind modificate proiectele de acte normative. Cât privește celelalte recomandări, deocamdată nu se cunoaște finalitatea acestora, dat fiind faptul că mai sunt proiecte care încă nu au fost aprobate în lectură finală.

Dacă e să facem referire la anul 2019, Consiliul a supus analizei prin prisma respectării standardelor de nediscriminare 13 acte normative în vigoare și 93 de proiecte de acte normative, în scopul identificării prevederilor cu potențial discriminatoriu. În urma acestei activități, Consiliul a emis 36 avize consultative, formulând astfel un șir de recomandări, a căror executare este în proces de monitorizare.

2.2. Implementarea recomandărilor cu impact colectiv

Din totalul recomandărilor emise în 2018 care au fost implementate, 80,5% au un impact colectiv.

În acest sens, putem menționa următoarele progrese:

- îmbunătățirea accesibilității informaționale pentru reprezentanții minorităților lingvistice. Parlamentul și Primăria mun. Chișinău au lansat versiunea paginii web și în limba de comunicare interetnică (limba rusă);
- aprobarea de către unele autorități locale a regulamentelor interne care garantează respectarea egalității de șanse și de tratament la locul de muncă, așa cum prevede art. 7 alin. (4) din Legea nr. 121/2012 cu privire la asigurarea egalității;
- facilitarea accesului, pentru persoanele cu mobilitate redusă, în Catedrala Mitropolitană, prin instalarea unei rampe de acces;
- asigurarea gratuității pentru persoanele cu dizabilități de vedere în cazul serviciilor auxiliare poștale de „scriere a adresei pe trimiterea poștală, completare a formularului, plicuire, lipire”;
- instruirea personalului responsabil de recrutare privind întocmirea anunțurilor de angajare.

Totodată, din recomandările formulate prin deciziile anterioare trebuie de punctat modificarea prevederilor art. 8 alin. (3) din Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii. Astfel, prin Legea nr. 160/2019 s-a prevăzut că pentru perioada necontributivă de îngrijire a unui copil până la vârsta de 3 ani, la stabilirea pensiei, se va lua în calcul salariul mediu lunar pe țară și nu cel minimum precum era reglementat anterior. În viziunea Consiliului această modificare constituie un pas spre asigurarea egalității de gen în Republica Moldova în partea ce privește reducerea decalajelor dintre cuantumurile pensiilor bărbaților și femeilor.

Cât privește recomandările formulate pe deciziile emise în 2019, menționăm că, din totalul celor implementate, 50% au un impact colectiv.

În acest sens, la progrese putem menționa următoarele:

- modificarea art. 1 din Legea nr. 121/2001 cu privire la protecția socială a unor categorii de populație, garantând dreptul de a beneficia de alocații tuturor victimelor represiunilor politice, indiferent de faptul dacă sunt sau nu beneficiari de pensie sau alocații sociale de stat;
- revizuirea, prin Hotărârea Guvernului nr. 662/2019, a setului de documente ce urmează a fi prezentat de solicitantul facilităților fiscale și vamale la importul mijloacelor de transport cu destinație specială, fiind eliminat formalismul excesiv;
- eliminarea prevederilor discriminatorii din Regulamentul de organizare și funcționare a instituției de învățământ care stabileau lungimea părului la băieți și interziceau portul cerceilor de către aceștia;
- elaborarea de către Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” a unui regulament intern privind investigarea cazurilor de discriminare și mecanisme de redresare, inclusiv proceduri de protecție contra represaliilor;
- îmbunătățirea accesibilității fizice a Gimnaziului „Sergiu Moraru” s. Obreja Veche.

Din recomandările formulate în avizele consultative emise în 2018, asupra proiectelor de acte normative menționăm că 34% au fost implementate, iar din recomandările formulate asupra actelor normative, doar 20% au fost executate.

La acest capitol au fost înregistrate următoarele rezultate:

- eliminarea prevederilor discriminatorii din Regulamentul cu privire la modul de îndeplinire a serviciului militar în Forțele Armate aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 941/2006, care privau militarii prin contract de sex masculin să beneficieze de dreptul de a solicita concediu parental;
- modificarea art. 5 alin. (2) lit. d) din Legea nr. 156/1998 prin includerea în stagiul de cotizare a perioadei de îngrijire a unui copil cu dizabilitate severă sub vârsta de 18 ani sau a unei persoane cu dizabilitate severă de către unul dintre părinți, de către tutore sau curator, până la angajarea în funcția de asistent personal;
- elaborarea proiectului de lege nr. 33/2020 în vederea asigurării persoanelor cu domiciliul în Republica Moldova care beneficiază de pensie pentru limita de vârstă dintr-un alt stat cu dreptul de a beneficia de poliță medicală gratuită, în condițiile art. 4 din Legea nr. 1585/1998 cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală.

Totodată, Consiliul reiterează necesitatea implementării următoarelor recomandări:

- modificarea prevederilor art. 7 alin. (2) lit. d) din Legea nr. 133/2008 cu privire la ajutorul social, astfel încât să fie prevăzută o formulă de calcul diferențiată, ținându-se cont de gradul de dizabilitate la calcularea venitului minim garantat care acordă dreptul la ajutor social/ajutor pentru perioada rece a anului potențialilor beneficiari;
- revizuirea indicatorilor de apreciere a bunăstării familiei prevăzuți în anexa nr. 5 a Hotărârii Guvernului nr. 1167/2008;

- modificarea art. 86 alin. (1) lit. y¹) Codul muncii, ținând cont de jurisprudența relevantă a Curții de Justiție a Uniunii Europene, care să explicitizeze că aplicarea acestor prevederi trebuie să fie precedată de o justificare obiectivă și rezonabilă, potrivită scopului urmărit, iar măsurile întreprinse trebuie să fie necesare și adecvate;
- emiterea unui act legislativ de interpretare a prevederilor art. 167 alin. (1) lit. a) Cod de procedură civilă prin care să fie specificat expres că limba rusă nu este o limbă străină în Republica Moldova;
- elaborarea măsurilor care să asigure condiții de egalitate (cu persoanele care și-au stabilit pensia după intrarea în vigoare a prevederilor Legii nr. 290/2016) persoanelor cărora nu le-a fost inclusă perioada de îngrijire a copilului cu dizabilități severe, după anul 1999, în stagiul de cotizare, în virtutea faptului că și-au stabilit pensia pentru limita de vârstă până la intrarea în vigoare a prevederilor Legii nr. 290/2016;
- schimbarea mecanismului de constituire a fondului pentru educația incluzivă.
- adaptarea listei de profesii din anexa nr.1 a Hotărârii Guvernului nr. 256/2018 la forma masculină, feminină și neutră;
- includerea în lista persoanelor asigurate de către Guvern, conform art. 4 din Legea nr. 1585/1998 cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală, persoanele neasigurate care îngrijesc un copil până la vârsta de 2 ani;
- ajustarea prevederilor Codului serviciilor media audiovizuale la standardele internaționale privind asigurarea egalității;
- ajustarea cadrului normativ ce reglementează activitatea Consiliului în corespundere cu standardele internaționale, inclusiv principiile referitoare la statutul instituțiilor naționale (Principiile de la Paris).

2.3. Implementarea recomandărilor de ordin individual

Printre rezultatele obținute în vederea implementării recomandărilor de ordin individual, formulate pe deciziile emise în 2018, putem menționa următoarele:

- demolarea construcției instalate în scara unui bloc locativ care restricționa accesul persoanei cu dizabilități locomotorii;
- inițierea unei proceduri disciplinare în privința persoanelor care au comis fapte discriminatorii în activitate;
- prezentarea scuzelor pentru comportamentul discriminator.

Cât privește rezultatele atinse ca urmare a monitorizării recomandărilor de ordin individual, formulate pe deciziile emise în 2019, menționăm următoarele:

- retragerea publicității sexiste;
- excluderea din articolele de presă a sintagmelor care fac referire la originea etnică;
- oferirea unui răspuns petiționarului într-o formă accesibilă, clară și ușor de înțeles.

CAPITOLUL III. PROMOVAREA EGALITĂȚII

3.1. Activități de încurajare a persoanelor/entităților în promovarea principiului egalității și nediscriminării. Gala Premiilor pentru Egalitate

Breasla promotorilor drepturilor omului crește tot mai mult cu fiecare an. Acest fapt a impulsionat Consiliul să desfășoare activități de încurajare a persoanelor/entităților în acțiuni concrete de promovare și integrare a principiului egalității și nediscriminării.

În premieră, în anul 2019, Consiliul a desfășurat Gala Premiilor pentru Egalitate. Evenimentul a avut ca scop promovarea modelelor de bună practică în domeniul egalității și nediscriminării în Republica Moldova.

Dintre cele 14 nominalizări înaintate pentru a participa în concurs la cele 5 secțiuni, au fost selectate 4 dosare câștigătoare: **Cel mai proactiv ONG** (câștigător – Centrul de drept al Femeilor); **Cea mai proactivă instituție publică** (câștigător – Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral); **Cel/Cea mai proactiv/ă jurnalist/ă sau instituție media** (câștigător – MOLDOVA.ORG); **Cel/Cea mai proactiv/ă petiționar/ă** (câștigătoare - Natalia Ciobanu). Câștigătorii care s-au ales cu trofeul „Premiul pentru egalitate” au fost aleși în urma votului Comisiei de Concurs, după principii strict stabilite în Regulamentul concursului. Juriul a fost format din membrii Consiliului, reprezentanți ai partenerilor internaționali de dezvoltare și societății civile. Pentru acțiuni remarcabile în prevenirea și combaterea discriminării și asigurarea egalității au fost înmânate și diplome de încurajare.

Aflat la prima ediție, evenimentul a adunat ONG-uri, jurnaliști, instituții publice și private, dar și persoane fizice interesate de domeniul respectării drepturilor omului în Republica Moldova. Pentru că a fost o activitate de impact, care a impulsionat spre acțiuni concrete în domeniul nediscriminării și pe alți reprezentanți-militanți pentru drepturile omului, Consiliul își propune să continue organizarea evenimentului în fiecare an.

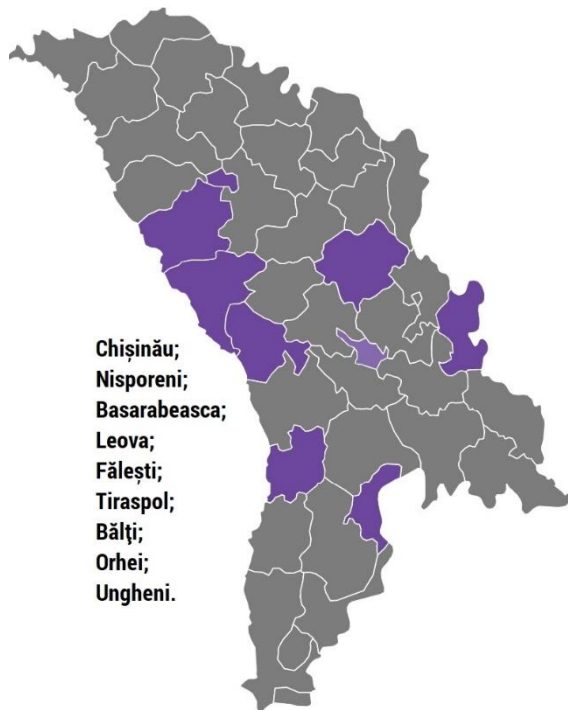

3.2. Activități de informare și sensibilizare privind fenomenul discriminării

Una dintre atribuțiile de bază ale Consiliului, stipulate atât în legislația care reglementează activitatea instituției, cât și în documentele de planificare strategică, este informarea și sensibilizarea populației asupra fenomenului discriminării, precum și promovarea egalității.

În acest context, activitățile desfășurate de către Consiliu sunt multiple și complexe, de la informarea constantă a populației, prin intermediul paginii web a instituției despre activitatea acesteia, până la desfășurarea campaniilor de informare și sensibilizare, concursurilor, evenimentelor de marcare a Zilelor Internaționale care au tangențe cu domeniul drepturilor omului, elaborarea și distribuirea materialelor informative de interes public, monitorizarea și comunicarea tendințelor fenomenului de discriminare publicului larg, etc.

În anul 2019, un accent deosebit a fost pus pe desfășurarea ședințelor de informare cu participarea persoanelor în etate și pe organizarea lecțiilor publice pentru elevi și studenți. Cea de-a doua componentă urmează să fie fortificată și pe parcursul anului 2020.

Pe parcursul anului 2019 au fost organizate și desfășurate 29 sesiuni de instruire și informare. La activitățile de informare, care s-au desfășurat atât în municipiul Chișinău, cât și în 8 localități administrativ-teritoriale din țară, au participat studenți, elevi, părinți, persoane în etate, persoane cu dizabilități și reprezentanți ai grupurilor vulnerabile.

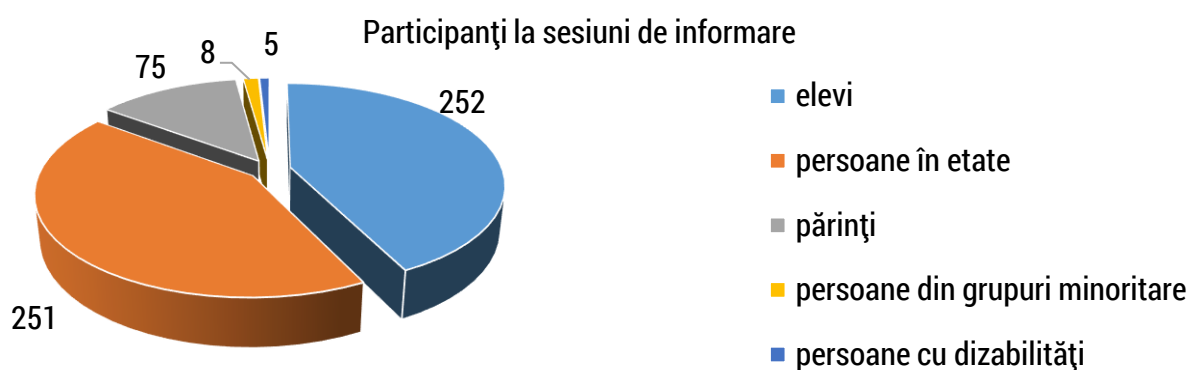

Diagrama nr.5 Repartizarea în dependență de statutul participanților

Organizarea activităților de informare în teritoriu se datorează și parteneriatelor încheiate între Consiliu și ONG-urile care își orientează activitatea spre capacitatea juridică a populației asupra

drepturilor garantate de lege. Astfel, cu suportul HelpAge Internațional, Consiliul a informat, în 2019, un număr de 252 persoane în etate, privind dreptul la nediscriminare. Necesitatea organizării acestor ședințe pentru vârstnici a fost dictată de faptul că, în topul criteriilor protejate de lege în baza cărora are loc discriminarea, se află vârsta.

Marcarea evenimentelor în domeniul drepturilor omului

În calitate de instituție care apără drepturile omului, Consiliul are sarcina să comunice publicului despre cele mai importante Zile Internaționale care urmăresc să atragă atenția populației din întreaga lume asupra unor fenomene, să conjuge eforturi, să dezvolte atitudini și să sensibilizeze comunități.

Ziua „ZERO Discriminare” – apel adresat oamenilor de pretutindeni de a promova și sărbători diversitatea, toleranța, incluziunea și de a acționa împreună pentru a combate discriminarea. În prima zi de primăvară, reprezentanții Consiliului au marcat evenimentul într-un mod inedit, purtând discuții cu trecătorii din stradă, informând despre fenomenul discriminării în Republica Moldova și mecanismul de revendicare a dreptului la nediscriminare, dar și împărțind tuturor „mărțișoare fără discriminare”.

Ziua Internațională a Persoanelor în Etate – acțiune de promovare a drepturilor acestor persoane și de încurajare să participe activ în toate sferele vieții. Jurisprudența Consiliului pentru anii 2017-2019 atestă o creștere continuă a numărului cazurilor de discriminare a persoanelor în etate, cu precădere în domeniul câmpului muncii. În contextul marcării la 1 octombrie a acestei zile, instituția și-a propus să desfășoare sesiuni de instruire în diferite localități ale țării, pentru a crește nivelul de cunoștințe a persoanelor de vârstă a treia asupra mecanismului de revendicare a dreptului la nediscriminare. Ședințele s-au desfășurat în parteneriat cu HelpAge Internațional în cinci localități.

Ziua Internațională a Toleranței – acțiune de promovare a toleranței, respectului și demnității în

discuții cu trecătorii

**sesiune de instruire
localitatea Abaclia, r-nul Basarabeasca**

**premierea câștigătorilor
concursului „Cel mai bun slogan
împotriva discursului de ură”**

întreaga lume. Cu 30 de zile până la această zi, Consiliul, împreună cu Oficiul Avocatului Poporului (OAP) au dat startul unei campanii on-line prin care au invitat internauții să participe la concursul „Cel mai bun slogan împotriva discursului de ură, prejudecăților și stereotipurilor.” Organizatorii au recepționat peste 60 de mesaje, iar 10 - cele mai bune au fost premiate de Ziua Toleranței, 16 noiembrie. Întru încurajarea participanților la concurs, atât CPEDAE, cât și OAP, dar și reprezentanți ai Parlamentului și organizații internaționale au elaborat spoturi prin care condamnă discursul de ură și cheamă la toleranță.

Pentru că educația este considerată cel mai eficient mijloc de prevenire a intoleranței, Consiliul și-a propus și a reușit să piloteze, în trei licee din Republica Moldova lecții publice pentru elevii claselor VII-a și a VIII-a. Copiilor li s-a vorbit despre fenomenul bullyingului în școli, despre efectele acestuia la nivel de individ și la nivel colectiv, despre ce înseamnă să fii tolerant și despre pârgurile de revendicare a dreptului la nediscriminare. Șirul lecțiilor publice în școli este un segment care urmează a fi fortificat în anul 2020.

10 decembrie „Ziua Internațională a Drepturilor Omului” – o oportunitate de a promova mesaje care să încurajeze oamenii să-și revendice drepturile fundamentale, iar la necesitate, să adreseze cu încredere instituțiilor statului care le pot oferi protecție. Către această zi, Consiliul și-a propus lansarea unui quiz (chestionar on-line) de testare și completare a cunoștințelor în domeniul nediscriminării. Constatări: **77%** din respondenți știu ce este discriminarea; **60%** din respondenți știu ce înseamnă criteriu protejat; **75%** din respondenți cunosc că lista criteriilor protejate este una deschisă; **80%** din respondenți pot identifica corect o situație de discriminare; **75%** din respondenți

lecție publică la liceul
Miguel de Cervantes, or. Chișinău

quiz
„Inițiere în domeniul nediscriminării”

cunosc care sunt atribuțiile Consiliului; **70%** din respondenți cunosc care sunt modalitățile de depunere a unei plângeri la Consiliu.

Cu ocazia aceluiași eveniment, Consiliul a elaborat un spot video prin care tânăra generație cheamă populația nu doar să-și cunoască drepturile, dar să le și revendice, atunci când acestea îi sunt încălcate. Acțiunea de promovare a drepturilor omului de către generația tânără se aliniază îndemnului ONU a cărui slogan, pentru anul 2019, a fost: „Tinerii apără Drepturile Omului”.

Materiale informative

În scopul informării exprese a unor anumite grupuri de populație cu privire la instituțiile responsabile de apărarea drepturilor omului, inclusiv a dreptului la egalitate și nediscriminare, Consiliul a elaborat, în 2019, de comun cu OSCE Moldova, Oficiul Avocatului Poporului și Agenția Relații Interetnice un material informativ în limbile română, rusă, bulgară, găgăuză, ucraineană și romani. Acestea sunt distribuite pe larg reprezentanților minorităților naționale, în scopul creșterii adresabilității acestora la instituțiile statului atunci când le sunt lezate anumite drepturi.

Pentru a extinde numărul persoanelor care cunosc cum să se protejeze în caz de discriminare, în anul 2019, Consiliul a făcut echipă cu prestatorii de servicii de transport public, care au ajutat la distribuirea, în mijloacele de transport, a pliantelor informative. Astfel, s-a urmărit scopul de a crește nivelul de informare a populației despre fenomenul discriminării, precum și de a cunoaște modalitățile de depunere a unei plângeri în cazul în care o persoană se consideră victimă sau este martoră a unei fapte de discriminare. Materialul distribuit cuprinde informația de bază despre cele mai des întâlnite criterii în baza cărora are loc discriminarea, precum și informații despre căile prin care se poate

spot video
„Revendică-ți dreptul la nediscriminare”

pliant
„Promovarea și protecția drepturilor minorităților naționale”

Ești tratat/ă diferit pentru că:

- ai o dizabilitate
- ești femeie sau bărbat
- ești tânăr sau bătrân

sau din cauza:

- religiei sau etniei
- limbii vorbite
- apartenenței politice

AI PUTEA FI VICTIMĂ A DISCRIMINĂRII!

Adresează-te
Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității

Prin poștă bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 180, of. 405, MD-2004, Chișinău

On-line www.egalitate.md

Linia verde 0800 333 88

pliant
„Ai putea fi victima discriminării”

adresa o persoană pentru a-și revendica dreptul la egalitate.

3.3. Activități de instruire în domeniul prevenirii discriminării

Activitățile de instruire în domeniul nediscriminării, în anul 2019, s-au menținut a fi în rândul priorităților Consiliului. În perioada de referință, Consiliul a susținut un șir de sesiuni de instruire, la care au participat circa 300 de persoane, printre care: cadre didactice, funcționari publici din cadrul Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, reprezentanți ai autorităților publice, ONG-uri, asistenți sociali, jurnaliști, polițiști, angajatori.

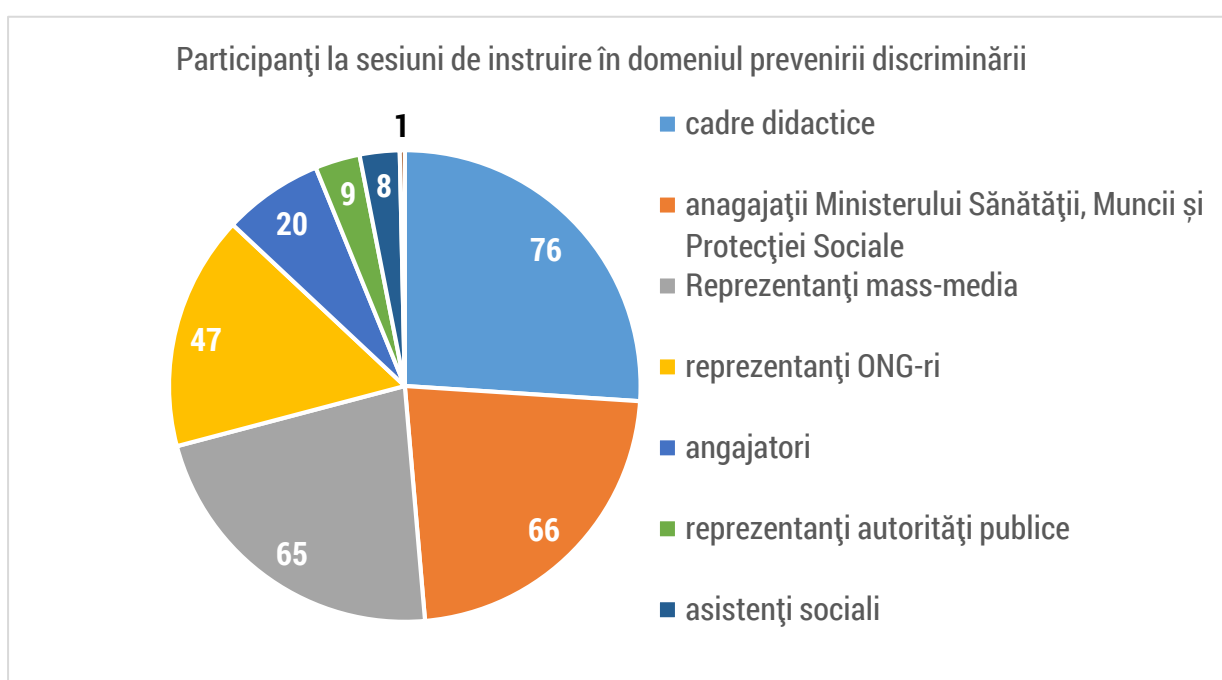
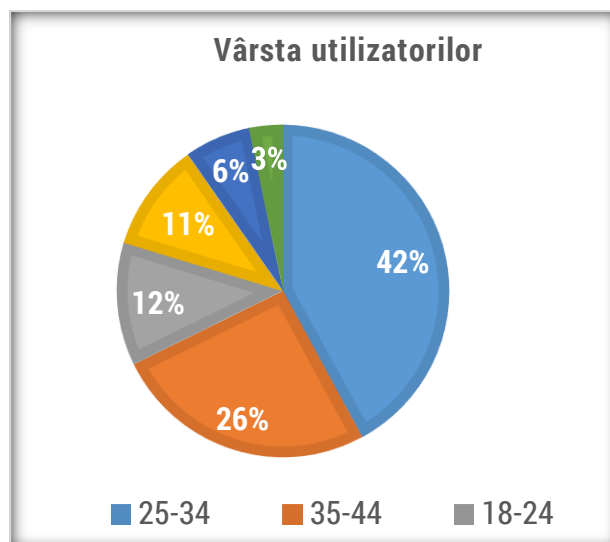
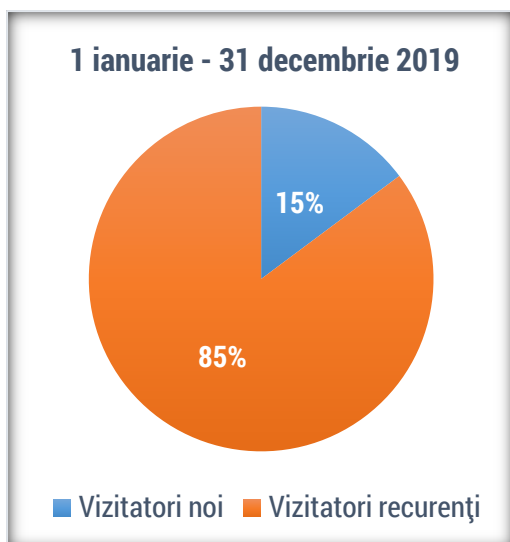

Diagrama nr.6 Repartizarea în dependență de tipul participanților

3.4. Reflectarea activității Consiliului în spațiu on-line și mass-media

Pentru a asigura publicului larg un flux continuu de informație, pagina web a Consiliului este constant actualizată prin publicarea materialelor comprehensive privind deciziile emise de către instituție, situația la capitolul prevenire și combatere a discriminării în Republica Moldova, evenimentele importante din domeniu, fiind publicate de asemenea și solicitările de Amicus Curiae asupra cauzelor de răsunet, etc. Site-ul este într-un format accesibil pentru persoanelor cu necesități speciale de vedere, dar și pentru reprezentanții minorităților naționale. În anul 2019, numărul utilizatorilor site-ului a atins cifra de 16.958 implicați în 27.972 sesiuni.

Datele analitice arată că cei mai activi utilizatori ai site-ului, interesați fie de activitatea Consiliului, fie de tendințele fenomenului de discriminare în Republica Moldova, sunt preponderent femeile, a căror vârstă este cuprinsă între 35-44 de ani. Din punct de vedere al distribuției geografice, vizitatorii sunt, preponderent, locuitori ai Republica Moldova, dar s-au înregistrat utilizatori și din România, Germania, Franța, Rusia, Italia, etc.

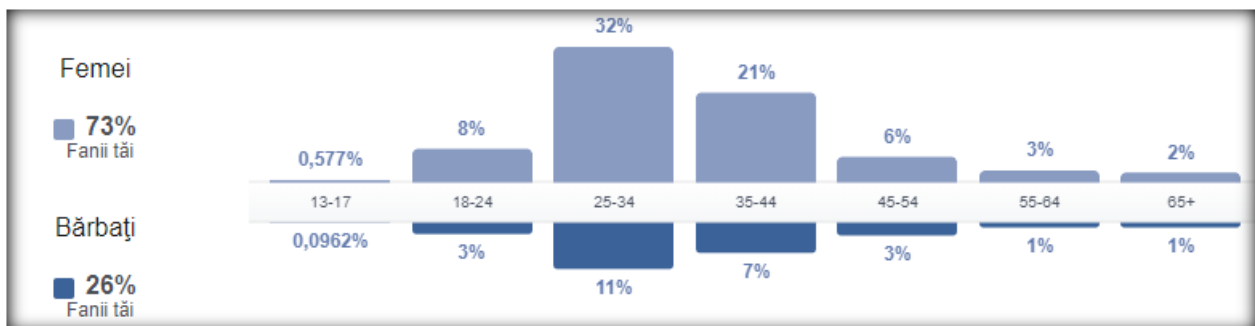
1.	Moldova	12.418 (73,05 %)
2.	Romania	2.308 (13,58 %)
3.	United States	763 (4,49 %)
4.	United Kingdom	168 (0,99 %)
5.	France	165 (0,97 %)
6.	Germany	162 (0,95 %)
7.	Russia	139 (0,82 %)
8.	Italy	123 (0,72 %)
9.	Canada	77 (0,45 %)
10.	Ukraine	70 (0,41 %)

Paginile oficiale ale Consiliului de pe rețelele de socializare Facebook, Twitter, VKontakte rămân un instrument de bază în comunicarea cu publicul larg. Acestea sunt în continuă dezvoltare, iar numărul de utilizatori crește de la an la an. Astfel, pagina de facebook a Consiliului înregistrează astăzi peste 2000 de utilizatori și, în mediu 3500 persoane impact organic, ceea ce vorbește despre un interes sporit al internauților față de conținutul informației publicate pe pagina oficială.

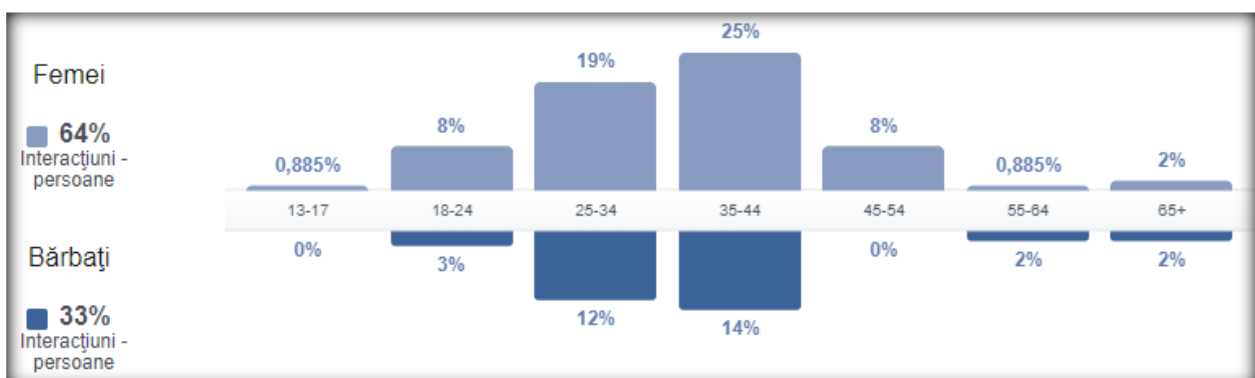
De asemenea, în anul 2019 au crescut considerabil numărul de mesaje adresate direct prin platforma facebook prin care agențiile de publicitate au solicitat opinia membrilor Consiliului asupra caracterului sexist al materialelor informative care urmează a fi expuse publicului. Acest instrument de lucru a redus considerabil timpul de așteptare a unui răspuns din partea Consiliului.

Ca și în cazul site-ului, pagina de facebook a instituției este cel mai des urmărită de femei, iar vârsta medie a fanilor este cuprinsă între 25 – 34 ani.

Rezultatele arată o ușoară creștere a procentului în rândul bărbaților, atunci când ne referim la numărul persoanelor care nu se mai limitează la statutul de observator, dar interacționează cu instituția prin intermediul paginii oficiale.

În anul 2019, se observă o creștere a numărului de surse mass-media interesate de informațiile furnizate de Consiliu cu privire la situația din țară în domeniul prevenirii și combaterii discriminării, prin prisma activității instituției de examinare a plângerilor, dar și de analiză a unor acte sau proiecte

de acte normative. Cazurile de discriminare examinate de Consiliu, precum și constărilor acestuia au fost făcute publice prin comunicate de presă care au fost preluate de mijloacele de informare în masă. În anul 2019, activitatea Consiliului a fost reflectată de către 67 canale media, cu un total de 201 apariții de presă. Lista acestora nu se limitează doar la canalele cu acoperire de nivel regional, dar și național, ceea ce permite persoanelor din mediul rural să cunoască despre activitatea și sarcinile Consiliului și să se adreseze în cazuri de discriminare. Pe de altă parte, canalele regionale care se implică în mediatizarea activității Consiliului au un merit aparte, pentru că furnizează materiale informative în limba maternă pentru locuitorii regiunii respective (ruși, găgăuzi, bulgari, ucraineni).

CAPITOLUL IV. ASPECTE SPECIFICE ÎN ACTIVITATEA CONSILIULUI

4.1. Gestionarea plângerilor

Relatarea situației din activitatea Consiliului cu privire la gestionarea plângerilor și la capacitatea asigurării condițiilor necesare pentru desfășurarea eficientă a procesului de lucru.

În anul 2019, Consiliul a avut spre examinare 257 plângeri în care se invoca o situație de discriminare. Practic, asemeni anului 2018, se menține tendința de creștere a cazurilor de discriminare raportate la Consiliu.

Plângerile adresate Consiliului parvin, în cea mai mare parte, de la persoane fizice și într-un număr mic de la persoane juridice sau grupuri. Astfel, statistica relevă că, din totalul persoanelor fizice care s-au adresat Consiliului raportând o situație de discriminare, 141 au fost bărbați, 94 femei. Totodată, 14 plângeri au fost depuse de către anumite grupuri de persoane, iar 6 de către persoane juridice.

Din perspectiva sexului petiționarilor, analiza plângerilor depuse, denotă o subreprezentare a femeilor. Însă este de remarcat faptul că femeile dețin întâietate la raportarea faptelor de discriminare în domeniul precum câmpul muncii și lezarea demnității umane. Totodată, față de anul 2018, se observă o creștere cu 4 la sută a numărului de plângeri parvenite din rândul femeilor.

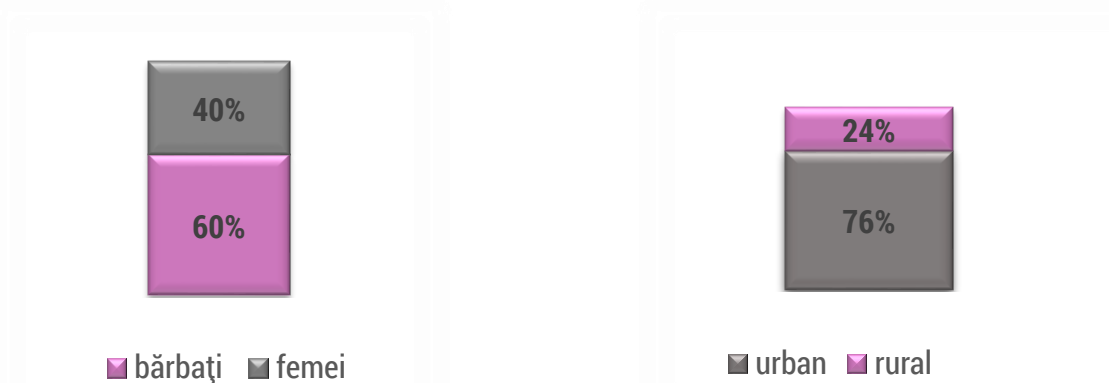
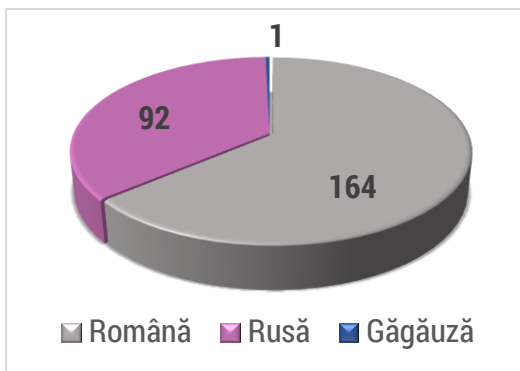

Diagrama nr.7 Repartizarea plângerilor în funcție de sexul petiționarului

Diagrama nr. 8 Repartizarea plângerilor în funcție de domiciliul petiționarului

Statistica privind proveniența plângerilor arată că rata de adresabilitate a persoanelor din mediul urban este mai mare față de cele din mediul rural. Și la acest capitol, în raport cu anul 2018, se constată o creștere cu 6% a numărului de plângeri depuse de persoanele din mediul rural.

Făcând referire la limba de formulare a plângerilor adresate la Consiliu, mai bine de 1/3 din acestea sunt scrise în limba rusă. Acest rezultat este direct proporțional cu numărul crescând al plângerilor în care se invocă discriminarea pe criteriul de limbă în acces la justiție sau acces la bunuri și servicii publice.

După ce, în anul 2018, Consiliul a examinat o plângere formulată în limba engleză, în anul 2019 a avut în examinare o plângere adresată în limba găgăuză. Alte 2 plângeri au fost formulate în limba de stat, dar scrise cu alfabet chirilic.

Diagrama nr. 9 Repartizarea plângerilor în funcție de limba în care au fost formulate

Dacă în anul precedent cei mai mulți petiționari depuneau plângerile, personal, la sediul Consiliului, în anul 2019, această cale de adresare s-a redus semnificativ. În schimb a crescut adresabilitatea prin intermediul poștei. De asemenea a crescut numărul plângerilor depuse prin platforma online de depunere a plângerilor accesibilă de pe site-ul www.egalitate.md.

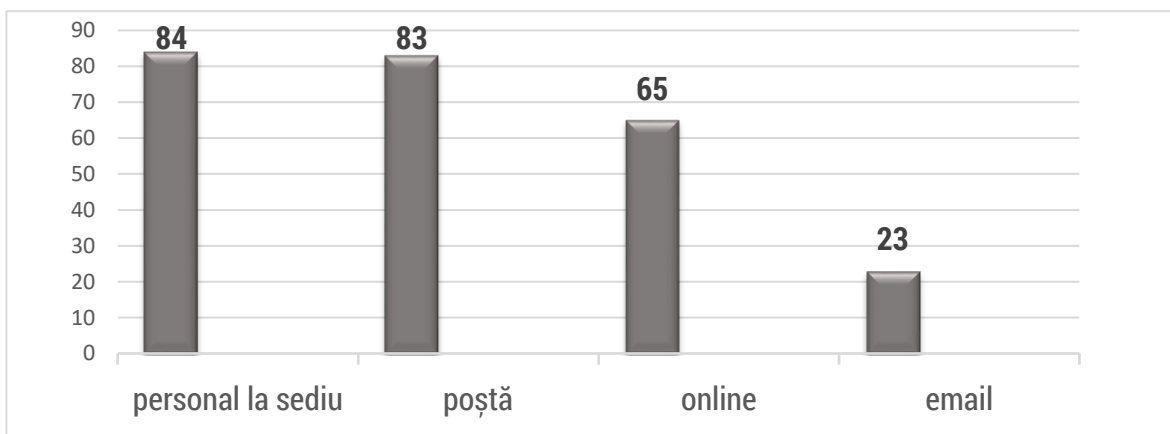
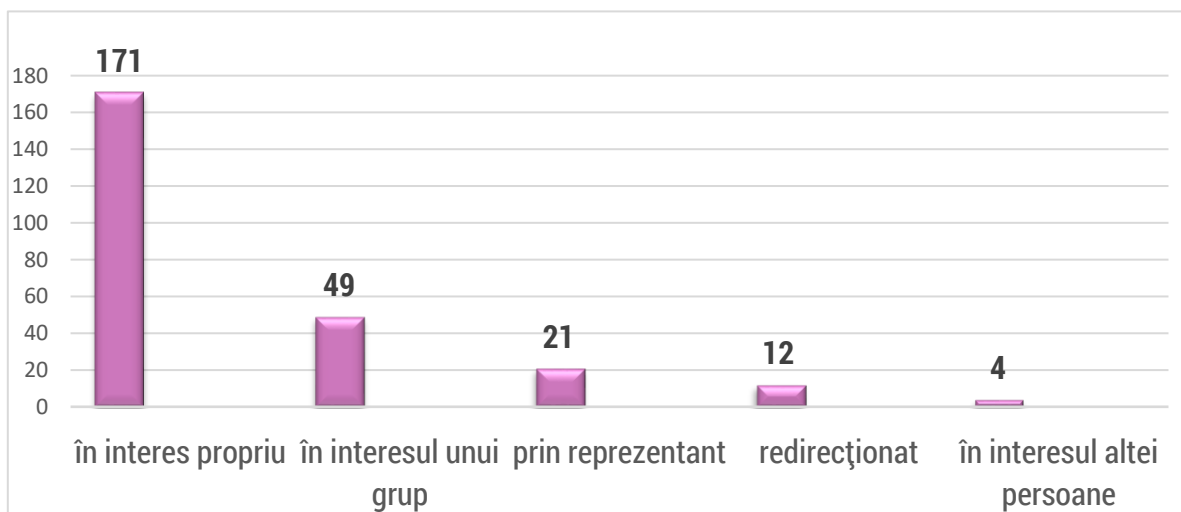

Diagrama nr. 10 Repartizarea plângerilor în funcție de modalitatea de depunere

Cele mai multe plângeri adresate la Consiliu sunt acționate în interes propriu, de altfel, această modalitate de acționare deține întâietate pe tot parcursul anilor. În anul 2019 se observă o ușoară creștere a plângerilor care sunt depuse în interesul altor persoane sau chiar a unor grupuri de

persoane.

Diagrama nr. 11 Repartizarea plângerilor în funcție de modalitatea de acționare

Numărul dosarelor soluționate de Consiliu pe parcursul anului 2019 s-a ridicat la 263 (50 dintre acestea fiind înregistrate în 2018). Din numărul total de dosare finalizate, 235 au fost soluționate prin emiterea deciziilor, 11 plângeri au fost încetate/retrase de către petiționari din motive personale, 16 au fost soluționate pe cale amiabilă, iar pentru 1 plângere a fost emis aviz consultativ. Din numărul total de decizii demarate pe parcursul anului 2019, la data de 31 decembrie 2019, se aflau în examinare 44 dosare.

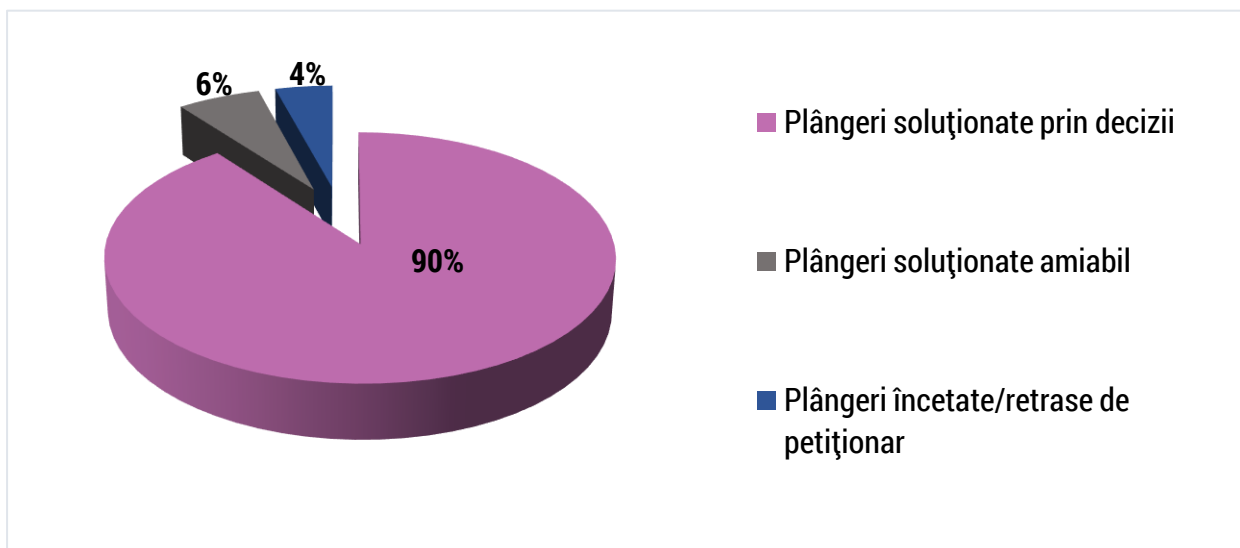

Diagrama nr. 12 Date privind soluționarea cazurilor de discriminare raportate la Consiliu

În funcție de complexitatea cazurilor, termenul de examinare a plângerilor aflate pe rol la Consiliu a variat, preponderent, între 30 și 90 de zile.

Comparativ cu anul precedent, în 2019 se atestă o creștere de 6 ori a cauzelor examinate în termen de până la 30 de zile. Din cauza numărului mare de dosare nesoluționate în 2018, precum și a insuficienței de personal, în 2019 au fost soluționate peste termenul de 90 de zile – 18 la sută din dosare.

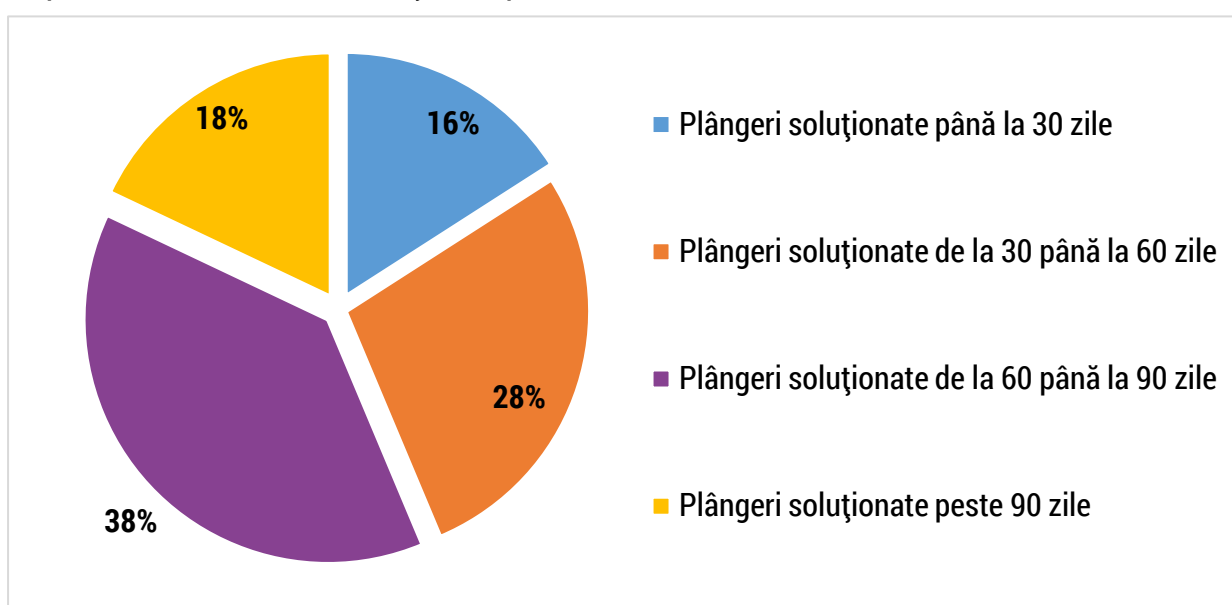

Diagrama nr. 13 Date privind termenul de examinare a plângerilor examinate de Consiliu

În perioada de raportare, dintre cele 235 dosare soluționate prin decizii, faptul discriminării a fost constatat în 76 de cazuri, ceea ce constituie 32 la sută.

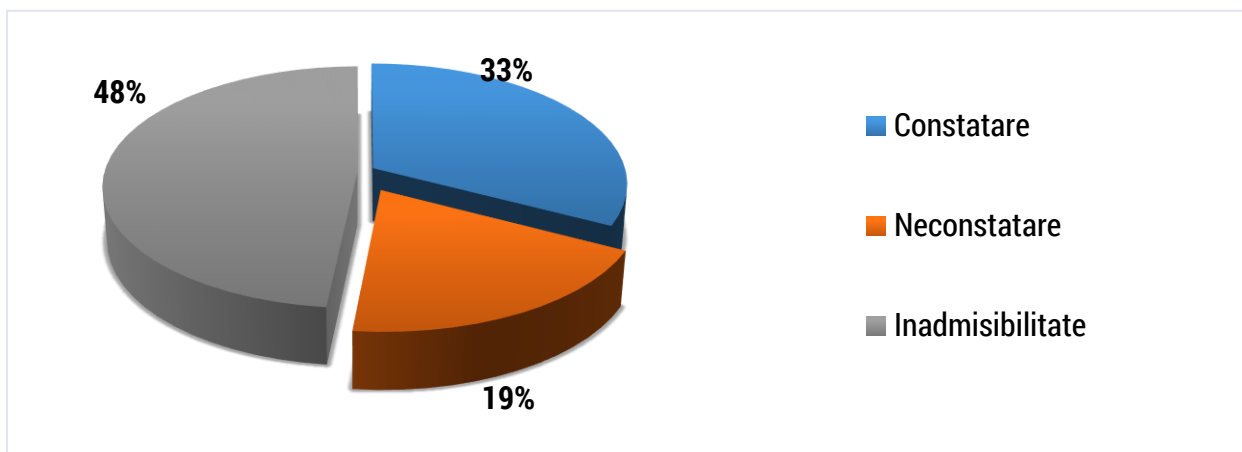

Diagrama nr. 14 Date privind tipul deciziilor emise

Prin comparație cu anul precedent, în 2019 se observă o scădere a numărului de decizii în care s-a constatat fapta de discriminare, în schimb a crescut numărul deciziilor de inadmisibilitate. Aceste date raportate la numărul crescând al plângerilor adresate Consiliului denotă faptul că, deși tot mai multe persoane se adresează Consiliului, cunoscând despre notorietatea acestuia, totuși fenomenul discriminării în societate nu este înțeles și perceput ca atare.

Domeniile de raportare a situațiilor de discriminare, ca și în anii precedenți, se mențin a fi: acces la bunuri și servicii disponibile publicului, câmpul muncii, acces la justiție. Lezarea demnității umane este domeniul în care, față de anul precedent, a crescut cu 5 la sută numărul deciziilor de constatare a discriminării.

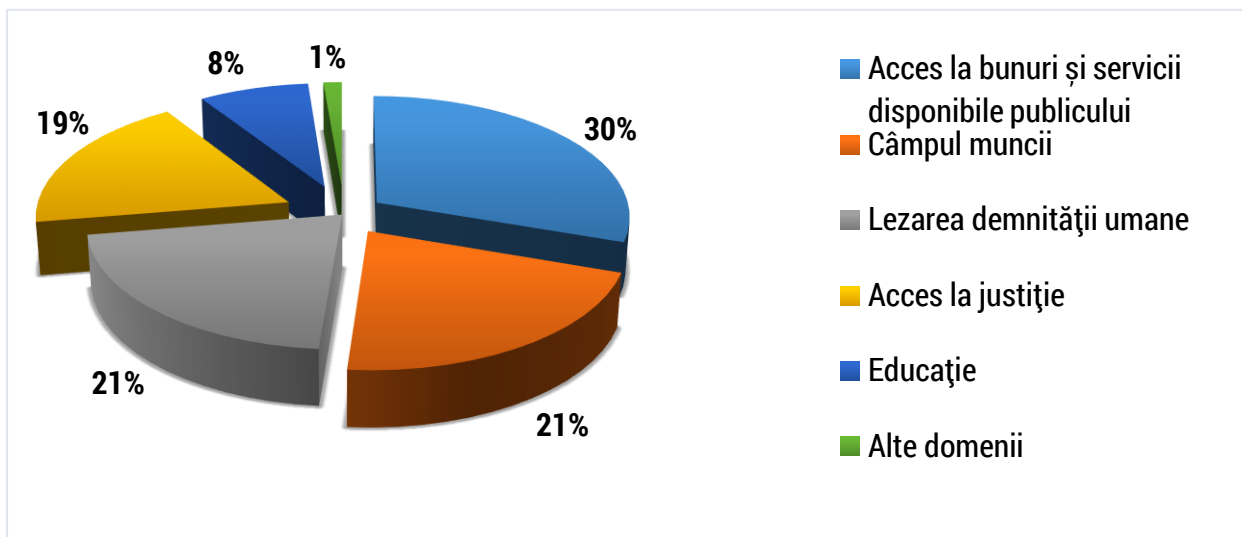

Diagrama nr. 15 Repartizarea deciziilor în dependență de domeniul constatat

Criteriile cel mai frecvent invocate în plângerile parvenite în baza cărora a fost constatată fapta de discriminare sunt: sex/gen, limbă, dizabilitate/stare a sănătății, religie sau convingeri și statut de beneficiar de pensii.

Domenii	Acces la servicii și bunuri disponibile publicului	Câmpul muncii	Justiție	Lezarea demnității umane	Educație	Alte domenii	TOTAL, %
sex/gen/statut matrimonial	2,50	3,75	1,25	15,0	1,25	1,25	25,00
limbă	6,25		16,25				22,50
dizabilitate/stare a sănătății	7,50	2,50			3,75		13,75
convingeri/religie	2,50			1,25	2,50		6,25
statut de pensionar	2,50	3,75					6,25
Origine națională/ etnică/cetățenie				3,75			3,75
statut de persoană restabilită		3,75					3,75
vârstă	2,50					1,25	3,75
opinie		3,75					3,75
HIV+	1,25			1,25			2,50
statut profesional		1,25		1,25			2,50
domiciliu	1,25						1,25
alt criteriu similar	5,00						5,00
Total, %	31,25	18,75	17,50	22,50	7,50	2,50	100,00

Tabelul nr. 1 Criteriile protejate din perspectiva deciziilor Consiliului (% din deciziile de constatare)

4.2. Interferența Consiliului cu instanțele de judecată

În 2019 au fost contestate 33 decizii, dintre care 24 de constatare, 6 de inadmisibilitate și 3 decizii de neconstatare. Dintre acestea, 10 au fost contestate de autorități publice. Totodată, au continuat acțiunile de reprezentare în instanță pe 22 dosare contestate în anii precedenți. Per ansamblu, pe parcursul anului 2019, s-a asigurat reprezentarea pe 55 dosare, iar 6 dintre acestea au fost finalizate. Din totalul dosarelor pe care procedurile judiciare s-au finalizat, 6 s-au încheiat cu câștig de cauză, ceea ce reprezintă 100%.

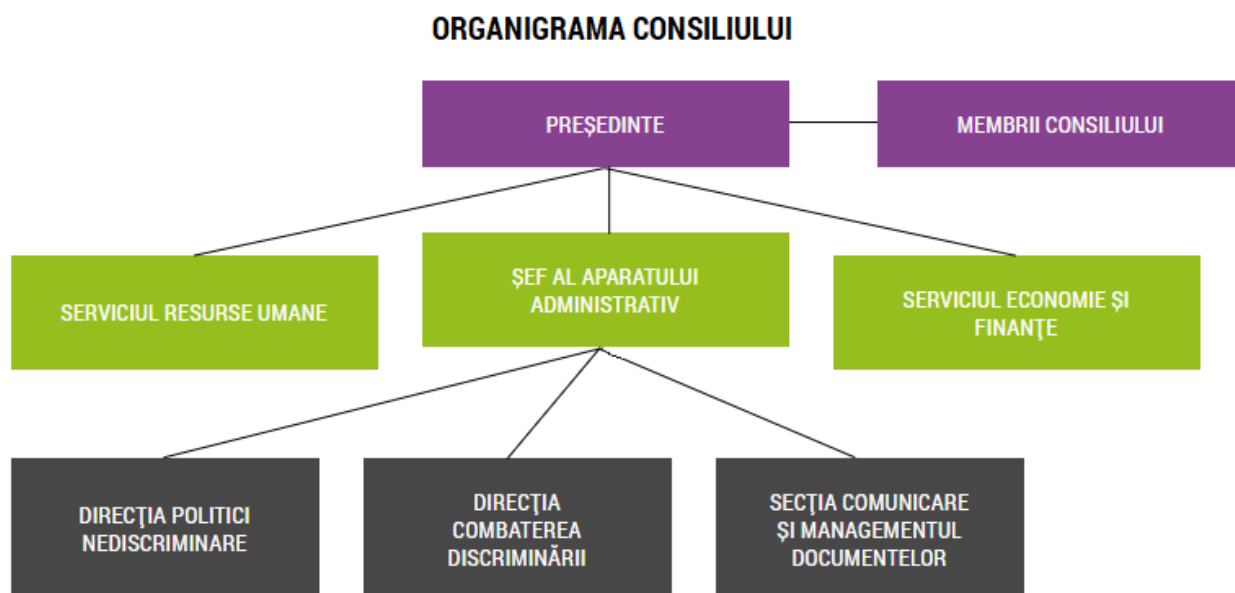
În 2019, membrii Consiliului au întocmit 7 procese-verbale contravenționale, 6 procese-verbale în baza art. 71² pe faptul ignorării intenționate și neexecutării recomandărilor date de Consiliu și un proces-verbal în baza art. 54² alin. (2) pentru hărțuire în câmpul muncii. Pe 5 dintre acestea există soluția irevocabilă a instanței de menținere a sancțiunii aplicate (între 30 u.c. - 60 u.c.), iar 2 procese-verbale sunt în proces de examinare.

Pe procesul-verbal de constatare a hărțuirii în câmpul muncii, în baza art. 54² alin. (2) Cod contravențional, instanța de judecată a aplicat sancțiunea de 10000 lei și privarea de dreptul de a ocupa funcții pe un termen de 6 luni în cadrul Inspectoratului General de Poliție al Republicii Moldova sau în cadrul subdiviziunilor acestuia.

În calitate de autoritate publică competentă în materia nediscriminării, Consiliul, pe parcursul anului 2019, a depus în instanțele de judecată 8 concluzii asupra cauzelor care vizau fapte de discriminare. În 6 cazuri Consiliului a fost atras în proces pentru a depune concluzii în privința reparării prejudiciului material și moral cauzat în urma actului de discriminare. În alte două litigii, Consiliul a prezentat concluziile sale în privința constatării faptelor de discriminare. Din informația acumulată la moment, în două cazuri, instanțele au reținut poziția Consiliului și au constatat discriminare și/sau au acordat prejudicii.

4.3. Capacitatea instituțională

În vederea asigurării unei mai bune funcționalități a Consiliului, la începutul anului 2019, s-a intervenit cu unele modificări în structura organizațională. Consiliul este constituit din conducere și aparatul administrativ, format din 3 subdiviziuni specializate în domeniul prevenirii și combaterii discriminării și promovare a egalității.

La finele anului 2019, numărul total de angajați ai Consiliului a alcătuit 13 funcționari publici și 1 persoană cu funcție de demnitate publică.

	Funcție publică de conducere	Funcție publică de execuție	Total
Efectivul-limită de personal la 31.12.2019, unități	5	15	20
Funcții publice/posturi ocupate la 31.12.2019, persoane	5	8	13
Gradul de ocupare a funcțiilor publice/posturilor, %	100%	53%	65%

Tabelul nr.2 Gradul de acoperire cu personal

Din numărul total de unități, rata de ocupare constituie 65%. Este de menționat că există o lipsă acută de circa 50 la sută a personalului de execuție care, nemijlocit, are atribuții de analizare a legislației naționale prin prisma respectării standardelor privind nediscriminarea, dar și a personalului care asistă membrii Consiliului la examinarea plângerilor parvenite în care sunt invocate fapte de discriminare.

Din cele 7 funcții vacante scoase la concurs, în anul 2019, doar 3 au fost ocupate. Un număr de 81 dosare au fost depuse la concursurile de angajare. Gradul scăzut de ocupare a funcțiilor publice vacante este cauzat de nivelul redus al cunoștințelor și experienței în domeniu, dar și de nivelul de salarizare mic în raport cu complexitatea activității. Personalul de specialitate din cadrul Consiliului este cu studii superioare în domeniile solicitate funcțiilor. Din numărul total de angajați, 6 dețin diplome de licență, 7 persoane – diplome de masterat, 1 persoană deține titlul de doctor în științe, 1 persoană face studii post universitare de master.

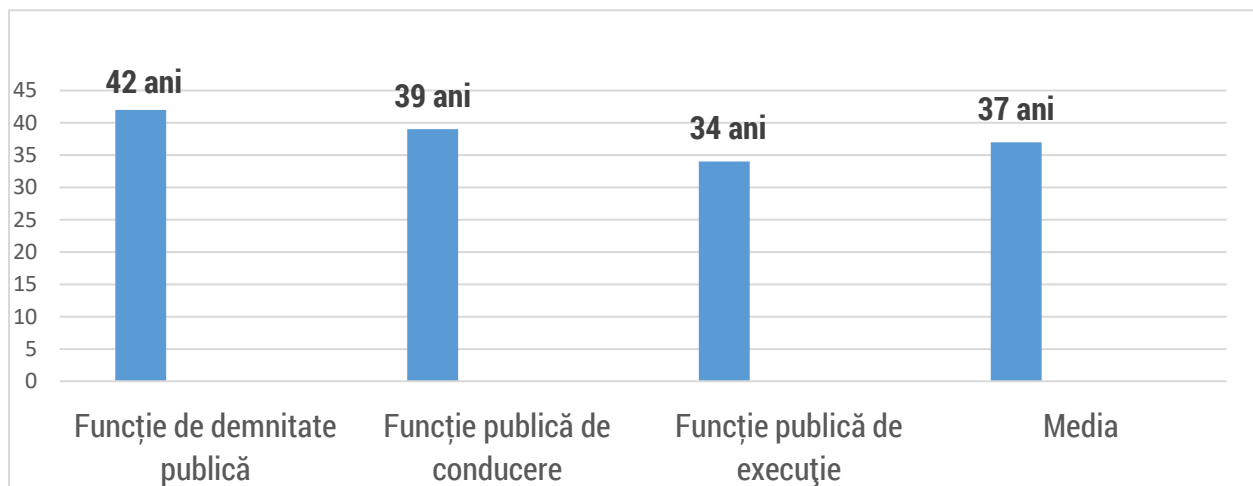

Diagrama nr. 16 Personalul Consiliului pe categorii de vârstă

În structura posturilor ocupate în anul 2019, ponderea bărbaților este de 14%, iar cea a femeilor de 86%.

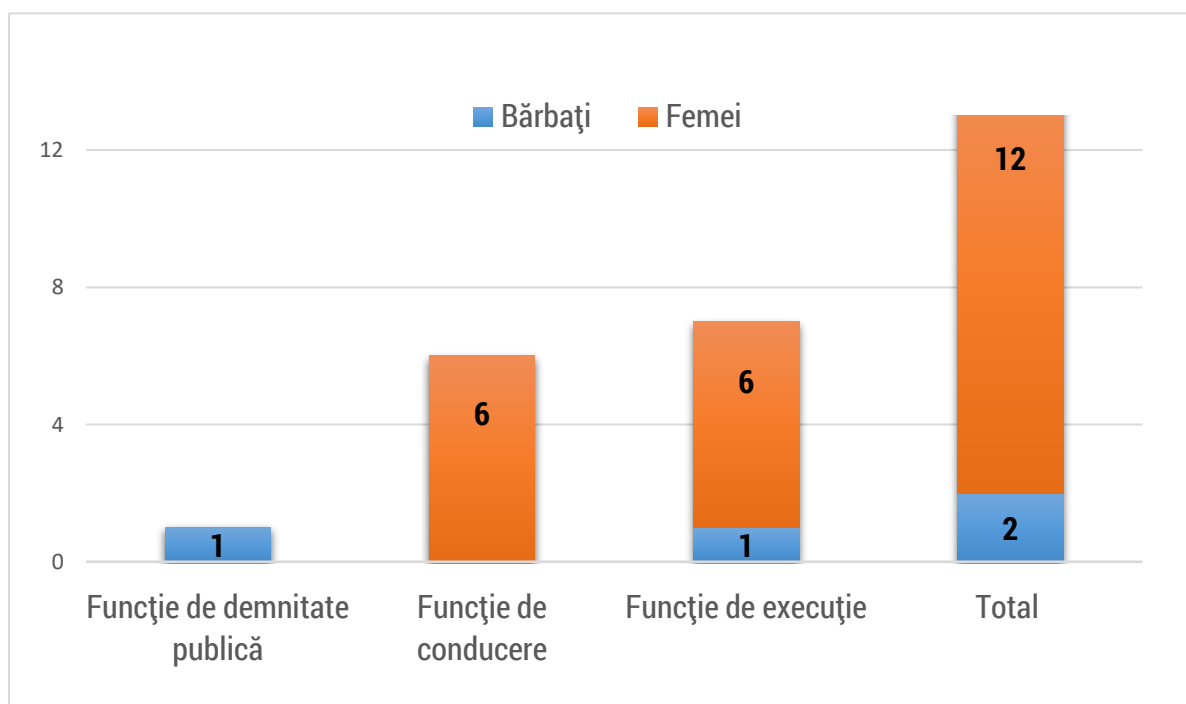

Diagrama nr. 17 Personalul Consiliului în funcție de gen

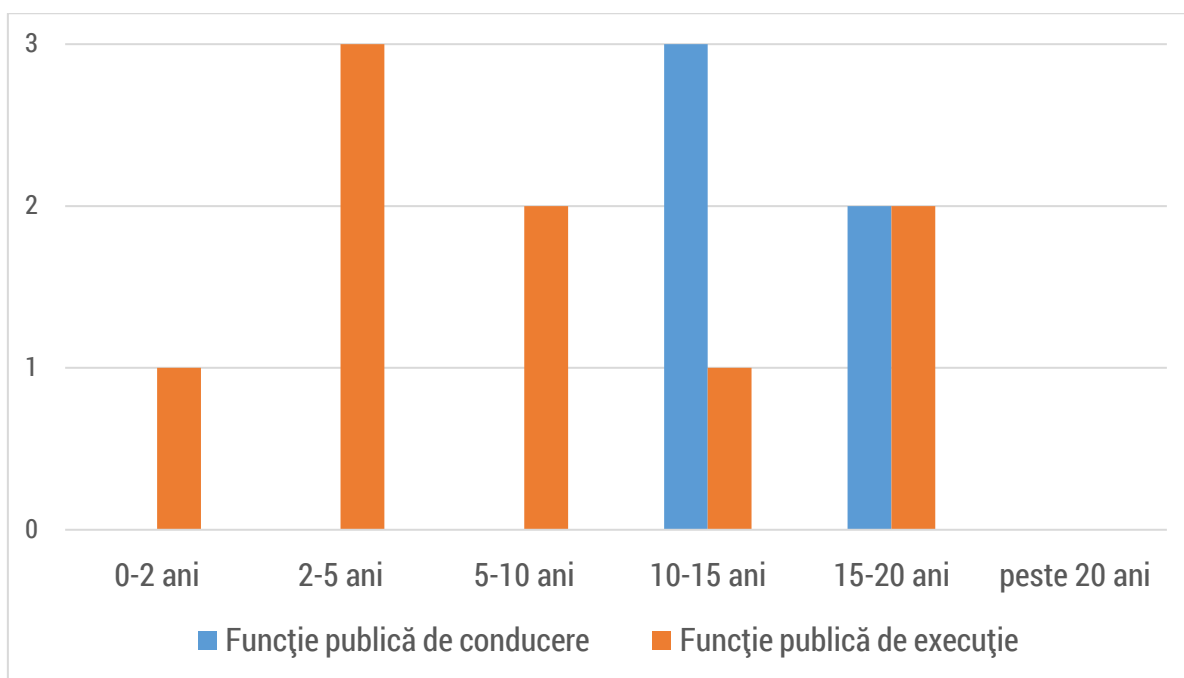

Diagrama nr. 18 Vechimea totală în muncă a personalului

Pe parcursul anului 2019, din numărul total de funcționari publici, 2 au fost debutanți, dintre care o persoană a finalizat perioada de probă și a fost confirmată în funcția publică. Întrucât Consiliul a stabilit standarde înalte de profesionalism pentru angajații săi, tot personalul nou angajat a beneficiat de integrare socioprofesională și a participat la cursuri de formare profesională organizate atât intern, cât și extern.

Pentru dezvoltarea profesională continuă, angajații Consiliului au participat la activități de instruire de diferite tipuri și forme, unde au avut posibilitatea să aprofundeze cunoștințele și să asimileze noi informații necesare pentru exercitarea eficientă a atribuțiilor de serviciu. Astfel, pe parcursul anului 2019, 16 salariați ai Consiliului au beneficiat de instruirii interne și externe.

Nr.	Tipul instruirilor	Numărul de ore de instruire
1.	Interne	200 ore
2.	Externe în țară	420 ore
	Total	620 ore

Tabelul nr. 3 Tipul și numărul de ore de instruire

Cele mai importante cursuri de instruire de care au beneficiat angajații Consiliului au fost:

Cursurile organizate de Academia de Administrare Publică:

„Utilizarea noilor tehnologii informaționale în administrația publică”

„Leadership în administrația publică”

„Dezvoltarea abilităților de exercitare a atribuțiilor de serviciu”

Atelier de lucru:

„Managementul și dezvoltarea resurselor umane în serviciul public din Republica Moldova”;

„Registrul funcțiilor publice și al funcționarilor publici”;

„Specificul de raportare a diversității și minorităților naționale din Republica Moldova”;

„Abordarea bazată pe drepturi în elaborarea și analiza politicilor publice”;

Trainingul organizat de către Agenția Relații Interetnice în parteneriat cu Misiunea OSCE în Moldova, cu privire la sănătate, drepturile omului și minoritățile;

Curs de instruire design grafic.

4.4. Resurse financiare

Pe parcursul anului 2019, Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității și-a asumat angajamentele bugetare, orientându-și eforturile spre sporirea eficienței și eficacității cheltuielilor bugetare.

Pentru necesitățile Consiliului, în anul 2019, a fost prevăzut și aprobat un buget în cuantum de **4 258,7 mii lei**. Din suma respectivă au fost alocate: pentru remunerarea muncii angajaților – 1775,4 mii lei; pentru remunerarea membrilor Consiliului – 366,3 mii lei; pentru achitarea mărfurilor și serviciilor – 1198,5 mii lei.

CAPITOLUL V. RECOMANDĂRI PRIVIND ÎMBUNĂTĂȚIREA SITUAȚIEI ÎN DOMENIUL PREVENIRII ȘI ELIMINĂRII DISCRIMINĂRII ȘI ASIGURĂRII EGALITĂȚII

Parlamentul Republicii Moldova

- Să ratifice Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice;
- Să ratifice Protocolul nr. 12 la Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale;
- Să ratifice Protocolul Opțional la Pactul Internațional ONU cu privire la Drepturile Economice, Sociale și Culturale;
- Să ratifice Protocolul Opțional la Convenția ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități;
- Să ratifice Protocolul Opțional nr. 3 la Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului;
- Să adopte amendamentele la Legea 121/2012 cu privire la asigurarea egalității și Legea nr. 298/2012 cu privire la activitatea Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității în conformitate cu recomandărilor formulate de organismele internaționale și regionale de protecție a drepturilor omului și alți actori relevanți cu expertiză în materie de nediscriminare;
- Să adopte pachetul de modificare a legislației pentru prevenirea și combaterea eficientă a infracțiunilor motivate de prejudecată și a discursului de ură;
- Să adopte proiectul de Lege nr. 33 din 06.02.2020 pentru modificarea art. 4 din Legea nr. 1585/1998 cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală, garantând pensionarilor cu domiciliul în Republica Moldova, dreptul de a beneficia de asigurare medicală gratuită din partea statului, indiferent de prestatorul pensiei și de schimbările ce pot surveni în partea ce vizează prestațiile sociale oferite acestora;
- Să reformuleze prevederea art. 5 alin. (1) din proiectul de Lege cu privire la acordarea indemnizației în cazul decesului unuia dintre soți, pentru că termenul „căsătorie” instituie o restrângere nejustificată a dreptului de a beneficia de această indemnizație pentru persoanele care sunt în concubinaj;
- Să demareze procesul de modificare a Legii privind declararea averii și a intereselor personale nr. 133/2016, pentru a institui alternative declarării averii și intereselor personale, exclusiv în formă electronică pentru subiecții care au renunțat la IDNP în baza convingerilor religioase;
- Să modifice prevederile Legii nr. 296/1994 pentru interpretarea unor prevederi ale legii privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, astfel încât în categoria „repreșalilor politici” să fie incluși și copii născuți în locurile de detenție indiferent dacă s-au născut din căsătorii încheiate înainte sau după represiune, sau născuți în afara căsătoriei;
- Să adopte amendamente legislative care să pună în aplicare prevederile art. 10 alin. (2) din Convenția Cadru pentru Protecția Minorităților Naționale care prevede obligația statului de a asigura, „în ariile locuite tradițional sau în număr substanțial de persoane aparținând minorităților naționale, dacă persoanele solicită acest lucru și acolo unde aceasta corespunde

unei nevoi reale, în măsura posibilului, condiții care să permită folosirea limbilor minoritare în raporturile dintre aceste persoane și autoritățile administrative.”

Guvernul Republicii Moldova

- Să inițieze procedura de modificare a prevederilor art. 4 alin. (4) și alin. (5) din Legea nr. 1409/1997 cu privire la medicamente, astfel încât atât instrucțiunile de folosire a medicamentelor, cât și informația de pe ambalajele medicamentelor autorizate pentru uz în Republica Moldova (în special cele care sunt comercializate în farmacii) să fie disponibile cel puțin în limba română și limba rusă și, după caz, în alte limbi minoritare vorbite pe teritoriul Republicii Moldova;
- Să modifice Hotărârea Guvernului nr. 372/2010, în vederea ajustării prevederilor ce țin de asigurarea cu bilete de tratament balneosanatorial în mod egal tuturor angajaților, indiferent dacă dețin grad de dizabilitate sau sunt beneficiari de pensie pentru limită de vârstă;
- Să introducă în proiectul Codului funciar posibilitatea persoanelor cu dizabilități de a beneficia de atribuirea, în mod gratuit, a unui lot de teren pentru construcția unei locuințe individuale, în schimbul spațiului locativ dispus de autoritatea publică locală;
- Să propună completarea art. 20 din Legea nr. 60/2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, prin reglementarea obligativității proprietarilor localurilor publice și/sau managerilor, administratorilor mijloacelor de transport public, de afișare a unui simbol pentru a indica că, în spațiul respectiv, este permis accesul câinilor-ghizi;
- Să ia măsuri urgente de accesibilizare a sediilor entităților publice care servesc nu doar pentru exercitarea dreptului la vot, dar și ca prestatori de servicii publice, pentru ca persoanele cu dizabilități să-și poată exercita drepturile;
- Să inițieze modificarea art. 86 alin. (1) lit. y¹) Codul muncii, ținând cont de jurisprudența relevantă a Curții de Justiție a Uniunii Europene, care menționează că aplicarea acestor prevederi trebuie să fie precedată de o justificare obiectivă și rezonabilă, potrivită scopului urmărit, iar măsurile întreprinse trebuie să fie necesare și adecvate;
- Să redacteze textul literei c¹) alin. (1) art. 55 Codul muncii cu următoarea formulare: „c¹) cu lucrătorii imigranți”;
- Să inițieze armonizarea Legii nr. 1585/1998 cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală la Directiva 2013/33/ UE de stabilire a standardelor pentru primirea solicitanților de protecție internațională, și anume prin completarea listei beneficiarilor de asigurare medicală din partea statului cu persoanele solicitante de azil din grupurile vulnerabile enumerate în art. 21 al Directivei;
- Să inițieze modificarea Legii nr. 274/2011 cu privire la integrarea străinilor, oferind străinilor condiții egale de acces pe piața muncii;
- Să modifice prevederile pct. 9 din Regulamentul cu privire la modul de stabilire și de plată a compensației pentru serviciile de transport aprobat prin Hotărârea de Guvernul nr. 1413/2016, astfel încât, cuantumul compensației trimestriale pentru serviciile de transport acordată persoanelor cu dizabilități să fie în concordanță cu necesitățile reale ale beneficiarilor.

Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale

- Să revizuiască Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei naționale de ocupare a forței de muncă pentru anul 2017-2021 și să introducă măsuri de stimulare în vederea agreării unui concept asupra dezvoltării instituțiilor de creșă și asigurarea implementării prevederilor Codului educației nr. 152/2014, privind încadrarea în instituții preșcolare a copiilor de la 2 ani, pentru ca părinții să aibă posibilitatea să se integreze mai ușor în câmpul muncii;
- Să revizuiască numărul de subvenții destinate angajatorilor, pentru a asigura incluziunea efectivă în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități;
- Să demareze procesul de modificare a prevederilor art. 7 alin. (2) lit. d) din Legea nr. 133/2008 cu privire la ajutorul social, astfel încât să prevadă o formulă diferențiată de calcul a venitului lunar minim garantat per familie, în dependență de gradul de dizabilitate și capacitatea de muncă a membrilor familiei solicitante;
- Să propună revizuirea indicatorilor de apreciere a bunăstării familiei prevăzuți în anexa nr. 5 a Hotărârii Guvernului nr. 1167/2008 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de stabilire și plată a ajutorului social;
- Să modifice prevederile pct. 19 alin. (3) din Regulamentul privind organizarea accesului populației la tratament cu analogi de insulină umană și vasopresină, aprobat prin Ordinul MS nr. 610 din 25 iulie 2016, astfel încât și persoanele non-cetățeni care contribuie la sistemul de asigurări medicale să poată beneficia de tratament;
- Să elaboreze programe de management al conflictelor (medic – medic; medic – pacient) pentru instituțiile medicale, astfel încât să nu se admită comportamente intimidante și ofensatoare atât în rândul angajaților, cât și a beneficiarilor de servicii medicale;
- Să demareze procesul de modificare a prevederilor normative, astfel încât să fie exclusă rubrica la care se indică codul-deficienței funcționale asigurând confidențialitatea datelor cu caracter medical al tuturor persoanelor;
- Să dispună schimbarea, în mod gratuit, a certificatelor de încadrare în grad de dizabilitate care conțin codul deficienței funcționale;
- Să modifice formularul nr. 079/e, pentru a exclude indicarea maladiilor/diagnosticului copilului cu substituirea pct. 6 cu sintagma „prezintă / nu prezintă risc iminent de infectarea a colectivității prin interacționarea acestora”.

Ministerul Educației, Culturii și Cercetării

- Să revizuiască Regulamentul-tip de organizare și funcționare a instituțiilor de învățământ primar și secundar, ciclul I și II, aprobat prin Ordinul nr. 235 din 25 martie 2016, pentru a explicita noțiunea „ținută decentă”, astfel încât să nu se admită o interpretare eronată;
- Să instituie măsuri pozitive orientate spre facilitarea accesului persoanelor cu dizabilități auditive la învățământul liceal și învățământul superior;
- Să asigure ca disciplina limba străină, în instituțiile de învățământ special pentru elevii cu deficiențe auditive, să fie predată până la finalizarea ciclului gimnazial;

- Să revizuiască Instrucțiunea privind procedurile specifice de examinare a elevilor cu CES și Regulamentul cu privire la examenul național de bacalaureat aprobat prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 47 din 23 ianuarie 2018, din perspectiva reflectării măsurilor pozitive pentru elevii cu deficiențe auditive;
- Să emită o circulară către organele locale de specialitate în domeniul învățământului și instituțiile de învățământ la toate nivelurile, pentru asigurarea caracterului laic al educației, inclusiv (i) neadmiterea edificării și amplasării locașelor de cult în incinta sau pe teritoriul instituțiilor de învățământ, (ii) neadmiterea desfășurării ceremoniilor cu un caracter religios în incinta sau pe teritoriul instituțiilor de învățământ.

Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”

- Să elimine cerința din Regulamentul-cadru privind modul de alegere a rectorului instituției de învățământ superior din Republica Moldova aprobat prin Ordinul nr. 9/2014, care prevede că candidații: „nu sunt și nu au fost membri ai vreunui partid politic în ultimii 5 ani”.

Direcția Generală Educație, Tineret și Sport a Consiliului municipal Chișinău

- Să vegheze ca pe teritoriile instituțiilor de învățământ să nu se desfășoare activități religioase contrare principiului învățământului laic.

Instituțiile de învățământ

- Să întocmească un plan de acțiuni îndreptat spre accesibilizarea instituției și asigurarea acomodării rezonabile pentru elevii cu necesități speciale;
- Să întreprindă măsuri corespunzătoare de acomodare rezonabilă a procesului educațional pentru elevii cu tulburări comportamentale;
- Să întreprindă măsurile necesare pentru a nu admite influențarea religioasă a copiilor în incinta instituției preșcolare, inclusiv de a nu expune copiii la ceremonii religioase pe parcursul programului educațional;
- Să excludă din procesul educațional auxiliarele educaționale la disciplina „Educația moral – spirituală”, care reflectă în exclusivitate o religie, prezentând-o drept caracteristică a poporului român, deoarece educarea copiilor în acest sens nu contribuie la formarea acestora în spiritul diversității de valori.

Ministerul Afacerilor Interne

- Să înlăture simbolistica religioasă din holul instituției și să asigure protecția/salvgardarea neutralității serviciului public și a principiului secularismului.

Inspectoratul General de Poliție

- Să desfășoare un studiu prin care să fie analizate aspectele de gender în activitatea polițienească, cu implicarea Asociației Femeilor din Poliție;

- Să examineze din punct de vedere disciplinar acțiunile angajaților care comit fapte de discriminare și să organizeze instruirii tematice la subiectul abordarea bazată pe drepturile omului, pentru ca toate persoanele să se bucure de protecție egală din partea legii.

Direcția de poliție a mun. Chișinău

- Să întreprindă măsurile necesare în vederea executării dispoziției viceprimarului mun. Chișinău nr. 733-d din 01.10.2018 cu privire la sistarea lucrărilor de construcție neautorizate din str. Matei Basarab nr. 4, prin limitarea accesului neautorizat al persoanelor străine în curtea instituției de învățământ, cât și în incinta construcției.

Instanțele de judecată

- Să asigure numărul necesar de unități de traducători, pentru a garanta minorităților naționale accesul la justiție.

Pretura sectorului Râșcani

- Să întreprindă măsurile necesare în vederea executării dispoziției viceprimarului mun. Chișinău nr. 733-d din 01.10.2018 cu privire la sistarea lucrărilor de construcție neautorizate din str. Matei Basarab nr. 4, prin inițierea procedurii de demolare a construcției neautorizate și readucerea terenului la starea inițială.

Î.M. „Direcția troleibuze” mun. Bălți

- Să întreprindă măsuri corespunzătoare pentru a facilita accesul persoanelor cu dizabilități la serviciile de transport public, inclusiv să instruiască, sistematic, șoferii privind deservirea nediscriminatorie a călătorilor.

Politicienii

- Să depună toată diligența pentru a da dovadă de mai multă responsabilitate în comunicarea pe rețele de socializare, cât și în pozițiile publice, abținându - se de la declarații și afirmații instigatoare la discriminare.

Mass-media

- Să nu admită sintagme care fac referire la originea etnică a persoanelor.

Angajatorii

- Să aplice măsuri de acomodare rezonabilă conform nevoilor persoanelor cu dizabilități;
- Să nu admită comportamente intimidante față de angajați în baza criteriilor protejate împotriva discriminării;
- Să respecte principiul de plată egală pentru muncă de valoare egală persoanelor restabilite;

- Să instruiască personalul în vederea prestării serviciilor în mod nediscriminatoriu și să asigure comunicarea eficientă cu clienții.

Comaniile imobiliare

- Să elaboreze o instrucțiune metodologică de evaluare a cerințelor clienților din perspectiva nediscriminării și să instruiască agenții imobiliari în domeniul egalității și nediscriminării.